

ontwikkelingssamenwerking
ontwikkelt geen samenwerking

Drs. Hans R.J. Sluijter

Inhoudsopgave

Proloog

Hoofdstuk 1: wordt herschreven...

Hoofdstuk 2: Effectiviteit andere ontwikkelingsorganisaties

- 2.1 Inleiding
- 2.2 De koekjesfabriek
- 2.3 Ontwikkelingsorganisaties leveren geen bewijzen
- 2.4 Geen verantwoording door verantwoordelijken
- 2.5 Salarissen directeuren goede doelen in Nederland
- 2.6 Salarissen directeuren goede doelen in België
- 2.7 Onderzoek over mislukte projecten
- 2.8 De geheime roze formulieren van Buza
- 2.9 Nelson Mandela en Thabo Mbeki beticht van genocide
- 2.10 Conclusie

Hoofdstuk 3: Theoretische kaders

- 3.1 Statistische feiten
- 3.2 Hoge ambtenaren laten docenten in Tanzania hun kinderen lynchen
- 3.3 Circulatiesnelheid
- 3.4 Systeemdenken in kwadranten
- 3.5 Duivelsdriehoek
- 3.6 Afhankelijkheidsrelatie

Epiloog

Proloog

Al decennia lang had ik het gevoel dat informatie omtrent ontwikkelingssamenwerking in Nederland niet of nauwelijks gedeeld werd. Op internet vond ik wel waardevolle Belgische nieuwssites in de vorm van geschreven nieuws, zoals MO*, 11.11.11 en IPS. Internationaal zijn er goede sites zoals Alertnet, IRIN en Reliefweb. In Nederland bestond er niets. Eind 2006 heeft dit geresulteerd in een idee om een Nederlandstalige site op te zetten. Stichting Updaid werd geboren en in maart 2007 waren we online. Enige tijd later kwam met publieke gelden ook Oneworld op de Nederlandse markt. De naam Updaid is ontleend aan de termen 'Update' en 'Aid'.

In 2009 ben ik begonnen met het schrijven van opinies voor Updaid. Aanleiding was mijn aanklacht voor fraude jegens NOVIB en indirect het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Het ontstaansrecht van deze aanklacht heeft zijn wortels in 1998 maar toen werd de zaak in een doofpot gestopt. Mijn eerste verhaal is een verslaglegging van dit onderzoek. Het is niet zomaar een losstaand verhaal op zich. Het is al decennia lang een sjabloon van vele andere organisaties en diens ontwikkelingshulp. Dat maakt van dit getuigenverslag een tijdloos en universeel beeld.

Met de opinies voor Updaid was ik als onderzoeksjournalist een observeerder van de sector ontwikkelingssamenwerking. De verhalen bevatten een variatie aan schrijfstijl, zoals short-stories, onderzoekend, theoretisch en met kaders en foto's. Dat maakt het leuker om te lezen. Dit digitale boek maakt één geheel van alle bevindingen en uitkomsten van de uitgevoerde onderzoeken.

De sector ontwikkelingssamenwerking is een fraudegevoelige omgeving dat afgehouden wordt van de burger die wel de rekening mag betalen. Ik neem u mee in cijfers. Cijfers over salarissen, over bedragen die wij Nederlanders betalen aan ontwikkelingssamenwerking en cijfers over transparantie. Ik heb geen idee kunnen vormen wat er met de € 100 miljard in de historie van Nederlandse ontwikkelingssamenwerking is gebeurd. In ieder geval heb ik wel mijn vinger kunnen leggen op organisaties en mensen die het mij niets konden vertellen, gewoonweg omdat ze geen antwoord hadden op mijn prangende vragen. Voor mij is de titel van deze publicatie dan ook de enige rechtmatige oneliner die ik kon vinden.

U zult weinig algemene en bureaucratische lofzang tegenkomen die voor allerlei interpretaties vatbaar zijn. De stukken zijn eerder uitlokkend. Iemand zei ooit tegen mij: 'je kunt een stromende rivier niet duwen'. Dat klopt. De eerste die dat probeert zal verdrinken. Dit boek is een eerste aanzet daartoe. Ik zal in uw ogen niet altijd gelijk hebben in deze publicatie, maar ik hoop wel dat het altijd leidt tot een gezonde discussie. De eerste penstreken daalde in 1998 nog gewoon ouderwets neer op papier. Nu, in 2010, mag ik deze proloog digitaal schrijven. Na twaalf jaar.

Op 1 juni 2010 is stichting Updaid, na drie jaar operatief te zijn, gestopt. Updaid heeft laten zien hoe je zonder geld een krachtige en veelbesproken nieuwsbron binnen de sector kunt zijn.

Veel leesplezier, Drs. Hans R.J. Sluijter

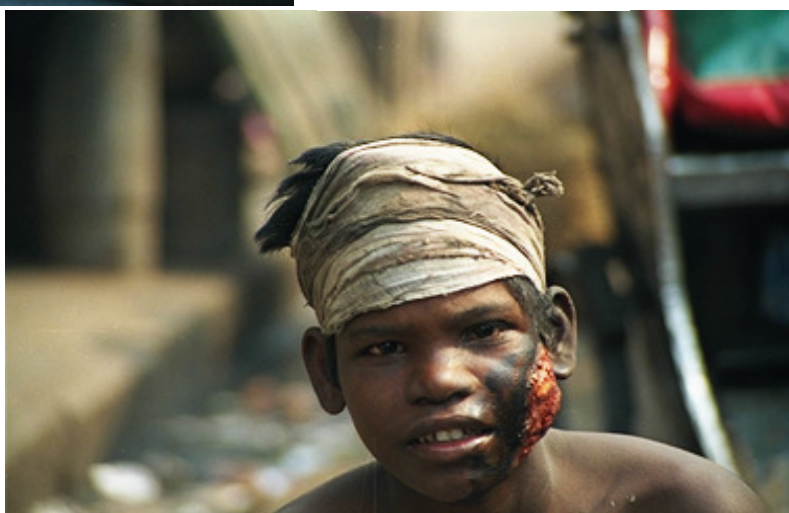
Hoofdstuk 1

Verwijderd

Hoofdstuk 1 is in samenspraak met alle partijen verwijderd en wordt herschreven. Dit hoofdstuk gaat dieper in op kinderarbeid (waarvan u op de volgende pagina enkele foto's aantreft) en de cultuur van de Nederlandse ontwikkelingshulp.

Foto's: Ranjit

Foto's: kinderen recyclen batterijen in Dhobia Tola

Hoofdstuk 2

Effectiviteit andere ontwikkelingsorganisaties

2.1 Inleiding

Uit naam van Updaid heb ik vele ontwikkelingsorganisaties benaderd. Als onderzoeksjournalist had ik prangende vragen.

2.2 De koekjesfabriek

Eind jaren '90 zette ik mijn leven op het spel omdat ik per sé wilde aantonen dat er bij de productie van koekjes kinderarbeid in het spel was. Het resulteerde in twee wazige foto's met een camera zonder een zoemlens. Ik bracht het er levend vanaf en ik nam bewijsmateriaal mee. Mission accomplished. De foto's werden in Nederland nimmer gepubliceerd. Dat maak ik bij deze goed. Maar hoe ging het verhaal? Ik noem u naam en toedracht in onderstaande short story.

De strijd tegen rijst en koekjes

Hyderabad; Moslimstad in het zuiden, miljoenengepeupel tussen rijstvelden, kruispunt van zilverhandel en schouwspel van licht in het Fort Golconda. Ik zit tegenover een activist in het kantoor van de M. Venkatarangaiya Foundation, een hulporganisatie die strijdt voor meer en beter onderwijs. Natuurlijk praat ik over politiek. De stroom valt uit. Niemand reageert er op. Alleen een stille westerling uit Noorwegen, die als vrijwilliger daar werkt, moppert wat. De generator is kapot dus gaan enkele secretaressen over van computer naar typemachine met karbonpapier. Na een half uur intensief discussiëren springt de stroom

weer aan. De Noor leeft op. De activist waarmee ik praat, de heer K. Satyanarayana Rao, vertelt over kinderarbeid en over het feit dat veel kinderen vast worden gehouden in omheinde industrieën waardoor het moeilijk is bewijzen te leveren. Het is geen enkele activist ooit gelukt achter de met mitrailleurs bewaakte muren te komen, laat staan er bewijzen uit te smokkelen. Ik vraag de heer Rao of ze het ooit geprobeerd hadden met een blanke waarop hij vragend kijkt.

"No, of course not. To much danger."

De stroom valt weer uit. De Noor maakt zich kenbaar:

"I don't think they have electricians in India and if they did, they should shoot them."

Ik wend mij begerig en hunkerend naar een verhaal tot de heer Rao en pleit voor een kans.

"I only want an address of a company. If I would ask for an address in the street, perhaps they will give me one which is far less recommendable."

Bewegingloos kijkt hij me aan en kijkt dwars door me heen.

"What is your plan?", waarop ik bijna fluisterend mijn ideeën uiteen zet.

Ondertussen serveert een vrouw ons de lunch. Natuurlijk is het rijst. De klaagzang van de Noor wordt overgezet op een 'Don Corleone'-stem:

"Where the fuck is my pasta?"

Drie dagen later ontmoet ik de heer Rao in het Golcondahotel waar ik verblijf. In een neutrale jeep pikt hij mij op. Onder een bakkie pleur bespreken we alles nog

zorgvuldig door. We rijden in één ruk door naar Jaya Biscuit Industries in Kathedan Village. Volgens Rao is kinderarbeid door de staat verboden maar Jaya Biscuit Industries is in zijn geheel eigendom van diezelfde staat. We houden tenslotte halt voor een bewaakte deur. Ik zie een heel blok ommuurd met daarop prikkeldraad. De bewakers zijn veelal bewapend met lange stok, soms met een revolver en zelden met een mitrailleur. Bij de ingang zeg ik dat ik de manager wil spreken maar dat wordt geweigerd. Dan overhandig ik hem een glossy visitekaartje:

Hans Sluiter
Director of Importing/Exporting
Dutch Biscuits Worldwide Limited

Ik gebruik de adresgegevens van mijn ouders die in nood al een in elkaar geflanst briefpapier voor de zekerheid klaar hadden liggen. De visitekaartjes zijn twaalf uur geleden gedrukt. Ze werden per vijftig geleverd, maar ik heb er maar één nodig. Drie minuten later schuift een grote Jurassic Parkachtige poort open en een man met stropdas loopt op me af. Het is de heer P. Satya Narayana, General Manager, en de laatste meters loopt hij met een vooruitgestoken rechterhand op me af. Ik stel de heer Rao voor als mijn Indiase contactpersoon. We worden uitgenodigd voor thee. Als we eenmaal binnen zijn wordt de Jurassic Parkpoort achter me gesloten. Er is geen weg meer terug. De angst wordt weggedrukt door de rol die ik zou gaan spelen. Ik weet dat ik mijn leven op het spel zet. In zijn kantoor spreken we eerst over koetjes en kalfjes. Halverwege de thee komen twee kinderen binnen met een schaal vol koekjes. Beetje droog. Als Satya Narayana naar mijn hotel vraagt, weet ik dat hij snel de gesprekstafel zal verlaten. En dat gebeurt. Ik weet dan dat hij het dan laat checken. Als hij terugkomt kom ik al snel tot zaken en spreek enige opties af voor transacties waarnaar ik quasi nieuwsgierig om een rondleiding vraag in zijn fabriek. Ik doe net alsof de kinderen, die ik in het eerste vertrek zie, mij niet deren, loop langs hen heen en proef van het beslag. Tijdens de rondleiding ben ik vooral geïnteresseerd in de gebruikte machines. Eenmaal in een grote zaal gekomen met honderden kinderen op de grond, die koekjes aan het inpakken zijn, vraag ik of ik foto's mag maken van de gebruikte techniek en machinerie. Hij stemt toe. Wanneer ik de foto's neem, klik ik naast de schijnobjecten naar de kinderen en de heer Rao leidt op die momenten

telkens heel slim de aandacht van de heer Narayana af door hem vragen te stellen en zo te gaan staan dat hij met zijn rug naar mij toegekeerd moet gaan staan om hem te antwoorden. Ik schat de kinderen van vijf tot twaalf jaar oud. Na een uur staan we buiten. Met een mitrailleur in mijn ooghoek schud ik de hand van de heer P. Satya Narayana. Eenmaal in de taxi wordt mijn rol afgeschud en alle verzamelde angst komen op één punt bij elkaar. Ik moet

enkele minuten tot mezelf komen en de emoties een plek geven. Wat als ik gesnapt was? Ja, wat als? Diezelfde dag verander ik meteen van hotel. Een paar weken later verschijnt er in een krant van Hyderabad een groot artikel in de krant.

Na mijn spullen in een nieuw hotel te hebben uitgepakt neem ik een welkome douche. Die avond ben ik, onder het genot van een avondmaal, uitgenodigd om verhaal te komen doen bij de Noor. Een aardig huisje, gehuurd via de M.V. Foundation. We zitten buiten op de veranda naast tropische struiken en bomen. Hij vertelt me dat hij zijn werkster, die ook voor hem kookt, in gebrekkig Hindi, doch met klem, heeft gevraagd eens wat anders te koken. De werkster spreekt geen Engels. De Noor is nieuwsgierig naar mijn bevindingen en looft mijn activiteiten. Uitvoerig spreken we over het een en ander. Na een uur wordt ons dialoog abrupt verstoord door onverstaanbaar gebrabbel van de werkster. Door de gebarentaal, die ze erbij gebruikt, is af te lezen dat het eten klaar is en dat ze vraagt of we buiten eten. De Noor gebiedt haar het diner buiten te serveren waarna we acuut terugvallen in ons verhaal. Indringend en inlevend kijken we elkaar aan, leunen we beide met de ellebogen op tafel en zijn we wat meer naar elkaar toegeschoven waardoor onze gezichten elkaar benaderen tot een halve meter. Hij heeft zijn handen steunend onder zijn oren en ik heb mijn handen gevouwen onder mijn kin. Op een moment dat we hard lachen om een verhaal worden aan de zijkant van de tafel worden allerlei bakjes met lekkernij toegeschoven. Terwijl ik nog wat nalach en een drukdoende werkster aanschouw, wordt de grimas van de Noor neutraler. Als alles op tafel staat is het stil. Ik wacht rustig af. Misschien wil hij wel bidden. Dan spreekt de Noor: 'What a fucking surprise, rice again.'

-EINDE-

	Phone : Off : 245660
	245104
	Resi : 876468
<i>P. Satya Narayana</i>	
B.A., B.Sc., F.Tech.,	
General Manager	
JAYA BISCUIT INDUSTRIES	
Regd. Off :	Factory :
16-2-851/B,	Plot No. 74 & 75
Saidabad,	Kathedan Village
Hyderabad - 500 659.	R.R. Dist.,

K. SATYANARAYANA RAO
Co-ordinator
 M. VENKATARANGAIYA FOUNDATION
28, Marredpalli (West), SECUNDERABAD-500 026
Phones: (O): 821320

2.3 Ontwikkelingsorganisaties leveren geen bewijzen

Burgers hebben geen toegang tot bewijslast over output. Dat is de conclusie uit het onderzoek dat ik namens Updaid uitvoerde. Hierbij waren tien ontwikkelingsorganisaties betrokken, te weten Stop Kinderarbeid, AMREF, Cordaid Mensen in Nood, Dokters van de Wereld, Habitat for Humanity Nederland, IKV Pax Christi, Aqua for All, Unicef, War Child en uit België Stichting Salvatoriaanse Hulpactie. Ik legde deze organisaties onder een vrouwelijke pseudoniem (mystery guest) drie vragen voor:

1. Hulporganisaties maken mooie jaarverslagen. Het zijn 'mooi-weer'-rapporten, althans zo lijkt het, van sub-studies. Ik neem aan dat als ik in een jaarverslag een overzicht lees over output dat deze in andere subrapporten eerst bewezen zijn. Ik ben op zoek naar deze studies, bijvoorbeeld kwantitatieve steekproefanalyses en statistiek. Kunt u mij deze in PDF sturen?
2. Kunt u mij alle boekhoudkundige controles uit 2008 en 2009 sturen?
3. Uw organisatie werkt nauw samen met NGO's. Controleert u vooraf hun caseload, track record en bereik? (Bij sommige vroeg ik om bewijslast over data van een NGO die op de website staat.)

Vervolgens heb ik enkele keurmerken van Goede Doelen aangeschreven, te weten CBF, Ethibel, Solid'r, Veritas, TNO Quality (ISO) en Kiwa. Ik legde hen de volgende drie vragen voor:

1. U geeft keurmerken aan Goede Doelen, hulporganisaties op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Hoe keurt u deze hulporganisaties? Wanneer krijgen ze uw keurmerk?
2. Als ik als burger bij een hulporganisatie rapporten opvraag zoals niet-gepubliceerde evaluaties, boekhoudkundige controles en controles op de track record van hun partners in ontwikkelingslanden, MOETEN zij dit dan aan mij sturen?
3. Wie keurt uw organisatie?

Het doel van het onderzoek is om te ondervinden of ik als anonieme burger toegang kan krijgen tot bewijsvoeringen over hoe mijn belastinggelden worden besteed. De resultaten blijken ronduit onthutsend.

De hulporganisaties

Laat ik beginnen met de Belgische Stichting Salvatoriaanse Hulpactie. Zij beroepen zich in hun antwoord op financiële jaarverslagen en omzeilen begrippen die te maken hebben over output. De boekhouding van NGO's moeten gedeponereerd worden bij de Nationale Bank en ze zijn gratis openbaar voor eenieder in te zien, zie website: <http://bcc.nbb.be/BCCIA0101/WEB/actions/startbcc?lang=N>. De organisatie geeft geen informatie aan derden. Over het track record wordt gezegd dat alles wordt voorgelegd aan de Raad Van Bestuur. En daar blijft het bij. Ik krijg geen toegang tot bewijsvoering en aangetoonde statistiek. Op de website van de organisatie staat bij het keurmerk Solid'r: 'Hierdoor willen zij doorzichtigheid en betrouwbaarheid bewijzen inzake het inzamelen en hergebruiken van textiel.' Dit lijkt in tegenspraak met hun antwoord.

Wat zijn de reacties van de Nederlandse organisaties? Vooraf heb ik de Kamer van Koophandel gevraagd wat de plichten stichtingen zijn. Zij laten weten dat: 'Als men deponeringsplichtig is dan wordt de jaarrekening gedeponereerd en niet de begroting. Dus de jaarrekening is openbaar en anders de balans en de toelichting.' We kunnen hier niet aan afleiden hoe gelden precies zijn besteed.

Geen van de Nederlandse organisaties reageren op mijn vragen maar als ik hen een donatie van twee ton voorhoudt reageren ze allemaal binnen enkele uren.

De website van Stop Kinderarbeid staat vol met andere grote westerse organisaties waar ze mee samenwerken tot aan een alliantie toe. Met het Zuiden wordt de samenwerking met MV Foundation genoemd. Ze zouden *'600.000 kinderen uit werk hebben gehaald en naar school gebracht'*. Ik heb de organisatie letterlijk gevraagd naar een controle op deze track record maar bewijslast bleef uit. Achter deze organisatie zit Hivos.

IKV Pax Christi verwijst mij met de drie vragen in één zin naar de jaarverslagen online. Ik tref daarin geen bewijsvoering van besteden gelden en controles op track records van NGO's. Een nietszeggende stoffe uit de bureaucratische machine die ik toegestuurd krijg laat zich als volgt lezen:

'De monitoring van het effect (impact) van onze programma's vindt plaats op basis van reflectie op de plausibele bijdrage van interventies van IKV Pax Christi op veranderingen in de context en op veranderingen in beleid en gedrag van de relevante actoren in de conflictgebieden.'

Geen idee wat er staat.

Habitat for Humanity Nederland meldt dat er alleen jaarverslagen en jaarrekeningen zijn. De jaarverslagen geven een prima beeld van wat er gedaan is maar zonder een bewijsproef. Dat lijkt logisch. Habitat: 'Wij werken direct en hoofdzakelijk met onze zuster-organisaties in de landen waar wij projecten uitvoeren (bijvoorbeeld Habitat for Humanity Ghana, Habitat for Humanity India). Deze organisaties delen niet alleen de naam, maar ook dezelfde visie, missie en doelstellingen. Wij werken daardoor hier en in het Zuiden met collega's en niet direct met partijen waarvan wij de zgn. trackrecord niet kennen'. Het lijkt waterdicht maar nou weet ik nog steeds niet of zij hun collega's controleren op beloofde output. Habitat stuurt wel netjes een accountantsverklaring (één pagina).

Bij Aqua for All stuit ik op bureaucratie aan de poort: 'Wij kunnen u niet zomaar dit soort doen toekomen. Daarvoor zien wij graag meer identificatie'. Alsof ik moet aantonen dat ik een burger ben. Op de website staat een waslijst aan partners, allemaal westerse hulporganisaties. Er worden slechts 14 projecten in het Zuiden weergegeven waarbij summier in een PDF'je van één pagina iets te lezen valt. Er wordt geen bewijslast getoond.

Unicef werft in Nederland alleen maar geld. Monitoring vindt plaats in één van de Unicef-kantoren in 156 landen. Ze geven aan dat resultaat wel degelijk wordt gecontroleerd. Voor wat betreft het financiële aspect heeft UNICEF als onderdeel van de Verenigde Naties (VN) een complex en gelaagd controlesysteem, dat bestaat uit een groot aantal toezichthoudende organen met ieder eigen mandaten en bevoegdheden. In dit systeem maakt de VN gebruik van zowel interne - als onafhankelijke externe accountants. Zoals bij elke organisatie zijn ook bij UNICEF de boekhoudkundige controles niet openbaar. Unicef zegt dat ze lokale partners altijd uitvoerig screent en beoordeelt. Dit klinkt als muziek in mijn oren, maar ik heb niks ontvangen waaruit dit blijkt. Voor bewijsvoering verwijzen ze mij naar lokale kantoren. Daarom heb ik als voorbeeld over de MV Foundation een evaluatierapport over hun track record opgevraagd aan het hoofdkantoor in New Delhi. Er kwam geen reactie. Zelfs niet na een reminder.

Dokters van de Wereld wijzen naar hun keurmerken van het CBF en ISO. Om mijn vragen te beantwoorden nodigen ze mij uit om op hun kantoor. Die handreiking neem ik niet aan omdat ik het als een bureaucratische obstakels zie. Ik wil gewoon antwoord op mijn vragen. Amref werpt dezelfde barrière op en gaat niet in op mijn vragen.

Cordaid schrijft overtuigend. Er is een uitgebreid risico- en fraudebeleid waaronder audits op de projecten. In hun jaarverslag schrijven ze zelfs over acht vermoedelijke fraudegevallen. 'De fraudes bij partners hadden vooral betrekking op het gebruik van Cordaid-gelden voor andere doelen dan vermeld in het financieringscontract, of voor eigen gewin', aldus het jaarverslag. Cordaid heeft een klokkenluidersregeling maar het is niet duidelijk wat dat inhoudt. Van NOVIB weet ik dat ze van lokale mensen niet de salarissen garanderen en met name dat zij geen weet hebben over een dergelijke regeling. Het is hoe dan ook een misleidende constructie. De regeling geldt vooral voor uitgezonden personeelsleden waarvan er maar weinig zijn. Er bestaat een procedure dat jaarverslagen langs een aantal actoren gaan, te weten accountants, Minbuza, ambassades. Voorts schrijft Cordaid een 'verantwoordingsverslag' als onderdeel van het Jaarverslag, waarin ze uiteenzetten hoe de scheiding tussen uitvoering, bestuur en toezicht geregeld is, hoe ze omgaan met alle belanghebbenden en hoe ze de effectiviteit en efficiency van bestedingen controleren. Als laatste is er sprake van een organisatiescan. Cordaid geeft enkele interessante passages, maar ik heb geen idee of het rookgordijnen zijn om mij geen bewijslast voor output te sturen want ik heb helaas niets daaromtrent ontvangen.

Tenslotte is er War Child. Zij hebben mij positief verrast. Een voorbeeld voor andere organisaties, alhoewel nog niet alles waterdicht lijkt. Er werd mij na erg veel moeite en tijd een kwantitatief onderzoek gestuurd met de titel *Let pikin bisniss be all men bisniss (Let children's issues be everyone's issues)*. Het betreft een combinatie tussen een brochure en de resultaten van een kwantitatief onderzoek. Sommige cijfers worden niet goed aangetoond. Zo staat er op pagina 15: 'In 2006, a total of 33,593 children and young people and 13,434 adults participated intensively in the programme. A further 41,051 children and young people and 11,914 adults were involved in the community activities as participants and observers'. Geen idee hoe ze aan deze cijfers komen. Vervolgens worden in 572 woorden de onderzoeksmethoden uiteen gezet en in 3667 woorden worden de resultaten weergegeven. Over de boekhouding schrijft War Child:

'War Child heeft haar hoofdkantoor gevestigd in Nederland en is daarnaast actief in verscheidene landen. Elk van die landen voert zijn haar eigen boekhouding en laat deze door een onafhankelijk, externe partij auditen. Eén à twee landen worden daarnaast ook nog intern geaudit door de Controller van het hoofdkantoor. Indien War Child met partners werkt, wordt naar gelang de omvang van het contract ook een externe audit geëist. Al deze auditrapporten worden gedeeld met het hoofdkantoor en als follow up meegenomen in de monitor vanuit het hoofdkantoor. Maandelijks ontvangt War Child Holland de boekhouding uit de landen en consolideert deze om tot de totale War Childcijfers te komen. Per afdeling worden de cijfers vervolgens besproken tussen het hoofd van de afdeling en de Controller alvorens de geconsolideerde cijfers besproken worden in het Management Team. Daarnaast worden 4x per jaar de cijfers besproken met het Bestuur van War Child (zie ook jaarverslag, pagina 68, hoofdstuk 3.2). De totale cijfers van War Child worden vervolgens 2x per jaar geaudit door Pricewaterhouse Coopers (PwC). 1x

gedurende het jaar waarbij er met name gelet wordt op procedures en processen, maar ook de cijfers gecontroleerd worden en 1x om de jaarrekening te controleren op juistheid. Voor het accorderen van kosten heeft War Child een autorisatieschema opgesteld, waarin is vastgelegd wie voor wat mag tekenen en tot welke hoogte. Een controle hierop vindt voortdurend plaats en is ook een onderdeel van de audit van PwC. Middels functiescheiding wordt ook gewaarborgd dat niet het volledige proces bij één persoon ligt.'

Mooie woorden maar ik heb geen boekhoudkundig rapport in handen. Ze spreken over audits door onafhankelijke externe partijen. Wie zijn deze? Waar kan ik ze vinden? Hoe gaan zij te werk? Over controle van track record schrijft War Child het volgende.

'Om zicht te houden of we qua uitvoering en resultaat volgens planning werken, maken wij gebruik van een 'Planning, Monitoring en Evaluatie'-systematiek (PM&E) die binnen elk programma land context-specifiek is ontwikkeld. Middels deze systematiek wordt de kwaliteit en resultaten van onze werkzaamheden gegarandeerd. Dit systeem wordt zowel door War Child zelf (in het geval van directe implementatie door War Child medewerkers) als door onze partner NGOs gebruikt. Qua programma uitvoering en kwaliteit hanteren wij dus uniforme eisen en werkwijze op gebied van PM&E, ongeacht of wij zelf of in samenwerking met een partner NGO onze programma's uitvoeren. Dit betekent dus dat wij zowel onze partners als onszelf controleren op het behalen van geplande werkzaamheden (trackrecord) en de beoogde doelstellingen (evaluatie van resultaten zoals hierboven beschreven). Uiteraard vindt War Child het belangrijk om interventies methoden verder te ontwikkelen en te verbeteren, daar waar mogelijk. Daartoe voeren we onderzoek uit. Op onze website <http://www.warchild.nl/index.php?paginaid=206> staan een paar onderzoeksrapporten. De auteurs van deze publicaties zijn ten allen tijde bereid hier verdere toelichting op te geven.'

De genoemde website geeft inderdaad enkele rapportages weer. Ik kies aselect *Effect-study; Creative workshop cycle WORLD CHILD KOSOVO* en ik verwonder mij of het feit dat er kwantitatieve methodieken worden gebruikt. Uiteindelijk heb ik van War Child geen boekhoudkundige verslagen gezien of controle op track record van hulporganisaties, alhoewel ze over het laatste wel beweren dat ze deze uitvoeren.

CBF reglement

Artikel 4: keurmerkcriteria

Lid 1: Het bestuur van de fondsenwervende instelling
a. "Binnen de instelling dient de functie 'toezicht houden' (vaststellen of goedkeuren van plannen, en het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk te zijn gescheiden van het 'besturen' dan wel van de 'uitvoering'."

Lid 4: Besteding van middelen

a. De instelling is gehouden het volgende algemeen geldende principe in acht te nemen:
"De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen, zodat effectief en doelmatig gewerkt wordt aan het realiseren van de doelstelling."
g. De voortgang van bestedingen aan de doelstelling dient aantoonbaar te worden gevolgd en gerapporteerd.
h. De bestedingen aan de doelstelling dienen aantoonbaar te worden geëvalueerd en gerapporteerd op project-, programma- en organisatieniveau.

Lid 5: Verantwoording

"De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten."

De keurmerken

Wat opvalt is dat alle keurmerken gericht zijn op financiële en juridische controles. Controles op output is geen core business.

Ik begin wederom met de Belgische Stichting Salvatoriaanse Hulpactie. Zij hebben zelf het label Solid'r opgericht en ze noemen Ethibel als ondersteuners in dit traject. Het duurde enkele mails met de hulporganisatie en Ethibel voor ik doorhad hoe de vork in de steel zat. In eerste instantie dacht ik dat de hulporganisatie zelf het

keurmerk Ethibel en Solid'r toegewezen had gekregen. Ethibel verklaart: *'Er staat wel dat Ethibel vzw (vereniging zonder winstoogmerk) de controles voor Solid'R doet. Sinds bijna 5 jaar heet de vzw Forum ETHIBEL, dus dat moeten ze nog aanpassen op de website. Ik zal hen de eerstvolgende gelegenheid daarop wijzen.'* Ethibel verklaart nadrukkelijk dat ze alleen een keurmerk aan beleggingsorganisaties geven en niet aan goede doelen. Solid'r verklaart dat ze gecontroleerd worden door Ethibel.

De genoemde Nederlandse hulporganisaties hebben allemaal een CBF-keurmerk, behalve Aqua for All. Zij hebben zich aangesloten bij Kiwa. In het CBF-reglement staan enkele mooie strofen (zie kader) maar deze worden teniet gedaan door het antwoord dat CBF geeft op vraag 2:

'Op de jaarverslaggeving na (artikel 4 lid 5.1 c van het Reglement CBF-Keur) is een instelling die het keurmerk heeft, niet verplicht andere documentatie aan derden beschikbaar te stellen. Maar het mag natuurlijk wel. U kunt er dus om vragen, maar men de instelling hoeft het u niet te geven.'

Het CBF wordt gecontroleerd door de Raad van Accreditatie (RVA) die certificerende instellingen toestemming geven om te certificeren. De RVA is geen typische ontwikkelingsorganisaties maar algemene organisaties op managementsystemen, personen of een product.

Kiwa is heel kort in een antwoord en verwijst ons naar CBF. Veritas stuurt geen antwoord om de vragen.

Cordaid heeft een ISO-certificering gekregen van TNO Quality. Het kostte enige moeite om dit te achterhalen. TNO Quality meldt dat ze geen specifiek keurmerk zijn voor goede doelen maar dat ze een algemene kwaliteitsnorm zijn voor procedures, werkprocessen en continue verbeteringen. De rapportages zijn niet openbaar. Kortom, ze hebben helemaal niks te maken met controle op output.

Conclusie

Hoe lever je als organisatie bewijsvoering? Binnen ontwikkelingssamenwerking bestaat een cultuur van kwalitatief methoden van onderzoek. Kortom; er wordt op het woord van betrokkenen geloofd. Er is maar één methode van onderzoek die wetenschappelijke prestatiecijfers oplevert en dat is de statistiekmethode (kwantitatief onderzoek). Jaarlijks geeft de overheid namens elke Nederlander € 281,-- uit aan ontwikkelingssamenwerking. Voor een gezin met twee kinderen (dus vier mensen) betekent dit € 1.125,-- op jaarbasis. Als ik dit in een tijdspad van tien jaar plaats met 4% rente, dan betekent dit voor het gezin een investering van meer dan € 14.000,--. Dit is per gezin € 56.000,-- in 25 jaar om de *Miljardair Fair* draaiende te houden. Enige vorm van justificatie lijkt me op zijn plaats. Bij elke organisatie in mijn carrière waar ik mee te maken heb gehad heb ik vragen gesteld over output, zelfs het Minbuza, MFO's en geldgevende hulporganisaties. Het verwonderd mij dat organisaties in bijna 15 jaar tijd niet alleen vaak een antwoord schuldig moesten blijven, maar ook dat ze erg agressief op dergelijke vragen reageren.

Slechts één van de tien organisaties heeft mij vorm van bewijslast gestuurd. In mijn ogen is daarmee aangetoond dat 90% niet kunnen bewijzen wat er met gelden is gebeurd. We moeten maar gissen dat we al die mensen die betrokken zijn bij een project op hun woord moeten geloven. Helaas bieden de keurmerken geen soelaas

tot openheid van zaken voor de burger. Omdat ik in 15 jaar tijd zelden of nimmer wetenschappelijke kwantitatieve bewijsvoeringen heb gezien, meen ik dat ik recht heb door te stellen dat ze er gewoonweg niet zijn, met een uitzondering daar gelaten. Ik zie geen motieven dat als een organisatie ze zou hebben, dat ze deze dan niet openbaar zouden zijn.

Het blijft overigens vreemd dat hulporganisaties hun eigen output evalueren. Ook voor War Child blijft het toch hangen in de sfeer van: *'de slager keurt zijn eigen vlees'*. Het is jammer dat War Child naast de kwantitatieve evaluaties geen boekhoudkundige rapportages opstuurt. Ze verwoorden het krachtig maar ik ontvang geen cijfermatige bewijsvoeringen. Voorts is het mij nog niet duidelijk hoeveel van het totale geld van War Child nu terecht komt. Ik kan wel stellen dat War Child in dit onderzoek de beste papieren lijkt te hebben.

Persoonlijk vind ik het opvallend dat Cordaid gekozen heeft voor een certificering die niets te doen heeft met het daadwerkelijk ontwikkelingssamenwerking zelf. Cordaid krijgt jaarlijks € 160 miljoen te spenderen aan subsidies. Ze hebben daarmee ook geld genoeg om hun eigen organisatie draaiende te houden. Dát ga je dan toch ook niet testen? Je kunt toch stellen dat als je kunt aantonen dat als je output legitiem is, dat je eigen organisatie effectief is? Het is hetzelfde als de directie van een havo bepaalt dat ze de examens van leerlingen gaan afschaffen en de werkeffectiviteit van de directie gaan meten. Kortom, zijn de gekozen keurmerken van de 10 organisaties een middel of een doel? Ik krijg de indruk bij deze organisaties dat het meer een doel is om de publieke opinie te masseren en ik vraag me met recht af of burgers weten wat achter elk keurmerk zit. Ik moet er bij Cordaid in ieder geval veel moeite voor doen om iets boven water te krijgen. Dat zegt genoeg over de motieven om zo'n keurmerk op je home-page te plaatsen.

Mijn eindconclusie is derhalve: ontwikkelingsorganisaties kunnen al decennia lang hun output niet bewijzen. Nederland spendeerde tot nu toe ongeveer € 100 miljard aan ontwikkelingshulp.

Referentiekader

Voor een referentiekader maak ik een vergelijk met een meer bekende branche. Het totale eredivisievoetbal in Nederland is € 400 miljoen waard. De afgelopen 13 jaar hebben gemeentes circa € 300 miljoen steun verleend aan clubs. Het zijn financiële molenstenen voor lokale overheden. De VVD schrijft op 16 februari 2010 op haar website:

'Zo zijn 140 gemeenten aangesloten bij de Campagne 'Millennium Gemeente' waarmee wordt gepoogd om lokale initiatieven te koppelen aan de mondiale ontwikkelingsagenda, heeft de gemeente Breda een naaiatelier in Indonesië opgezet en zijn er meerdere gemeenten die via allerlei stichtingen computercursussen aanbieden in Afrika. 100% van alle gemeenten met meer dan 100.000 inwoners doen aan ontwikkelingssamenwerking. Zo staat deze post op de Amsterdamse begroting voor 2010 voor € 780.000, in Amsterdam Zuidoost nog eens voor € 30.000, in Breda voor € 212.000 en in Culemborg voor € 65.000.'

Er is veel kritiek in de voetballerij, o.a. over het gemeenschapsgeld dat daarin verdwijnt. Iedereen heeft een mening. Maar als ik binnen

ontwikkelingssamenwerking vragen stel over wat er jaarlijks van de € 4,5 tot € 5 miljard aan ontwikkelingssamenwerking terecht komt, dan wordt er met mij massaal politiek gedreven. Met dit geld voor ontwikkelingssamenwerking kan men in 10 jaar tijd ook elk jaar 10 tot 12 hele eredivisies opkopen, circa 110 in tien jaar tijd, oftewel circa 2000 eredivisiewaardige voetbalclubs. Ontwikkelingssamenwerking doet aan geheimschrijverij. Het is een mooie branche, maar niet op deze manier. De sector is publiek bezit en beslissingen en resultaten moeten met de achterban gedeeld worden waardoor je begrip zaait. Het is gezond om zo transparant mogelijk te zijn en ontvankelijk voor kritiek. Resultaten en boekhoudcijfers moeten niet in titanium archieven blijven totdat ze na zeven jaar vernietigd worden.

Eindstand in mijn inbox:

- interessante en minder interessante antwoorden van organisaties;
- keurmerken blijken geen doorgeefluik voor output;
- sommige keurmerken zijn niet duidelijk in een antwoord of geven helemaal geen antwoord;
- nul boekhoudkundige rapporten;
- wel enkele accountantsverklaringen van één pagina;
- één rapport met bewijsvoering over output (War Child);
- negen jaarverslagen met beloofde output en financiële samenvattingen, maar in alle realiteit: het zijn getallen die net zo goed uit de lucht gegrepen kunnen zijn;
- nul bewijzen over track record van hulporganisaties aan wie onze belastinggelden als donatie gegeven worden.

2.4 Geen verantwoording door verantwoordelijken

In navolging van mijn bevindingen heb ik naar het Minbuza, de IOB en de EU e-mails geschreven. Uiteindelijk kreeg ik van iedereen een reactie, hetgeen ik graag voor u uiteen zet. Er ontstaat een desolaat gezicht van ontwikkelingssamenwerking.

Minbuza

Ten eerste heb ik de betreffende opinie en onderzoek op 27 februari 2010 gestuurd naar demissionair Minister Verhagen, Minister voor Buitenlandse Zaken en Minister voor Ontwikkelingssamenwerking, en mevrouw Laetitia van Asch van de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB), met de volgende boodschap:

“Geachte mijnheer Verhagen,

Zoals u weet trek ik mij het lot van de sector ‘Nederlandse ontwikkelingssamenwerking’ en met name de effectiviteit enorm aan. Ik ben niet zozeer tegen ontwikkelingssamenwerking, ik vind wel dat ambtenaren meer verantwoord met belastinggelden moeten omgaan. Op mijn manier kom ik op voor de belastingbetalers die geen weet hebben over de processen binnen de sector. Derhalve ben ik namens Updaid een onderzoek gestart naar 9 Nederlandse en 1 Belgische hulporganisaties. En zeker niet de minste. Het doel was om te achterhalen of ik als burger toegang kreeg tot bewijslast over output. Kortom; komt mijn geld als belastingbetaler terecht? In de bijlage kunt u mijn bevindingen lezen. De resultaten zijn ronduit stuitend. Geen van de organisaties kon mij enig bewijs leveren over wat

ze met mijn geld gedaan hebben. Slechts één kon redelijkerwijs een prestatie tonen. Ik vrees nu dat mijn geld, en die van 16 miljoen anderen, verspild zijn. Wellicht kunt u mij inzicht verschaffen in de manier van handelen van uw beleidsvoerders waar u verantwoordelijk voor bent. Hoe komt het dat uw sector geen bewijslast levert aan burgers?

*In afwachting van en met vriendelijke groet,
Drs. Hans RJ Sluijter"*

Op 23 april 2010 kreeg ik de volgende e-mail:

Geachte heer Sluijter,

Ik heb kennisgenomen van uw e-mailbericht van zaterdag 27 februari jl., waarin u aangeeft een vragenlijst te hebben voorgelegd aan negen Nederlandse en een Belgische non-gouvernementele organisaties actief op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Ik heb tevens kennisgenomen van uw artikel op uw website updaid.nl van 3 maart 2010.

U vraagt minister Verhagen om in te gaan op de resultaten van uw rondgang langs deze organisaties. Ik kan u aangeven dat dit niet op de weg ligt van de minister om daarop in te gaan. De organisaties zelf zijn voor u aanspreekpunt.

Indien u belangstelling hebt voor resultaten in ontwikkeling dan kan ik u verwijzen naar de Resultaten Rapportage 2007-2008 zoals die is aangeboden aan de Tweede Kamer in april 2009 door toenmalig minister Bert Koenders. U vindt de resultatenrapportage via de volgende link:

<http://www.minbuza.nl/nl/Onderwerpen/Ontwikkelingsbeleid/Resultaten>

Ik hoop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet,

*Sheila Karwal
Hoofd Internationale Samenwerking
Directie Voorlichting en Communicatie*

Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie

Ik vind het antwoord ronduit stuitend. Ik word verwezen naar de betreffende organisaties uit het onderzoek maar het zijn juist die organisaties die mij (als mystery guest) geen antwoord hebben gegeven. Op de website van de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) staat de volgende passages die ik met u deel.

De Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan de kennis over de uitvoering en effecten van het Nederlands buitenlands beleid. IOB voorziet in de behoefte aan onafhankelijke

evaluatie van beleid en uitvoering ten aanzien van alle beleidsterreinen die vallen binnen de homogene groep buitenlanduitgaven (HGIS).

Op de website wordt voorts verwezen naar het document 'Evaluatiebeleid en richtlijnen voor evaluaties'. Daarin staan meerdere interessante passage.

Inleiding, pagina 5

Een steeds kritischer buitenwereld vraagt om helder inzicht in de resultaten van het Nederlandse buitenlands beleid. (...) Willen evaluaties hieraan kunnen bijdragen, dan moeten zij onafhankelijk, openbaar, zichtbaar en toegankelijk zijn. (...) Door publicatie van deze richtlijnen biedt IOB transparantie aan derden: aan de collega's op het Ministerie van Buitenlandse Zaken, het Parlement, de geïnteresseerde burger, aan organisaties en instellingen die met evaluaties van IOB te maken krijgen, en aan de gebruikers van evaluatieresultaten.

4.1: Wat is Evaluatie, pagina 15

Er bestaat een grote verscheidenheid aan definities van het begrip evaluatie. In het kader van de OESO/DAC is in de loop van de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw gewerkt aan een gemeenschappelijk begrippenkader voor de evaluatiepraktijk op het terrein van ontwikkelingssamenwerking. De daarin opgenomen definitie van het begrip evaluatie is voor IOB leidend.

"An evaluation is an assessment, as systematic and objective as possible, of an on-going or completed project, programme or policy, its design, implementation and results. The aim is to determine the relevance and fulfilment of objectives, developmental efficiency, effectiveness, impact and sustainability. An evaluation should provide information that is credible and useful, enabling the incorporation of lessons learned into the decision making process of both recipients and donors."

4.3.1: Doelmatigheid, pagina 17

Doelmatigheid of efficiëntie verwijst naar de mate waarin de behaalde directe resultaten van een activiteit, de output, opwegen tegen de kosten van de gekozen middelen, de input, en de manier waarop zij zijn ingezet. Het begrip geeft dus een verhouding weer en het verwijst naar een resultaatniveau dat de uitvoerder kan controleren. In de beoordeling van doelmatigheid wordt zowel de kwantiteit als de kwaliteit van inputs en outputs beoordeeld.

4.3.2: Doeltreffendheid, pagina 18

Doeltreffendheid of effectiviteit betreft de mate waarin de directe resultaten van de ontplooiende activiteiten, de output, bijdragen aan de (duurzame) realisatie van de beleidsdoelstelling(en), dat wil zeggen de outcome. (...) Een activiteit wordt als doeltreffend omschreven indien de geleverde outputs een aantoonbare bijdrage hebben geleverd aan de verwezenlijking van de met de activiteit beoogde doelstellingen.

Dit is slechts zomaar een greep uit het document. Hoe verhouden de bovenstaande passages met de e-mail die ik via een secondant van minister Verhagen kreeg?: 'U vraagt minister Verhagen om in te gaan op de resultaten van uw rondgang langs deze organisaties. Ik kan u aangeven dat dit niet op de weg ligt van de minister om daarop in te gaan.' Het is mij al eerder opgevallen dat de IOB geen daadwerkelijke

interesse heeft in outputonderzoek van Nederlandse organisaties. De IOB heeft als getuige bij het gesprek gezeten tussen mij en NOVIB, maar toen het er op aan moest komen kwam de IOB niet verder dan dat het een zaak betrof tussen mij en NOVIB. Het is een slappe instelling om burgers die meer dan aannemelijke argumenten op tafel leggen, met dergelijke e-mails af te schepen. Dan maak je jezelf niet meer geloofwaardig en verlies je in mijn ogen je legitimiteit. Ik geloof in de woorden 'walk the talk', iets dat ik van de IOB totaal niet kan zeggen. Als de verantwoordelijken geen verantwoording kunnen of willen afleggen, dan is er niets. Dan besta je slechts op papier.

Ik heb ook gekeken naar de resultatenrapportage waar in de e-mail naar verwezen wordt. Het betreft een fraai overzicht met data, maar het betreft niets meer dan een zoethouder omdat deze niet ingaat op mijn vraag. Ze zeggen ermee 'kijk eens, we hebben resultaten', zonder overigens aan te tonen waar de betreffende data vandaan komt. Maar daar ging het mij niet om. Het ging er mij om dat niet het IOB maar dat hulpgevende organisaties geen panklare outputcijfers kunnen presenteren, dat er geen transparantie is en dat iedereen er maar omheen draait zonder concrete en eenduidige antwoorden.

De Europese Unie

Ik heb vervolgens mijn onderzoek, zoals ik dat ook gedaan heb bij de negen Nederlandse en één Belgische NGO, in de tussentijd op dezelfde manier uitgevoerd bij de EU, de Europese Investeringsbank en het Europees Ontwikkelingsfonds. In Directorate-General EuropeAid bestaat er een Unit 'evaluatie' die de besteding van de gelden controleert. Ik heb hen precies dezelfde vragen gestuurd als in mijn onderzoek 'Ontwikkelingsorganisaties leveren geen bewijzen'.

De volgende passages tref ik op de website van de EU:

'De Europese Unie is de grootste donor van ontwikkelingsgelden ter wereld. Samen met de lidstaten geeft de Europese Unie 60 procent van alle officiële internationale hulpverlening. De Europese Commissie heeft in 2008 12 miljard euro bijgedragen.'

'Voor veel projecten in ontwikkelingslanden kunnen organisaties goedkope leningen sluiten bij de Europese Investeringsbank.'

'De EU-lidstaten storten elk een bijdrage in het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF), waarmee de ontwikkelingsactiviteiten gefinancierd kunnen worden. Het budget voor de periode 2008-2013 is 22,6 miljard euro.'

Ik wil u niet vermoeien met de inhoud van de e-mails van deze logge instellingen, gewoonweg omdat ze totaal geen direct antwoord op vragen geven. In sobere en bureaucratische antwoorden word ik door alle instanties doorverwezen naar, in het totaal, een twintigtal websites die vol staan met rapportage en verwijzingen met links. Als ik steekproefsgewijs enkele van hen open, lees ik interessante documenten maar niet voor dit onderzoek. Het betreffen eindrapportages en ik heb alleen interesse *hoe* bewijzen tot stand zijn gekomen.

Hieronder treft u twaalf van de twintig websites met de domeinen die de instanties er zelf aan hebben gegeven. Een achttal sites zijn het noemen niet eens waard.

Budget en procedures:

1. http://ec.europa.eu/budget/index_en.htm

Mandaat en audit:

2. http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/semeta/about/mandate/index_en.htm
3. http://ec.europa.eu/dgs/internal_audit/Mission/mission_en.htm
4. <http://www.eib.org/infocentre/fag/index.htm#in-which-countries-is-the-eib-active>

Informatie over hoe de Europese Commissie verantwoording aflegt:

5. http://ec.europa.eu/europeaid/how/accountability/index_en.htm

Evaluatierapporten:

6. http://ec.europa.eu/europeaid/how/evaluation/evaluation_reports/reports_by_year_en.htm

Impact en EU-beleid:

7. http://ec.europa.eu/europeaid/how/evaluation/index_en.htm

Output en resultaten:

8. http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm
9. <http://www.eib.org/infocentre/publications/-/-/ex-post-evaluations/index.htm>

Partners:

10. http://ec.europa.eu/europeaid/who/partners/civil-society/index_en.htm

Rapporten van de Europese Rekenkamer op het gebied van het Europees ontwikkelingsbeleid:

11. http://eca.europa.eu/portal/page/portal/publications/auditreportsandopinions/completelistsofreports?mo=containsany&ms=&p_action=SUBMIT&pg=&fi=-1&fs=&pu=0&l=&ci=&pi=7302%2C0&rt=items&ii=49717%2C0&st=Advanced&saa=ALL

Boekhouding:

12. <http://www.eib.org/projects/publications/investment-facility-annual-report-2008.htm>

Ze kwakken alles op een grote berg onder het mom: daar ergens staan vast enkele zinsneden die bij uw vragen horen. Ze kunnen op deze manier altijd zeggen: 'ja maar wij hebben naar die link verwezen en daar staat op bladzijde 179 de woorden xxx en waarmee wij precies bedoelen zoals wij dat van tevoren hebben beoogd, namelijk....blablabla.' Om u een idee te geven in welke zinnen de ambtenaren mij mailen citeer ik de volgende paragraaf:

'Als een bank, in ontwikkelingssamenwerkingstermen, een ontwikkelingsfinancieringsbank en geen ontwikkelingshulpinstantie, hecht de bank sterk aan een grondige projectstudie vóóraf <http://www.eib.org/projects/cycle/appraisal/index.htm> en <http://www.eib.org/projects/cycle/index.htm?lang=-en>, een begeleiding bij de implementatie, een sterke 'monitoring' <http://www.eib.org/projects/cycle/monitoring/index.htm> en een onafhankelijke projectevaluatie (zie bijv. <http://www.eib.org/projects/publications/operations-evaluation-terms-of-reference.htm>).'

Vervolgens moet je elke link helemaal uitvlechten. Zulke zinnen vind ik echt ongelooflijk.

Nog een opvallende zin:

'Onder geen van deze hoofddoelstellingen van beleid heeft de bank vooraf kwantitatieve doelstellingen waarvoor vooraf gelden gereserveerd of zelfs overgemaakt worden. De EIB financiert projecten daar waar deze ondernomen worden en herfinanciert zich nagenoeg geheel op de kapitaalmarkten <http://www.eib.org/infocentre/faq/index.htm#how-does-the-eib-fund-its-lending> en http://www.eib.org/investor_relations/disclaimer.htm.'

Vind u het ook opvallend dat de European Investment Bank niet kijkt naar kwantitatieve doelstellingen? Maar bovenal: begrijpt u de zinnen? Ik heb het keer op keer gelezen, maar ik heb geen idee, zeker als ik de links erbij neem, wat er nu *precies* gezegd en bedoeld wordt.

Conclusie

Europees gezien sta ik nog aan het begin van een onderzoek op transparantie en effectiviteit. Nationaal meen ik aangetoond te hebben dat verantwoordelijke instellingen de signalen vanuit de samenleving liever negeren dan aan te pakken. Ik heb minister Verhagen en eerder minister Koenders geschreven over deze zaken. Er kwamen geen eenduidige antwoorden. Ik houd hen en de IOB verantwoordelijk. Ik had het graag anders gezien.

Bezinning

Voor de goede orde: 'verantwoordelijkheid' betekent rekenschap afleggen. Het begrip is verwant aan 'aansprakelijkheid' en 'schuld'. In deze zaak kunnen we drie partijen als verantwoordelijken zien: (i) de bron, namelijk de tien NGO's uit het onderzoek, (ii) de politici en ambtenaren die hier hiërarchisch boven staan of (iii) ikzelf. Feit is dat als één van deze drie actoren vragen stelt, de andere zich niet hiervan kunnen onttrekken door naar elkaar te wijzen. Iedereen heeft een eigen proactieve keuze. De zaken in de wereld zijn waarneembaar. Soms moet je er weer even op gewezen worden omdat het je aandacht verliest. Binnen veilige muren van regelgeving kun je keuzes maken. Als iemand in een brandende schuur zit, kun je een keuze maken om de persoon te redden. Als je daar net staat te kijken met je twee kleine kinderen, dan maak je een andere keuze dan als je alleen bent en bij de brandweer werkt. De verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid zijn dan verschillend, terwijl beide mensen naar dezelfde brand kijken. Het wordt nog anders als iemand de twee personen aanspreekt en zegt: 'heey, jij werkt toch als brandweerman?' Als de persoon dan zegt: 'Ja, maar ik ben alleen bevoegd voor chemische rampen', dan zullen wij het antwoord niet pruimen. Actoren maken keuzes waar ze zelf verantwoording voor dragen. In dit verhaal kan het Minbuza, de ministers en de IOB nimmer zeggen dat ze niets geweten hebben over de non-outputcultuur van NGO's en MFO's. Ze kunnen nooit zeggen dat ze zich niet verantwoordelijk voelen. Iedereen is verantwoordelijk voor zijn/haar eigen proactieve kaders die verder reiken dan de wettelijke regelgevingen. Hopelijk beseffen betrokken partijen dat ze niet verantwoordelijk zijn voor mijn bevindingen uit het onderzoek. Wel voor hun eigen keuzes daarin. Vanaf het moment dat ik hen vragen daarover gesteld heb, waren ze onherroepelijk onderdeel van deze case. Daaruit is geen ontsnapping mogelijk. Als actor in deze case zijn ze in de definitie verantwoordelijk voor eigen zetten waarover rekenschap afgelegd dient te worden. Tegenover mij hebben partijen daar geen zin in. Hopelijk komen ook daar ooit vragen over.

Om met een mooie zin te eindigen heb ik voor alle betrokkenen een koekje van eigen deeg geformuleerd:

Minbuza heeft faciliteren, zie <http://www.minbzk.nl/organisatie/kennismanagement> als onderdeel in kennisontwikkeling, zie document <http://www.minbzk.nl/aspx/download.aspx?file=/contents/pages/104154/investereninlegitimiteit.strategischekennisagendavanbzk-2010-2015.pdf> en document <http://www.minbzk.nl/aspx/download.aspx?file=/contents/pages/104156/onderzoekspogramma2010.pdf>, ook wel investeren in legitimiteit. Actuele ontwikkelingen zoals maatschappelijke onvrede worden daarin genoemd. Maar ook <http://www.minbzk.nl/aspx/download.aspx?file=/contents/pages/104114/rapportbetrokkenburgersbewogenbestuur.pdf> geeft met 'betrokken burgers bewogen bestuur' een inkijk in de duidelijk rolopvatting van Minbuza. Nu de praktijk nog.

"The key ingredient in learning the truth is to ask the right questions."

"You can't solve a problem until you can measure it."

Daniel Patrick Moynihan, U.S. Senator from New York State. Excerpt from Tim Russert, "Big Russ and Me," Miramax Books, New York, 2004, page 266.

"I keep six honest serving men

(They taught me all I knew);

Their names are What and Why and When

And How and Where and Who."

Rudyard Kipling (1865 - 1936), British writer, in The Elephant's Child in "Just So Stories," 1902

"Every truth has two sides. It is well to look at both sides before we commit ourselves to either side."

Aesop, Greek author of Aesop's Fables, 620 B.C. - 560 B.C.

"Rather fail with honor than succeed by fraud."

Sophocles, Greek poet, 496 B.C. - 406 B.C.

2.5 Salarissen directeuren goede doelen in Nederland

Hoeveel verdienen directeuren van goede doelen? Met die vraag ging ik langs goede doelen in Nederland. Bijna alle organisaties waren open en dat verraste me positief. Toch er kritische kanttekeningen te noemen. Ik noem u naam, toedracht en de inkomens.

VFI is een branchevereniging voor goede doelen waar ruim 120 organisaties bij zijn aangesloten. Op hun website is een document te vinden met de titel *Adviesregeling Beloning Directeuren van Goede Doelen*. In het kader treft u enkele passages uit het document.

Afhankelijk van de zwaarte van een organisatie en het bestuursmodel, worden functies ingedeeld in zogenaamde BSD-punten (Basis Score voor Directiefuncties). Indien verantwoordelijkheden van de directie door meerdere directeuren wordt gedragen heeft dit invloed op de complexiteit en verantwoordelijkheid van de functies. Bij een eenvoudige directie (100%) vindt geen reductie op de BSD-score plaats. Bij een tweehoofdige collegiale directie is dat op 87% gezet, bij een driehoofdige op 80%. Bij een tweehoofdige of meerhoofdige collegiale directie waarvan er één voorzitter is, is 87% toebedeeld voor de voorzitter en 80% voor de overige directieleden. Bij een eindverantwoordelijke directievoorzitter met leden is dat 92%. De salarissen zijn inclusief alle extra's zoals vakantiegeld, eventuele eindejaarsuitkering en toegekend variabel inkomen. Incidentele gratificatie voor bijzondere prestaties zijn hier niet in opgenomen.

PASSAGES

* In de zomer van 2004 heeft het bestuur van de VFI, brancheorganisatie van erkende goede doelen, de Commissie Code Goed Bestuur voor Goede Doelen (de commissie Wijffels) ingesteld. Aanleiding voor het instellen van de commissie was de al langer levende behoefte om voor kwetsbare organisaties als goededoelenorganisaties een code op te stellen. Daarnaast was er door diverse publicaties onrust ontstaan over de hoogte van de beloning van de directeuren van deze organisaties. De commissie Wijffels heeft in juni 2005 haar advies voor een code voor de leden van de VFI gepresenteerd. Naast spelregels voor goed bestuur heeft de commissie advies uitgebracht over de grondslagen voor beloning van directeuren van instellingen. In het rapport is een aantal uitgangspunten voor de beloning vastgelegd en wordt een maximum beloningsniveau gekoppeld aan dat van de rijksambtenaren.

* De code Goed Bestuur van de Commissie Wijffels heeft een verplichtend karakter. Dat wil zeggen dat de leden van de VFI zich verplichten deze code uit te voeren.

Per 2010		
Functiegroep BSD-punten	BSD-Punten	
		Maximaal jaarinkomen
C	< 280	
D	281	310
E	311	340
F	341	370
G	371	410
H	411	450
I	451	490
J	491	550
K	> 551	

Bron: VFI

Alle onderstaande organisaties werkte op verzoek van Updaid mee aan dit onderzoek door het aanleveren van gegevens.

Organisatie	Directeur/voorzitter	Jaarsalaris	Jaar
Amnesty	Eduard Nazarski	€ 122.183,--	2009
Astmafonds	Michael Rutgers	€ 125.000,--	2009
Cliniclowns	Hans Geels	€ 92.609,--	2009
Cordaid	René Grotenhuis	€ 119.387,--	2009
Greenpeace	Liesbeth van Tongeren	€ 101.465,--	2009
Hartstichting	Hans Stam	€ 140.812,--	2010
Hivos	Manuela Monteiro	€ 121.612,--	2009
Kerk in Actie	Haaije Feenstra	€ 115.381,--	2008
KWF Kankerbestrijding	Ton Hanselaar	€ 179.788,--	2009
Liliana Fonds	Kees van den Broek	€ 114.643,--	2009
Novib	Farah Karimi	€ 132.985,--	2008
Plan Nederland	Tijpke Bergsma	€ 146.705,--	2010
Prins Bernhard Cultuurfonds	Adriana Esmeijer	€ 168.130,--	2008
SOS Kinderdorpen	Marcel Beerhuizen	€ 105.400,--	2009
Terre des Hommes	Ron van Huizen	€ 120.293,--	2009
Unicef	Jan Bouke Wijbrandi	€ 147.000,--	2009
War Child	Mark Vogt	€ 90.830,--	2009
Wereld Natuur Fonds	Johan van de Gronden	€ 144.165,--	2009
Woord en Daad	Jan Lock	€ 101.439,--	2009
Zonnebloem	Marijke van Eck	€ 127.100,--	2009

Alle bovengenoemde salarissen zijn bruto, inclusief alle bijkomende kosten zoals sociale lasten, variabel inkomen, pensioen. Uitzondering hierop treft u in onderstaande tabel.

Organisatie	Bijzonderheden
Astmafonds	Onduidelijk of dit ex-/inclusief variabel inkomen en sociale lasten is
Cordaid	Dit is excl. sociale lasten (werkgeverslasten enz pensioenpremie) maar incl. het deel pensioenpremie dat werknemer zelf afdraagt (is 50%)
Greenpeace	Exclusief sociale lasten, pensioen- en ziektekostenpremies (geen variabel inkomen)
Liliana Fonds	Salaris gaat gefaseerd omhoog naar € 99.326,--
Plan Nederland	Inclusief auto
Zonnebloem	Nevenfunctie: lid bestuur VFI

Strikt genomen zou je kunnen stellen dat het een krom gevoel geeft om aan organisaties te doneren waarbij dergelijke lonen uitgekeerd worden. Maar goedkoop is natuurlijk ook duurkoop. Een 'weggeefbranche' moet nu eenmaal met fluwelen handschoenen aangepakt worden omdat er verantwoordelijk met gelden omgegaan dient te worden. Daarnaast zijn hulporganisaties vaak complex te noemen. Ik citeer enkele reacties.

Oxfam NOVIB:

'Oxfam NOVIB heeft een beloningsstructuur die LAGER is dan de normen die in de Code Wijffels zijn vastgelegd. Oxfam NOVIB vindt namelijk dat we als ontwikkelingsorganisatie verantwoordelijk moeten omgaan met het geld dat we via overheidsbijdragen en van donateurs krijgen voor ons werk voor een rechtvaardige wereld, zonder armoede. Tegelijk is de verantwoordelijkheid van een directeur van een organisatie als Oxfam NOVIB zeer zwaar: ze geeft leiding aan 350 medewerkers en is verantwoordelijk voor programma's met 850 partnerorganisaties in bijna 50

landen over de hele wereld. Er moet kortom, zoals ook Wijffels zegt, een combinatie zijn van idealisme en professionaliteit.'

Hans Stam, directeur van de Nederlandse Hartstichting:

'Het is uw goed recht dit een hoog salaris te vinden. Toch geef ik u in overweging nog eens na te denken wat de gevolgen kunnen zijn als, mede op basis van een lager salaris, mensen aan het roer zitten van een complexe organisatie die daar niet voor zijn geëquipeerd. Dat laat onverlet dat de medewerkers een salaris ontvangen dat past bij de aard en zwaarte van hun werkzaamheden. Een goed functionerende secretaresse bij de Hartstichting heeft recht op dezelfde beloning als een goed functionerende secretaresse die in dienst is bij bv. de overheid. Overigens collecteer ikzelf voor de Hartstichting en doneer naar draagkracht.'

Prins Bernhard Cultuurfonds:

'De directeur ontving in 2008 hiervoor een marktconforme beloning van 145.522 euro (2007: 132.571 euro). Dit betreft het bruto jaarsalaris inclusief vakantiegeld en een eenmalige gratificatie van 5.174 euro bruto (2007: geen). Het werkgeversdeel van de pensioenpremie bedraagt 14.976 euro (2007: 14.172 euro) en de sociale lasten 7.632 euro (2007: 6.559 euro). De directeur ontvangt geen dertiende maand, eindejaarsuitkeringen of andersoortige bonussen. De honorering van de directie valt binnen de richtlijnen van de Vereniging Fondsenwervende Instellingen (VFI). De kosten van de directeur worden betaald uit het rendement op het eigen vermogen van het Cultuurfonds en komen dus niet ten laste van de inkomsten uit fondsenwerving.'

Het Astmafonds:

'Van de inkomsten (14,5 miljoen euro) besteedde het Astma Fonds in 2008 maar liefst 76 procent (ruim 11 miljoen euro) aan de directe doelbesteding: wetenschappelijk onderzoek, inhoudelijke thema's, voorlichting en patiëntenvereniging. Andere bestedingen (personeel, communicatie, e.d.) maken dat het Astma Fonds als organisatie het goede werk kan blijven volhouden. Het Astma Fonds ontvangt geen overheidssubsidie en is geheel afhankelijk van giften.'

Kerk in Actie:

'De in de jaarrekening 2008 (van Kerk in Actie en de dienstenorganisatie) genoemde bedragen van 124.000 (daar genoemd: brutosalaris) en €176.000 (daar genoemd: totaal directiekosten) bevatten enerzijds de werkgeverslasten en anderzijds kosten die met de uitoefening van het werk te maken hebben (zoals reis- en verblijfkosten, andere door de directie gemaakte kosten), die niet aan het salaris toegerekend kunnen worden en die de heer Feenstra ook niet ontvangen heeft, maar die uiteraard wel als lasten verantwoord moeten worden.'

Het maakt mij overigens wel nieuwsgierig in hoeverre Marijke van Eck van de Zonnebloem haar functie kan uitoefenen samen met haar functie als bestuurslid bij het VFI. Enerzijds kun je beargumenteren dat er sprake is van belangenverstrengeling maar aan de andere kant: ze zal heus wel weten wat ze doet. Ze zit niet voor niks op die plaats.

Wat opvallend is, is het feit dat Mark Vogt van War Child hét doet met het laagste salaris en het beste uit de bus komt uit mijn onderzoek *Ontwikkelingsorganisaties*

leveren geen bewijzen. Maar niet aan alle organisaties uit dit onderzoek heb ik de salarissen opgevraagd. Wellicht zouden andere organisaties ook lagere salarissen op hebben gegeven.

Helaas zijn er ook andere hiaten in dit onderzoek. Milieudefensie en de Nierstichting hebben geen gehoor gegeven om aan dit onderzoek mee te doen. Het Rode Kruis kon mij niks meedelen maar ze stuurde mij het jaarmagazine 2008 waar ik maar uit moest putten. Daar staat een karige balans in waar je niks uit kunt opmaken. VFI heeft op herhaaldelijk verzoek geen lijst gegeven hoeveel BSD-punten elke organisatie heeft. Dit maakt het moeilijker te controleren of organisaties zich houden aan de afspraken.

Conclusie

Er zijn meerdere manieren om processen van organisaties te belichten en een overzicht over het beloningsstelsel van de directie heeft daar niets mee te maken. Ik ben zelf enorm kritisch op ontwikkelingsorganisaties, maar uit een salaris kan ik niets halen over processen op operationeel niveau.

Amnesty verwoordt het kernachtig:

'Blijkbaar denken veel mensen dat je een directeur (met de vereiste capaciteiten) kunt aantrekken voor het modale salaris of voor € 50.000,--. Mensen hebben in de verste verte geen enkel benul van de grootte van organisaties en van de vereiste capaciteiten voor de functie van directeur.'

Het lijkt marktconform. In mijn ogen staan de salarissen in geen verhouding met de sector die gesteund wordt door leden en vrijwilligers. Stelt u eens voor dat u collectant bent en elke avond loopt u 100 huishoudens af om € 50,-- te verzamelen. Dan heeft u 2883 avonden nodig (of dito andere vrijwilligers) om het salaris van Johan van de Gronden van het WNF bij elkaar te verzamelen. Los van de salarissen van andere directieleden. Sommige salarissen zijn vijf keer hoger dan een docent met Bevoegdheid Eerste Graad die in tien klassen aan circa 30 pubers moet lesgeven. Dat zijn wekelijks 300 pubers. Is een directeursbaan even zwaar en verantwoordelijk als vijf keer 300 pubers, ook wel 1200 pubers? Misschien heeft Amnesty gelijk in bovenstaande citaat, maar ze moeten daar wel tegenover stellen dat het ter verantwoording roepen van directieleden zou moeten geschieden op basis van output. Net zoals in het bedrijfsleven. En dat is nu juist waar de crux zit want omdat dat niet gebeurt is er teveel vrij spel.

Spin-off

Op 15 maart 2010 publiceert ik bovenstaande gegevens. Deze stuur ik naar alle dagbladen, alle politieke partijen en naar de heer Verhagen, Minister voor Buitenlandse Zaken en Minister voor Ontwikkelingssamenwerking.

In de zomer worden Kamervragen gesteld door de VVD, PvdA, PVV, GroenLinks, SP, ChristenUnie en SGP.

Op 30 augustus 2010 verschijnt in de Volkskrant een artikel waarbij ze mijn data 'lenen'. Ze vullen de lijst aan met het salaris van Cees Breederveld, directeur van ontwikkelingsorganisatie Rode Kruis, en van Dirk Elsen, directeur van ontwikkelingsorganisatie SNV. Ze verdienen respectievelijk € 142.000,-- en €

182.000,--. Cees Breederveld zou door allerlei toeslagen zelfs boven de twee ton uitkomen.

Op diezelfde dag verklaart Verhagen dat er een onderzoek komt. Verhagen: *'Er is voor gekozen het onderzoek te beperken tot organisaties die in Nederland gevestigd zijn en die in 2009 minimaal 500.000 euro subsidie ontvingen.'* In 2011 mogen deze organisaties hun topmensen nog maximaal € 124.073,-- bruto per jaar betalen bij een 36-urige werkweek en € 137.000,-- bij een 40-urige werkweek. Wie meer betaalt, raakt de subsidie kwijt.

RTL komt op 9 september 2010 met een eigen onderzoek naar brutosalarissen inclusief pensioen en werkgeverslasten bij 81 hulporganisaties. De volgende salarissen van directie zijn het laagste:

Clean Clothes Campaign	€ 36.566,--
Mainline	€ 43.750,--
Stichting Theatre Embassy	€ 44.310,--
Medisch Comité Vietnam	€ 54.054,--
SOMO	€ 57.042,--
Dokters van de Wereld	€ 59.863,--
Press Now	€ 69.951,--
Dorcas Hulp Nederland	€ 70.221,--
Both ENDS	€ 72.850,--
Female Cancer Program	€ 75.000,--
Friends of the Earth	€ 76.913,--
Humanistisch overleg mensenrechten	€ 77.042,--

Zo kan het dus ook.

2.6 Salarissen directeuren goede doelen in België

Hoeveel verdienen directeuren van goede doelen? Met die vraag ging ik langs goede doelen in België. Niet alle organisaties waren open. Ik noem u naam, toedracht en de inkomens.

België is een ander verhaal dan het Nederlandse. Ik kreeg slechts van twee organisaties medewerking, 11.11.11 en Memisa. Het is mij een volkomen raadsel wat Belgische hulporganisaties willen achterhouden. Bogdan Vanden Berghe, Algemeen Secretaris van 11.11.11 – Koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging: *'Wij hebben geen code hier in België, maar de meeste lonen liggen vrij dicht tegen mekaar. Vermits die ook niet zo hoog liggen als in Nederland is het debat in de media hier redelijk snel gestopt. Ik kan me dus voorstellen dat er hier niet onmiddellijk veel animo is om alles nog eens door te geven en misschien opnieuw een discussie te starten.'*

In mijn zoektocht naar meer informatie heb ik mij wederom gemeld bij Bogdan Vanden Berghe. Hij schrijft: *'Men verwijst naar mij omdat ik algemeen secretaris ben van 11.11.11 en dat is de koepel van de Vlaamse Noord-Zuidorganisaties, waaronder heel wat NGO's. Tegelijkertijd is dit de bekendste publiekscampagne in België en één van de grotere*

organisaties hier. Ik ben tevens afgevaardigd bestuurder van Coprogram (de federatie van Vlaamse NGO's, vergelijkbaar met Partos in Nederland).'

Vande Berghe koppelde mij aan een contactpersoon bij Coprogram en vervolgens ontving ik informatie waar ik naar op zoek was.

Coprogram:

'De cijfers zijn ons door de NGO's zelf (directeur of medewerker) toegestuurd. Sommigen verwijzen zelf naar publicatie op hun website. Wij hebben vertrouwen in correctheid hiervan. Ze zullen waarschijnlijk meer gedetailleerd zijn dan bedragen in jaarverslagen (het jaarverslag zal eerder totalen geven, en geen details per persoon).

De jaarverslagen zijn

-ofwel gedeponneerd bij nationale bank;

-ofwel neergelegd bij de griffie.

Ze moeten ook meegedeeld worden aan Dgos (de administratie van de Minister Ontwikkelingssamenwerking) indien de NGO subsidies ontvangt. Die verslagen zijn ook gereviseerd, door een bedrijfsrevisor of door de commissaris van de vzw. Deze personen moeten lid zijn van het IBR (Instituut voor bedrijfsrevisoren).

En alle cijfers zijn de actuele cijfers (december 2009 of januari 2010). Lonen worden in België automatisch verhoogd bij indexstijging (overschrijden spilindex) maar er is al sedert oktober 2008 geen stijging meer geweest. ook geen daling met invloed op lonen. Het is daarnaast ook mogelijk dat er op een bepaald ogenblik (januari, maar eventueel ander moment in het jaar) een verhoging op basis van anciënniteit wordt toegekend.'

NGO	Directeur	Per maand	Per jaar (*)	Bedrag jaarsalaris	Info over verantwoordelijkheid (****)
11.11.11	Bogdan Vandenberghe	€ 4075,--	€ 56.703,--	incl. eindejaarspremie	
AZG	Christopher Stokes		€ 74.639,--	(**)	
Bevrijde Wereld	Bart Meylemans	€ 3377,--	€ 44.046,--		22 werknemers, € 4 miljoen omzet
Damiaanactie	Rigo Peeters	€ 5745,--	€ 79.969,--	(***) hier max. anciënniteit	
FOS	Annuschka Vandewalle	€ 4289,--	€ 58.539,--		
Oxfam Solidariteit	Stefaan Declercq	€ 3594,--	€ 43.525,--		
Oxfam Wereldwinkel	Koen van Bockstal	€ 4334,--	€ 60.336,--		88 werknemers, € 23 miljoen omzet (2,3 in vzw)
Plan België	Dirk Van Maele	€ 4977,--	€ 69.280,--	Inclusief extralegale voordelen	
Steunfonds Derde Wereld	Wim De Ceukelaire	€ 2896,--	€ 37.411,--	Geen extralegale voordelen	
Trias	Lode Delbare	€ 4322,--	€ 60.164,--	Inclusief eindejaarspremie	
Vredeseilanden	Luuk Zonneveld		€ 70.800,--	Geen extralegale voordelen	170 werknemers, 152 partnerorg., 14 landen

- * is het brutobedrag (voor belasting en rsz-bijdrage werknemer) en houdt steeds wettelijk verplicht dubbel vakantiegeld in de kost voor de NGO ligt hoger: patronale bijdrage voor rsz (sociale zekerheid) bedraagt 34% plusminus van bruto jaarsalaris.
- ** internationaal jaarverslag, op website
- *** beginsalaris: 3323/maand, 0 jaar anciënniteit
- **** zie ook: www.ngo-openboek.be

directeursloon 15 grote Belgische NGO's
mediaanwaarde
€ 4543,-- per maand

directeurslonen in privésector
(vergelijkbare verantwoordelijkheid)
€ 7003,-- per maand

Ik wil bij enkele opvallende aspecten stilstaan. Ten eerste liggen de lonen een stuk lager dan in Nederland. Maar de organisaties zijn minder complex. Luuk Zonneveld van Vredeseilanden heeft het hoogste salaris. Maar Vredeseilanden heeft in 2008 een uitgavenpost van € 12 miljoen. Oxfam NOVIB in Nederland had in datzelfde jaar een uitgavenpost van € 161,3 miljoen. Artsen Zonder Grenzen België is ook een uitzondering met in 2008 een opbrengst van € 145 miljoen. De directeur heeft een jaarsalaris € 74.639,--. In vergelijking met Nederland is dit salaris een wereld van verschil.

Ten tweede wil ik de reactie van Memisa uitlichten:

'Op dit ogenblik is Pater Joseph Burgraff de gedelegeerd bestuurder/directeur van MEMISA-België. Hij zet zich vrijwillig in voor de organisatie en ontvangt enkel een onkostenvergoeding voor zijn verplaatsingskosten en eventuele andere onkosten.'

Ik weet niet wat verontrustender zou moeten zijn: iemand die voor een (te) hoog salaris een non-profit een organisatie aanvoert of iemand die het gratis doet. De waarheid zal wel ergens in het midden liggen, maar mijn gevoel zegt dat het niet professioneel lijkt. Ik werk met stichting Updaid ook voor niks en binnen een organisatie zonder inkomen. Maar ik heb dan ook geen verantwoording af te leggen naar een achterban. Er zijn geen commerciële plichten. Memisa móet presteren in ontwikkelingslanden en zodoende baart mij deze keuze zorgen. Mislukkingen blijven op deze manier hangen in 'goede bedoelingen'. Het geeft veel meer slagkracht dat je iemand ter verantwoording kunt roepen en af kunt rekenen. De opbrengsten in 2008 zijn € 8 miljoen. Ik zou daar geen vrijwilliger aan het roer willen hebben.

Ten derde hebben Belgische NGO's voor ontwikkelingssamenwerking enkele jaren geleden besloten om de transparantie naar hun achterban en naar het grote publiek in het algemeen op te drijven. Ze hebben daarvoor opdracht gegeven aan de federaties (Coprogram en Acodev) om een speciaal instrument op te zetten: de website www.ngo-openboek.be. De NGO's geven hier jaarlijks financiële en activiteitsgegevens in. Deze website is de voortzetting van een 'jaarboek' of 'ngo-atlas' dat de federaties (Coprogram voor de Vlaamse en Acodev voor de Franstalige NGO's) sedert 2001 uitgeven.

Als laatste wil ik graag acht organisaties benoemen die niet mee wilde werken aan dit onderzoek. Het valt een beetje in het kader van *geef de plebs geen boeken want*

dan gaan ze zelf denken maar geef ze brood en spelen om ze rustig te houden. Ik ben wars van non-coöperatie binnen ontwikkelingssamenwerking en leg ze bij deze graag voor u op een hakblok. Geen enkele hulporganisatie mag het zich veroorloven om geen antwoord aan burgers te geven wanneer hen vragen gesteld wordt over wat er met hun belastinggelden en donaties gebeurt. Dan ben je geen legitieme organisatie meer. Het is te makkelijk om een passieve houding aan te meten en burgers te dwingen om via moeizame omwegen en veel communicatie uiteindelijk via Coprogram informatie bij elkaar te laten sprokkelen. Net als de Nederlandse en de Europese lijkt ook Belgische ontwikkelingssamenwerking een soort van Vaticaan: we moeten ze heilig geloven op hun woord, we mogen geen kritische vragen stellen en dossiers worden in geheimschrift in bunkers bewaard totdat ze mogen worden vernietigd. Het machtigste orgaan in elke samenleving is de publieke opinie. Het is aan hen om zich hier niet bij neer te leggen en de genoemde organisaties een brevet van onvermogen te geven.

Deze acht organisaties zijn:

Dokters van de Wereld, MO*, Rode Kruis, Greenpeace, De Milieuboot, Artsen Zonder Vakantie, Broederlijk Delen en Amnesty International. De salarissen van drie organisatie, te weten Plan België, Oxfam Solidariteit en Vredeseilanden, hebben via Coprogram wel meegewerkt aan dit onderzoek. Greenpeace, De Milieuboot en Amnesty International zijn niet als NGO actief en derhalve boekhoudkundig niet bekend bij Coprogram.

Je zult maar lid of donor van één van deze acht organisaties zijn.

Bovenstaande bevindingen werden gepubliceerd op Updaid. Drie organisaties schrokken nogal dat ze op een hakblok waren gelegd en stuurde alsnog een inhoudelijke bijdrage. Die wil ik u niet onthouden.

Greenpeace

Greenpeace België is volledig transparant over de verloning van zijn directie. Bij Greenpeace België is het maximale bruto maandloon voor een directeur (met maximum aantal jaren anciënniteit) € 4.620,--. Een jaarsalaris is € 64.300,-- (met dertiende maand en vakantiegeld ingerekend). Gegevens over de verloning van het personeel van Greenpeace België zijn ook terug te vinden in ons jaarlijks financieel verslag op onze website:

<http://www.greenpeace.org/belgium/nl/press/reports/socialannualreport2008>.

Amnesty

Jammer genoeg is de mail van de heer Sluijter niet op de juiste bureau terecht gekomen en daardoor onbeantwoord gebleven. Amnesty International heeft er geen enkel probleem mee om financiële transparantie te geven. De vergoeding van de directeur van Amnesty International Vlaanderen bedraagt € 3.602,-- bruto per maand, vermeerderd met enkele voordelen in natura, zoals maaltijdcheques, vergoeding voor onregelmatige werkuren, gebruik van een gsm en bedrijfswagen. Deze gegevens zijn ook terug te vinden in ons jaarlijks financieel verslag. Ook andere financiële informatie over onze inkomsten en uitgaven is vrij beschikbaar, via onze website <http://www.aivl.be/wie-we-zijn/centen> of door het gedetailleerd financieel verslag op te vragen.

Memisa

Graag wens ik te reageren op uw artikel hierboven genoemd en de reactie die ik U eerder stuurde i.v.m. het salaris van onze directeur Joseph Burgraff. Het verontrust U blijkbaar even veel te hoge lonen te zien dan “iemand die het gratis doet”, want “Uw gevoel zegt U dat het niet professioneel lijkt”.

Laat me U schrijven dat MEMISA op een naar ik meen professionele wijze haar projectsteun organiseert en als zodanig welk degelijk presteert door bijvoorbeeld de gezondheidszorg voor zo’n 5 miljoen mensen in het binnenland van Congo op structurele wijze te (re)organiseren. MEMISA wordt als zodanig zowel door de Belgische administratie, eigen revisiekantoor als door PWC (en in Congo kantoren als Deloitte enz.) gecontroleerd, waarbij nimmer belangrijke lacunes werden vastgesteld. Op het vlak van kennis van het medische luik van ontwikkelingssamenwerking menen we voldoende “know-how” en ervaring (meerdere medewerkers met tientallen jaren ervaring in deze problematiek) in huis te hebben om onze lokale partners op een constructieve wijze in deze zoektocht bij te kunnen staan.

Het is opmerkelijk dat voor U blijkbaar verantwoordelijkheid en inkomen direct gelinkt zijn. U schrijft ; er zijn geen commerciële plichten” waardoor eventuele “mislukkingen op deze manier in “goede bedoelingen” blijven hangen, er niet kan “worden afgerekend”. Naar mijn bescheiden mening gaat het engagement van vele collega’s in de sector zoveel verder dan een positie waarop men (financieel) ter verantwoording kan worden geroepen en eventueel “kan worden afgerekend”. Gelukkig valt er in dit soort organisaties van derde- , en ook vierde, pijler nog veel inzet en engagement waar te nemen dat niet rechtstreeks gerelateerd is naar een prijskaartje. Dat U zonder verdere kennis van onze organisatie geen vrijwilliger aan het roer wenst is vanzelfsprekend uw keuze; wij van onze kant zijn blij te kunnen rekenen op iemand die ,zelfs, correctie juist, als niet-betaalde kracht zich, vanuit een ervaring van tientallen jaren in ontwikkelingssamenwerking, mee wenst in te zetten voor de meer kansarmen, als tastbaar teken van letterlijke “gratuite”, maar daarom niet minder waardevolle, laat staan professionele, solidariteit . Gelukkig maar dat inzet in deze sector in veel (naar ik mag hopen in de meeste) gevallen toch nog meer is dan een puur “commerciële” afrekening.

- EINDE -

Het blijft toch in het slaapverwekkende hangen, met name door Memisa.

2.7 Onderzoek over mislukte projecten

In mijn zoektocht naar transparantie in de NGO-wereld wilde ik bezien of NGO’s zich kwetsbaar durfden open te stellen. Deze keer benaderde ik 10 Belgische en 10 Nederlandse NGO’s. Ik wilde ook enkele kleine of minder bekende NGO’s onderzoeken.

Het volgende verhaal legde ik hen voor:

Studies van de Wereldbank tonen aan dat een kwart tot eenderde van alle interventies (lees: projecthulp) niet goed

loopt of mislukt. Dat is ook zo in Nederland en in België. Dit feit wordt onderschreven door hoogleraren en politici.

Persoonlijk ben ik van mening dat het niet erg dat eenderde van de projecthulp mislukt, indien we er maar open dialoog mee zoeken zodat we kunnen leren. Geen leren zonder reflectie. Hopelijk streeft u dit ook na.

Mijn vragen aan uw organisatie zijn:

- 1. Wanneer beschouwen jullie een project als mislukt?*
- 2. Hoeveel procent van jullie projecten, schat u in, halen de doelen niet?*
- 3. Rapporteert u hierover? Hoe?*
- 4. Vindt u het moeilijk om openbaar over mislukte te doelen te spreken? Waarom wel/niet?*
- 5. Welke balans kunt u opmaken als u alle plussen en minnen bij elkaar optelt: heeft uw hulp dan zin(geving) gegeven? In welke mate?*

De vragen lijken mij reëel en legitiem. Nu de antwoorden.

Ik begin met de negatieve uitslagen. Zeven organisaties hebben op herhaaldelijk verzoek niet willen antwoorden. Deze zijn:

- Nederland: XminY, Aqua for All, Tropenbos, Netherlands Centre for Indigenous People;
- België: Tearfund, Trias, Fos-Socialistische Solidariteit.

Je zou kunnen denken dat als je niet antwoordt, dat je niets verkeerd kunt doen. Niet in mijn denken. Ik ga er van uit dat deze organisaties geen antwoord KUNNEN geven. Helaas bestaat er geen inspectiedienst voor ontwikkelingssamenwerking, maar ik zou de genoemde organisaties graag chirurgisch willen ontleden. Het is zielloos en in mijn ogen een vorm van mismanagement dat je legitieme vragen niet in een open platform wilt bespreken. Je neemt de burger daarmee niet echt serieus en dat is kleinerend.

Een zevental organisaties gaven wel een reactie maar vonden dat ze niet paste in dit onderzoek. Dientengevolge meende ze dat ze niet mee hoefde te werken aan het onderzoek. Redelijk of vluchtgedrag? Ik geef een opsomming van hun argumenten. Het eerste bulletpoint is steeds de reactie die ik terug mocht ontvangen, het tweede betreft mijn commentaar.

NEDERLAND

FMO

- *‘Je verzoek antwoord te geven op een aantal vragen kwam bij mij terecht. FMO heeft transparantie hoog in het vaandel dus we hebben er geen problemen mee antwoord te geven op je vragen. Ik wil daarbij wel aangeven dat wij niet als hulporganisatie in de zin van NGO’s te definiëren zijn en dus ook niet aan projecthulp doen. FMO is een publiek-private samenwerking, met*

51% van de aandelen in handen van de Staat en 49% bij private bedrijven. We hebben geen donateurs zoals NGO's en hoewel we geen winstlogo hebben, leveren onze investeringen wel rendement op dat vervolgens wordt geherinvesteerd in ontwikkelingslanden. FMO gaat uit van een zakelijke relatie met haar klanten – bedrijven in ontwikkelingslanden en opkomende markten – op een gelijkwaardige manier.'

- Ik heb FMO toch verzocht de vragen te proberen te beantwoorden, maar er volgde geen reactie. Dat bevreemdt mij. Op hun website staat: *'We believe in practicing what we preach, so we implement the same governance standards we expect from our clients. (...) Thanks to an extensive partner network, built up over more than 30 years, we have rooted ourselves in both the developing countries and the sectors with which we work. Cooperation with partners also mobilizes more funding than any single investor could provide alone.'* Geen idee hoe de gelden dan worden geherinvesteerd, wie dat doet en hoe dat gecontroleerd wordt. De hele reactie van FMO ruikt naar een behoefte voor meer onderzoek. In hoeverre is 'ontwikkelingshulp' een side dish en in hoeverre een core business?

Rode Kruis

- *'Begin juni verschijnt het jaarverslag over 2009, ik denk dat dat u een aardig beeld geeft en uw vragen voor een belangrijk deel beantwoordt.'*
- Lekker makkelijk. Verwijs me maar naar een boek vol met oneliners en niet onderbouwde data. Hier neem ik geen genoegen mee. Het is voor een dergelijke organisatie niet normaal dat ze zo omgaan met fondsen en gegevens.

AgroMisa

- *'Allereerst wil ik zeggen dat Agromisa geen hulporganisatie is, maar een informatienetwerk op het gebied van praktische landbouwkundige en daaraan gerelateerde kennis en ervaringen. (...) Agromisa rapporteert over specifieke deelprojecten aan bedrijven en/of organisaties die daaraan hebben meebetaald. Verder wordt er jaarlijks een externe audit gedaan. Voor de duidelijkheid, Agromisa heeft geen meerjaren subsidie, dus we dienen onze eigen broek op te houden middels concrete output (ca 6 nieuwe titels per jaar en een gemiddelde afzet over de laatste 5 jaar van zeker 30.000 boeken per jaar). De vraag of ons werk zin heeft houdt ons zeker bezig en gezien de teruglopende aandacht in Nederland voor kleinschalige landbouw elders in de wereld en het verdwijnen van echte expertise maakt het verder ontwikkelen van onze werkzaamheden vanuit Nederland wel steeds moeilijker. Vandaar wordt gekeken wat er ter plaatse kan worden gedaan. Zoals je ook wel hebt kunnen constateren verloopt de subsidieverlening via consortia die enkel voor het geld met elkaar gaan samenwerken. Bij een negatieve beoordeling van de programmavoorstellen vallen de meeste van deze consortia uiteen. Landbouwontwikkeling staat in het Nederlandse ontwikkelingsbeleid niet meer op een hoge plaats in het prioriteitenlijstje.'*
- Wellicht heb ik deze NGO verkeerd geselecteerd, maar hun missie betreft (aldus hun website): Agromisa works to improve the livelihoods of small-scale farmers, mainly in rural areas in the South, by improving their access to practical information about sustainable agricultural. In mijn ogen ben je dan

wel een hulporganisatie. Tja, ik vind dat semantisch redetwisten. Geen idee wat de organisatie nu wel of niet doet.

BELGIË

Pax Christi

- *'Dat zijn boeiende vragen. Maar Pax Christi International valt niet onder de categorie van projectorganisaties m.b.t. humanitaire hulp. Daarom kan ik jouw vragen niet beantwoorden.'*
- Dat is vreemd. Op hun website staat onder het kopje WHAT IS PAX CHRISTI?: Pax Christi International is a non-profit, non-governmental Catholic peace movement working on a global scale on a wide variety of issues in the fields of human rights, human security, disarmament and demilitarisation, just world order and religion and violent conflict. Vluchtgedrag

VICNGO

- *'Momenteel zitten we midden in een aanvraag voor een nieuw 3 jaren programma en dit krijgt uiteraard voorrang.'*
- Nimmer meer wat van vernomen. Vluchtgedrag.

PHOS

- *'PHOS is een kleine koepel organisatie met 1 project in het zuiden dat nog niet zolang bestaat. Wij zijn dus geen traditionele hulporganisatie en niet representatief om deze vragen te beantwoorden.'*
- Ik daag u uit om hun website te bekijken www.phos.be. Ze doen zich veel groter aan. Het lijkt mij een typisch voorbeeld van een organisatie die zich naar buiten toe enorm graag willen profileren maar inhoudelijk niets kan presenteren. Zo'n website met maar één project: vreemd.

Amnesty

- *'Ook al zijn wij geen 'hulporganisatie' in de betekenis van humanitaire of ontwikkelingsorganisatie, Amnesty International staat uiteraard stil bij het effect en de impact van haar acties. In maart 2010 werd de laatste hand gelegd aan het duurzaamheidsverslag van de Vlaamse afdeling van Amnesty International. Dit verslag gaat over het fiscaal en kalenderjaar 2009 en werd goedgekeurd op de Algemene Vergadering zaterdag 24 april 2010 in Brussel. Met dit verslag wil Amnesty laten zien dat zij een toonbeeld is van duurzaam ondernemen op alle domeinen van haar activiteiten en in haar interne structuur. In het verslag wordt niet alleen aandacht besteed aan economische aspecten, maar ook aan o.a. milieu, veiligheid, welzijn en een deugdelijk bestuur. Het duurzaamheidsverslag is gebaseerd op de richtlijnen van het GRI (Global Reporting Initiative).'*
- Hier kan ik werkelijk waar helemaal niets van maken. Het antwoord begint met een vlucht, die vervolgens via een dwaalspoor wordt overruled. Waarom geven ze niet gewoon antwoord op mijn vragen? In een eerder onderzoek werkte ze ook al niet mee en ik begin twijfels te krijgen over het nut van deze organisatie in de samenleving en voor ontwikkelingslanden. Spijtig.

Organisaties die ik met recht verkeerd heb geselecteerd waren: Partos en Studio Globo. Graag wil ik alle positieve inzendingen belonen, door ermee te eindigen.

NEDERLAND

Artsen Zonder Grenzen

Antwoord op vraag 1

Een project is mislukt als we er niet in slagen om mensen in nood op tijd een goede oplossing bieden voor hun problemen. Het is overigens moeilijk om 'mislukt' te definiëren. Mislukt kan betekenen dat het ons niet lukt om toegang tot de bevolking te krijgen van de strijdende partijen in een conflict, zoals dat in 2009 in Sri Lanka het geval was. Of wanneer Artsen zonder Grenzen (AzG) uit een land wordt gezet, zoals dat in Darfur gebeurde. Het kan ook zijn dat de werkelijke behoeften van een bevolking anders zijn dan we hadden ingeschat. Toen AzG in 2004 in Manipur in India een project begon, waren wij ervan overtuigd dat malaria de meeste dringende medische behoefte was, dat bleek uiteindelijk een misvatting. HIV-AIDS bedreigde deze door een conflict geplaagde bevolking. Projecten kunnen soms ook niet aan AzG kwaliteitscriteria voldoen. Bijvoorbeeld wanneer we er niet in slagen om in een TB programma voldoende patiënten te genezen, zodat er kans op herinfectie in een bevolking bestaat. Als een project dreigt te mislukken proberen wij natuurlijk altijd correcties aan te brengen.

Antwoord op vraag 2

Het is moeilijk aan te geven hoeveel projecten als mislukt, kunnen worden aangemerkt omdat de criteria niet eenduidig zijn, overigens zijn het overgrote merendeel van onze projecten succesvol. Wel rapporteren wij over toegangsproblemen en de kwaliteit van onze projecten in ons jaarverslag dat in 2009 nog de Transparant prijs ontving voor de volledige en transparante verslaglegging. Ook communiceren wij over onze resultaten met lokale autoriteiten door middel van periodieke rapportages.

Antwoord op vraag 3 en 4

In het geheel niet, wij vinden dat we openhartig moeten spreken over onze successen en onze mislukkingen. Soms doen wij dat in reactie op vragen in andere gevallen doen wij dat proactief door bijvoorbeeld de uitkomsten van eigen onderzoek te presenteren. Een goed voorbeeld daarvan is bijvoorbeeld de studie naar het misbruik van hulp door strijdende partijen in Chad en Darfur.

(<http://www.odihpn.org/report.asp?id=3010>)

Antwoord op vraag 5

Wij zijn ervan overtuigd dat medische noodhulp zin heeft. Hulporganisaties redden jaarlijks duizenden levens en proberen bij te dragen aan een menswaardiger bestaan voor mensen in nood. Natuurlijk kan hulp soms onbedoelde effecten hebben, het kan corrupte regimes versterken, hulp komt soms niet bij de degenen terecht die die hulp het hardste nodig hebben, daar zullen hulporganisaties ook kritisch zelf naar moeten kijken. Tegelijkertijd moeten de verwachtingen van hulp realistisch zijn, het draagt bij maar biedt veelal geen structureel oplossingen voor problemen.

Stichting Vluchteling

Antwoord op vraag 1

We beschouwen een project als mislukt als er (ondanks alle investeringen en inspanningen) geen resultaten zijn behaald. Bij een project gaan we uit van een x-

aantal mensen die we kunnen helpen. Indien de beoogde doelgroep bij lange na niet bereikt wordt zoals voorzien, dan beschouwen we een project als mislukt.

Antwoord op vraag 2

Doelen zijn bij Stichting Vluchteling gerelateerd aan het aantal te helpen mensen en de kwaliteit van de hulpverlening. Stichting Vluchteling hanteert strenge procedures, monitoring- en controle mechanismen. Hierdoor zijn we continue op de hoogte van het verloop van door ons gesteunde projecten en kan (indien nodig) tijdig worden bijgestuurd. Door strenge criteria vooraf wordt voorkomen dat we kansloze projecten of projecten van slechte implementerende partners financieren. Hierdoor komt het eigenlijk nooit voor dat projecten grotendeels mislukken of de gestelde doelen niet gehaald worden.

Wel komt het natuurlijk voor dat doelen slechts gedeeltelijk behaald worden, maar dat zien we dan niet zomaar als een mislukt project. Binnen een dergelijk project zijn er vaak nog veel dingen die wél goed zijn gegaan, en zijn veel vluchtelingen en/of ontheemden wél geholpen.

Stichting Vluchteling is actief in fragiele staten en conflictgebieden, daardoor kunnen er soms omstandigheden zijn waardoor projecten (door externe omstandigheden) niet uitgevoerd kunnen worden volgens plan. Bijvoorbeeld in Darfur, waar vorig jaar twaalf hulporganisaties door het Soedanese regime binnen een week het land moesten verlaten.

Antwoord op vraag 3

Stichting Vluchteling is ISO-gekwificeerd en legt binnen vastgestelde procedures continue schriftelijke verantwoording af (aan haar Bestuur en Raad van Toezicht, aan het Centraal Bureau Fondsenwerving, aan backdonoren, aan accountants, aan ISO). Indien een project zou mislukken of gedeeltelijk niet (meer) kan worden uitgevoerd, vordert Stichting Vluchteling de door haar beschikbaar gestelde middelen terug. In rapportages naar controlerende instanties en in het jaarverslag wordt systematisch aandacht besteed aan eventuele knelpunten binnen projecten en aan projecten die anders zijn gelopen dan gepland.

Daarnaast evalueren we de hulpverlening ook. Dit laten we doen door externe, onafhankelijke experts, die hiervoor ook onze 'doelgroep' benadert (voor zover mogelijk als het om vluchtelingen gaat). Verbeter- en leerpunten worden dan meegenomen bij de uitvoering van toekomstige projecten.

Antwoord op vraag 4

Nee, Stichting Vluchteling is hier zo transparant mogelijk over. Echter, zoals hierboven gesteld doen we er alles aan om mislukkingen zoveel mogelijk te voorkomen. Ook proberen we eventueel mislukte doelen aan te grijpen om er van te leren. Daarnaast moet worden opgemerkt dat mislukte doelen altijd in een context moeten worden geplaatst en vaak niet op zichzelf kunnen worden gezien. Bijvoorbeeld een laag bezoekersaantal in een medische post, omdat blijkt dat een kilometer verderop een andere organisatie (tegen de nationale procedures in) plotseling gratis medische zorg verstrekt. Of een tegenvallend resultaat van een agrarisch programma omdat dat jaar de regen tijdens het regenseizoen is uitgebleven.

Niet-voorziene omstandigheden spelen een grote rol in noodhulp in oorlogsgebieden. In die zin gaat het bij noodhulp (en ook bij wederopbouw) veel meer om korte termijn doelstellingen die nogal afwijken van langdurige ontwikkelingssamenwerkingsprojecten,

Antwoord op vraag 5

Stichting Vluchteling werkt in conflictlanden, in buurlanden van conflictlanden en altijd met kwetsbare bevolkingsgroepen (vluchtelingen en ontheemden). In die context zijn de noden van mensen vaak erg groot. Onze projecten hebben absoluut zin omdat ze voor veel mensen het verschil maken tussen wel of niet toegang tot medische zorg, wel of niet een dak boven het hoofd, wel of niet een maaltijd hebben, wel of niet de mogelijkheid kinderen naar school te sturen enz. Vaak gaat het hier toch om een kwestie van leven en dood. Elk mens dat je helpt of redt is goed, dat zijn andere afwegingen dan bij het reguliere lange termijn projecten werk.

BELGIË

Louvain Cooperation au Développement

Wij zijn inderdaad een Franstalige NGO, met weinig of geen activiteit in het Vlaamse gedeelte van België en, helemaal geen acties in Nederland. (Onze excuses dus voor de taalfouten in deze e-mail)

Als NGO verbonden aan de Université Catholique de Louvain zit het in onze genen van objectief en wetenschappelijk te onderzoeken of een project een succes is of niet, en wat de redenen daarvoor zijn. Wetenschappelijk (sociaal wetenschappen) omgaan met ontwikkelingsvragen is voor ons essentieel. Hieronder vindt u onze reacties op de vragen die u stelt.

Antwoord op vraag 1

We hebben intern geen definitie daarvoor maar wel procedures voor de evaluatie van onze projecten:

- Voor elk project worden resultaten en activiteiten omschreven, verbonden aan een set van indicatoren. Die indicatoren worden formeel jaarlijks opgevolgd. De project verantwoordelijk volgt dit wel van dichterbij, maar niet formeel.
- Elke 3 jaar is er ook een externe evaluatie voorzien. Dit dient dan om de strategie van de 3 volgende jaren op poten te zetten.

Een van onze specificiteit is ook dat we niet werken op basis van een oplossing / methode / technologie die we overal ter wereld willen verspreiden. Wij kiezen een lange termijn aanwezigheid in een regio en een aanpassing van onze projecten aan de noden ter plaatse.

We werken dus wel in een perspectief van perpetuele verbetering van de projecten en niet zozeer in een definitie van categorisering in goede of slechte projecten.

Antwoord op vraag 2

Het is, zoals hierboven geschreven, moeilijk een cijfer daarop te plakken, maar onze schatting van projecten die hun doel onvoldoende halen (het is uiteraard niet zwart of wit), zou rond de 15 % zijn.

Antwoord op vraag 3

Ja, wij rapporteren aan onze geldschieters. Wij rapporteren niet daarover aan de grote publiek. Reden daarvoor is dat wij de nodige tijd en uitleg kunnen geven aan grote donateurs. Dit is veel moeilijker naar het groot publiek toe.

Antwoord op vraag 4

Ja, zie antwoord 3.

Antwoord op vraag 5

We zijn uiteraard ervan overtuigd dat onze acties zinvol is en het verschil heeft gemaakt voor de bevolkingen betrokken bij onze projecten. Wij zien elke dag mensen die dankbaar zijn omdat een dokter beschikbaar is geweest voor de familie, omdat er minder problemen zijn met de stockage van de granen en dus meer te eten valt... Langs de andere kant, inciteert intellectuele eerlijkheid ons tot een zekere voorzichtheid en modestie ten opzichte van de lange termijn resultaten van onze projecten, en breder gezien tot de resultaten van ontwikkelingsamenwerking. Er zijn zodanig veel aspecten (politisch, macro-economisch, geopolitisch) met een zeer hoge impact op de socio-economische ontwikkeling van een land en die totaal "out of scope" zijn in onze projecten dat de resultaten relatief zijn.

De eerste regio waar wij aanwezig zijn geweest is zuid-Kivu (RD Congo). Daar zien wij dat, dankzij onze projecten, beschikbaarheid is van een ziekenhuis... Maar we weten ook dat een oorlog alles in een knipoog kan laten verdwijnen.

Oxfam Solidariteit

Oxfam-Solidariteit werkt met zeer complexe processen. Zowel bij het uitvoeren van noodhulp-projecten als programma's wordt het hoofd geboden aan zeer uiteenlopende aspecten van ontwikkeling. Via de integratie van een doorgedreven risicobeheer in de planning van projecten en programma's probeert onze organisatie in te spelen op mogelijke gebeurtenissen die het behalen van de geformuleerde doelstelling kunnen bedreigen. Met andere woorden, we proberen zo goed als mogelijk het mislukken van het project te vermijden.

Toch gebeurt het dat projecten of programma's ontsporen en soms mislukken. Hoe we daar als organisatie mee omgaan hangt sterk af van wat de oorzaak is van de mislukking, wie welke verantwoordelijkheid daarin draagt en of er bijsturing mogelijk is.

In onze externe communicatie spreken we zowel over mislukkingen als over fouten. Toch zijn er voorbeelden van waar we het grote publiek informeerden over mislukkingen, bijvoorbeeld over het falliet van Socra, een coöperatieve vennootschap voor kleine koffieproducenten in El Salvador of hoe Oxfam omging met fouten binnen het beheer van de Tsunami-respons. Transparantie in onze communicatie naar het grote publiek is zeer belangrijk. Om die reden publiceren we dan ook alle evaluatieverslagen van onze projecten op onze website. Eind 2007 publiceerden we een Globo (ons driemaandelijks tijdschrift) over het thema "Verantwoording Afleggen"¹. Hierin kan u zeker meer informatie vinden.

¹ zie onze publicatie rond Transparantie: http://www.oxfamsol.be/nl/IMG/pdf/Globo20web_NL_.pdf

Naast externe communicatie is ook belangrijk hoe mislukkingen binnen het organisationeel leerproces aan bod komen en hoe daarover met de desbetreffende financierders wordt gecommuniceerd. Jaarlijks rapporteren we aan de financierende overheden over de vooruitgang van programma's en projecten. In deze rapporten wordt stilgestaan bij de resultaten die wij als organisatie willen behalen en deze worden in het licht gehouden van de gewenste verandering.

In deze rapportering bestaat voldoende ruimte om kritisch na te denken over hoe de projecten en programma's zich ontwikkelen en of Oxfam-Solidariteit haar resultaten heeft behaald en om bij te sturen waar nodig. Tijdens rapportering worden concrete lessen getrokken om gemaakte fouten te vermijden of om goede praktijken in het licht te stellen. Ook lokale partnerorganisaties worden gestimuleerd om interne leerprocessen te versterken.

Uiteraard blijft de vraag hoe met mislukkingen of fouten wordt omgegaan sterk gelinkt met de cultuur van de organisatie. Daar waar mislukkingen enkel afgestraft worden, zal geen ruimte bestaan om uit fouten te leren. In onze organisatie proberen we zoveel mogelijk feedback-loops te organiseren om kritische reflectie te stimuleren en het leren te bevorderen.

Conclusie

Ik moet even teruggrijpen naar het doel dat ik in de inleiding heb verwoord. Het doel was niet alleen om antwoord op de vragen te krijgen, maar ook om te bezien hoe open NGO's zijn door zich kwetsbaar op te stellen. Het is eeuwig zonde dat sommige organisaties niet meewerken, redenen aangeven dat ze niet in het onderzoek passen of met halfklare antwoorden komen. Het bestaansrecht van deze organisaties valt daarmee weg. Het zijn legitieme vragen geweest en ik kan alleen maar concluderen dat sommige NGO's niet open durven te zijn. Daarmee vervalt hun legitieme plaats in de samenleving. Er is in mijn ogen geen bestaansnut als je niet wilt communiceren.

Vier organisaties zagen sport in de vragen, te weten Artsen Zonder Grenzen, Vluchtelingen, Louvain Cooperation au Développement en Oxfam Solidariteit. Het gaat me niet zozeer om de kwaliteit van hun antwoorden, maar veeleer of ze het aandurven een opzetje te maken op confronterende vragen. En dat hebben ze gedaan. Het is toch heerlijk om hun verhaal naast elkaar te lezen? Het gaat er om dat je elkaar opzoekt en in dialoog met elkaar raakt. De verhalen van de vier organisaties dragen daar aan bij, ook al gaan de antwoorden niet erg diep. Dat vind ik *ontwikkeling*. Dat vind ik *samenwerking*.

Reacties

Na publicatie van bovenstaande bevindingen krijg ik alsnog een reactie van twee organisaties. Mijn beleving is dat antwoorden zwakker overkomen als je pas reageert na een publicatie. Vooraf is een motief zuiver: je werkt mee of je werkt niet mee, om wat voor een reden dan ook. Als je achteraf reageert, dan reageer je op de toon en impact van de publicatie. Je werkt dan bijvoorbeeld ineens mee omdat je merkt dat het qua politiek of qua draagvlak handig is om niet achter te blijven. Een dubbele agenda dus.

FMO

1. Wanneer beschouwen jullie een project als mislukt?

Eerst even een korte inleiding: FMO is als ontwikkelingsbank eigenlijk niet te vergelijken met NGO's: wij verlenen geen projecthulp en ontvangen geen overheidssubsidie. FMO verstrekt leningen en andere financiële producten aan bedrijven in ontwikkelingslanden die (nog) geen toegang hebben tot commerciële financiering. De zakelijke relatie met onze klanten – ondernemers in ontwikkelingslanden – maakt dat wij wezenlijk anders opereren dan NGO's. Wij geloven dat klassieke ontwikkelingshulp en het steunen van de private sector in ontwikkelingslanden complementair zijn aan elkaar.

Sinds 2005 houdt FMO de Equator Principles - een richtlijn voor de financiële wereld voor milieu en sociale project financiering - aan voor alle projecten, ook diegene die niet onder de richtlijn vallen. Voorafgaand aan het verstrekken van een financiering inventariseert FMO wat deze aan economische, sociale en milieu impact zal hebben. Na vijf jaar wordt de impact geëvalueerd of zodra de financiering beëindigd wordt. Wanneer een project op investeringsniveau als mislukt wordt bestempeld, kan dat bijvoorbeeld liggen aan de verwachting dat FMO zijn investering niet volledig zal terugkrijgen vanwege terugbetalingsproblemen. Een onvoldoende resultaat op ontwikkelingsgebied kan bijvoorbeeld komen doordat een klant niet blijkt te voldoen aan de standaarden op sociaal- en milieugebied waar voorafgaand aan de financiering afspraken over zijn gemaakt met deze klant.

2. Hoeveel procent van jullie projecten, schat u in, halen de doelen niet?

Gemiddeld behaalde 8% van de projecten niet het gewenste investeringsresultaat. 19% van de projecten had een ontwikkelingsresultaat dat niet naar verwachting was. Projecten worden als succesvol beschouwd als ze een goede bijdrage leveren aan economische groei en ontwikkeling van de private sector in ontwikkelingslanden, en voldoen aan milieu- en sociale duurzaamheidsvoorwaarden. Onze visie is dat florerende bedrijven en financiële instellingen in ontwikkelingslanden als motor fungeren voor duurzame groei in hun land.

3. Rapporteert u hierover? Hoe?

FMO rapporteert over evaluatiebevindingen in haar jaarverslag en middels een beknopt jaarlijks evaluatierapport, dat beschikbaar is op onze website.

4. Vindt u het moeilijk om openbaar over mislukte doelen te spreken? Waarom wel/niet?

FMO opereert vaak in landen waar de financiële sector nog in de kinderschoenen staat of waar te vaak politieke onrust voorkomt om al een gezond investeringsklimaat te hebben opgebouwd. Die markten hebben sowieso een hoger risicoprofiel, daarom is er vaak ook tekort aan commerciële banken die financiering kunnen verstrekken aan alle ambitieuze ondernemers die hun bedrijf willen laten groeien. In dat kader geven mislukte investeringen ons onder andere inzicht in hoe we onze producten en diensten beter kunnen laten aansluiten op de behoeften. Daartoe hebben we bijvoorbeeld een lessons learned database in het leven geroepen, die door FMO medewerkers wordt geconsulteerd wanneer ze bezig zijn een nieuwe klant aan te trekken, om ervoor te zorgen dat er rekening wordt gehouden met de lessen uit het verleden.

5. Welke balans kunt u opmaken als u alle plussen en minnen bij elkaar optelt: heeft uw hulp dan zin(geving) gegeven? In welke mate?

FMO gelooft sterk in het stimuleren van de private sector waardoor werkgelegenheid wordt gecreëerd en mensen kunnen voorzien in hun eigen onderhoud. Daarnaast dragen bedrijven belasting af, waarmee de overheid kan investeren in bijvoorbeeld onderwijs en gezondheidszorg. De balans opmakend leveren FMO's financieringen als geheel een sterk positieve bijdrage aan ontwikkeling. Bovendien kunnen we door het positieve rendement van onze investeringen ieder jaar weer in nieuwe bedrijven investeren waardoor we onze ontwikkelingseffecten van jaar tot jaar vergroten.

TRIAS

Wanneer beschouwen jullie een project als mislukt?

We hanteren hierbij in essentie twee benaderingen. Enerzijds hechten we enorm veel belang aan het oordeel van de uiteindelijke begunstigden van onze werking. Indien de mensen voor wie we projecten en programma's uitvoeren oordelen dat de werking een mislukking is, dan zullen dat ook als dusdanig aanvaarden, en proberen samen met de betrokken bevolking en lokale partnerorganisaties te kijken welke problemen en knelpunten er zijn opgetreden, en hoe er eventueel kan aan verholpen worden, of indien we de samenwerking niet beter stopzetten. Anderzijds beschikt Trias ook over een organisatie overkoepelend planning, learning and accountability system, waarbij voor alle acties die we ondernemen, en op basis van een logische kader benadering, er ook gewerkt wordt aan het voorafgaandelijk aan de opstart van een programma op te stellen indicatoren die dan tussentijds worden opgevolgd en waarbij we op het einde van de uitvoering van een programma kunnen op meer objectieve wijze aangeven in welke graad de vooropgestelde verschillende doelen zijn bereikt. Op basis hiervan kunnen we uitspraken doen over het succes of mislukking van bepaalde aspecten van programma's en projecten.

Hoeveel procent van jullie projecten, schat u in, halen de doelen niet? Rapporteer u hierover? Hoe?

Het is eerder zelden dat een project of programma in zijn totaliteit mislukt. Maw, het is erg zelden dat de begunstigden en/of lokale partners uiteindelijk oordelen dat ze beter af zijn zonder de begeleiding en ondersteuning van onze programma's dan dat ze wel degelijk een betekenisvol positief verschil uitmaken. Het aangeven van een % mislukte projecten is bijgevolg ook een verkeerde benadering, want dan zouden we eerder op een zéér laag percentage uitkomen (maximaal 2 a 3%). Wat er natuurlijk veel meer voorkomt is dat bepaalde deelaspecten van een bredere project of vooral programma minder succesvol lijkt te zijn dan oorspronkelijk gepland.

Er wordt over deze minder succesvolle aspecten van de werking wel degelijk gerapporteerd, want onze rapportage systemen (als onderdeel van het eerder genoemde PLATS systeem) focussen zowel op de positieve als de negatieve elementen van onze werking. Deze informatie wordt daarbij van op het niveau van de doelgroep, via onze lokale partners, samen met onze regiokantoren en de hoofdzetel geanalyseerd en ook verwerkt in de officiële rapportering en informatiedoorstroming die we verzekeren naar alle belangrijke stakeholders, zowel intern als extern.

Vindt u het moeilijk om openbaar over mislukte te doelen te spreken? Waarom wel/niet?

We hebben geen problemen om in het openbaar onze mislukkingen toe te lichten. Wel blijkt het dat het uitermate belangrijk is om bij dergelijke communicaties voldoende de kans te krijgen om de realiteit en context binnen dewelke de projecten verlopen en mislukken te kunnen duiden, en vooral ook de leerpunten die eruit gehaald worden mee te geven.

Welke balans kunt u opmaken als u alle plussen en minnen bij elkaar optelt: heeft uw hulp dan zin(geving) gegeven? In welke mate?

We zijn en blijven overtuigd dat de manier van werken van Trias, met speciale aandacht voor zowel de economische als sociale dimensie van ontwikkelingsprocessen, en met een duidelijk lokaal verankerde en erg participatieve benadering algemeen genomen een positieve bijdrage betekent aan de lokale ontwikkelingsprocessen.

2.8 De geheime roze formulieren van Buza

Werknemers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (BUZA) en het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking (OS) moeten een geheimhoudingsverklaring ondertekenen. Wie de klok luidt kan een gevangenisstraf riskeren van 9 tot 16 jaar.

BUZA en diens departement ontwikkelingssamenwerking rapporteert op zogenaamde roze formulieren, dat intern een code betreft voor 'vertrouwelijk'. Per jaar worden honderden evaluaties op roze gemaakt. Opvallend is dat de begrote kosten van goedgekeurde projecten steeds ook de daadwerkelijke projectkosten zijn, terwijl de begrote kosten steeds overgewaardeerd is. Er worden geen reële kosten weergegeven. Geen enkele weldenkend mens gelooft dat de begrote kosten steeds identiek zijn aan de reële kosten. En dat is dan organisatiebreed, jaar in, jaar uit. Op die manier is het totaal niet duidelijk waar geld naartoe gaat en voor welk doel.

Sommige evaluaties kosten zelfs € 40.000/-, waarvoor twee mensen een maand werken en een evaluatie afleveren van slechts twee A4-tjes.

De roze formulieren verhullen meer. Minister Herfkens wilde terug naar zeventien voorkeurslanden waarbij men strikt wilde kijken naar Good Governance, met name corruptie. Tanzania was daarbij één van de grootste donor-darlings. Toen dit land gekozen werd als één van de zeventien voorkeurslanden, circuleerde op BUZA een Duits rapport dat Tanzania één van de grootste corrupte landen in de wereld zou zijn. Op de roze formulieren werd meegedeeld dat Tanzania gekozen werd om politiek-strategische redenen en dat dit 'onder de pet gehouden moest worden'.

Rond november/december worden projecten goedgekeurd waarvan men tevoren al duidelijk weet dat men het eigenlijk zou moeten afkeuren omdat ze tot mislukken gedoemd zijn. Dergelijke aanvragen verdwijnen een half jaar ervoor lachwekkend in een prullenbak. Ze worden in november/december goedgekeurd om het boekjaar rond te krijgen.

Enerzijds begrijp ik dat een grote mondiale organisatie als BUZA en ontwikkelingssamenwerking niet alles kan opengooien. Maar ze zijn afgevaardigden van de belastingbetaler. ontwikkelingssamenwerking spendeert, namens u en mij, in een jaar (weekend en vakantie meegerekend): € 159,- per verstreken seconde, €

9.500,- per minuut, € 570.000 per uur, € 13,5 miljoen per dag. Je mag dus meer verantwoordelijk gedrag verwachten. Documenten kunnen na het screenen worden gelezen op het ministerie van OS. Het is onduidelijk wat dan wordt achtergehouden. Roze formulieren heb ik daar nimmer getroffen. Een dergelijke cultuur is ontzettend gevoelig voor fraude.

De geheimhoudingsverklaring die werknemers ondertekenen is een lakzegel voor cryptologische en enigmatische processen die door niemand wordt gecontroleerd. U moet maar aannemen dat de poppetjes in de blauwe ogen van de ambtenbaren de waarheid spreken. Een andere wake is niet mogelijk. Maar nu weet u dat er zogenaamde roze formulieren zijn. En dat ze iets verhullen dat niet voor uw ogen bestemd is. Bij deze deel ik u hun geheim.

2.9 Nelson Mandela en Thabo Mbeki beticht van genocide

Enkele jaren geleden kwam ik via e-mail en de telefoon in aanraking met journalist Adriana Stuijt. Na een leven lang in Zuid-Afrika te zijn geweest, heeft ze momenteel haar leven ingericht in Friesland. Een bijzondere digitale vriendschap ontstond hetgeen leidde tot een interview bij Radio 1, apart met haar en mij. Ik zou haar nimmer face-to-face treffen.

Ik houd van een kritische noot maar binnen het veld van ontwikkelingssamenwerking worden deze niet altijd opgepakt. Journalisten zijn voornamelijk bang om geboycot te worden door hulporganisaties. Voorts reageren hulporganisaties erg agressief op aantijgingen alsof wij een stel kinderen zijn die na een oorlog weer in het gareel gaan lopen. Binnen de sector ontwikkelingssamenwerking wordt de boodschappenjongen altijd vermoord.

Stuijt had een bijzonder verhaal dat ik graag met u deel. Centraal in deze beschouwing betreft de situatie in Zuid-Afrika rond 2005 en in het bijzonder President Thabo Mbeki's gezondheidsdienst, de Nelson Mandela Children's Fund en zijn Aidsfonds en inzamelingsactie, het zogenaamde "46664"-fonds. De Europese landen schonken in 2005 € 100-miljoen aan de Zuid-Afrikaanse gezondheidsdienst om Aids te bestrijden. Helaas hebben de overheidsgezondheidsdiensten met deze € 100 miljoen 'slechts' aan 2.500 mensen gratis Aids-blockers voor armlastigen uitgedeeld. De totale Europese ontwikkelingsgelden voor de bestrijding van AIDS in Zuid-Afrika betreffen in 2005 ruim € 2 miljard. Daarmee zijn 3.500 armlastige mensen behandeld met anti-retrovirale middelen. Dat is inclusief de al genoemde 2.500 mensen.

Intussen hebben Nelson Mandela, op dat moment 87 jaar oud, en zijn vrouw Gracia al zeven riante kostende villa's over de hele wereld opgezet die elk een vermogen hebben gekost tot meerdere miljoenen per stuk. De enige inkomstenbron die Mandela heeft is zijn pensioen van R 500.000 (€ 45.000) per jaar als oud-president. Hij heeft verder geen andere inkomsten. Dikwijls is te zien hoe de Mandela namens zijn fonds ook scholen opent. Maar als je het dan nader uitzoekt ontdek je dat die school of de computers op dezelfde school door Microsoft, Nampak of Toyota zijn betaald - en dus helemaal niet door zijn fonds. Je kunt je met recht afvragen waar zijn fonds wel aan mee betaald?

Stuijt heeft elke organisatie in Zuid-Afrika, die voor de AIDS-bestrijding EG-fondsen ontving, geschreven en alle weigeren inlichting vrij te geven behalve de Treatment Action Campaign. Zelfs het Nederlands getinte Fonds “46664” van de Nelson Mandela Foundation gaf geen gehoor.

In het jaar 2000 was 28% van de volwassenen vrouwen in Zuid-Afrika seropositief (5,2 miljoen) waardoor 250.000 tot 300.000 baby's met een hoog risico op besmetting geboren worden. Maandelijks sterven er in Zuid-Afrika 10.000 mensen aan AIDS per maand. Meer dan 45% van de verpleegkundigen is nu besmet met hiv+. *‘Het misbruik van financiële hulp op deze schaal kan rechtstreeks gezien worden als een vorm van genocide’*, aldus Stuijt. *‘De heer Mandela is zijn engelachtige imago kwijtgeraakt’*. Op dit moment sterven in Zuid-Afrika ‘officieel’ meer mensen aan TBS omdat AIDS nog steeds niet als doodsoorzaak op medische doodscertificaten gemeld mag worden.

Een aantal organisaties in Zuid-Afrika zijn samen met juristen bezig om documentatie op te stellen om Mbeki en zijn kabinet officieel in Den Haag aan te klagen van genocide. Zijn gezondheidsminister Mw Manto Tshabalala-Msimang, die liever toverdrankjes met bietensap en knoflook voorschreef dan ARV-medicaties toe te laten dienen, ligt momenteel in het ziekenhuis met onbekende klachten (ze kreeg een paar jaar geleden een levertransplantatie).

Het is wellicht te zwaar om te stellen dat ik de gedachte steun dat Nelson Mandela en Thabo Mbeki schuldig zijn aan genocide, maar het leek me een pakkende titel om u dit verhaal in te lokken. En in feite bestaat er ook zoiets passievolle medeplichtigheid. De waarheid zal wel ergens in het midden liggen. Maar Stuijt geeft een gegronde reden aan tot een openbaar onderzoek.

Ik heb helaas geen contact meer met Stuijt. Haar nalatenschap ben ik nimmer vergeten. Ik deel het nu met u.

Hoofdstuk 3

Theoretische kaders

3.1 Statistische feiten

Alvorens ik zelf theoretische kaders aandraag wil ik een opsomming geven van enkele mondiale ontwikkelingen. Het is goed om eerst een perspectief te schetsen. Via een klein onderzoek bij jongeren maak ik de overstap naar theoretische kaders.

Mondiale ontwikkelingen

Goud

Een 'troy ounce' aan goud (circa 31 gram) kost momenteel meer dan \$ 1200,--. Alhoewel de goudprijs al decennia lang rond de \$ 800,-- schommelt, betaalde je in 1980 zelfs \$ 500,--. In de 18e en 19e eeuw was een sterke munt gekoppeld aan de goudvoorraad van een land. De waarde van een lokale munt werd vastgesteld tegen een vaste wisselkoers voor goud, de zogeheten 'gold standard'. Rond de Eerste Wereldoorlog werd de gold standard opgeheven en niet veel later braken beurzen alle diepterecords. Na de Tweede Wereldoorlog werd de dollar gekoppeld aan olie, maar begin jaren '70 ruilden veel landen hun dollarvoorraden in voor goud omdat Amerika veel geld bij drukte. De Amerikaanse goudvoorraad nam daardoor sterk af en zo stortte het systeem in 1973 uiteindelijk ineen; landen koppelden hun munt los van de dollar. Goud heeft al eeuwen lang een belangrijke functie en waarde voor een sterke valuta.

In 2002 is de goudproductie overwegend toe te rekenen aan ontwikkelingslanden. Bijna 1600 ton goud kwam uit de mijnen van ontwikkelingslanden, tegen circa 500 ton uit het Westen en meer dan 500 ton uit andere regio's waarvan voornamelijk uit de voormalige Oostblok. Opvallend echter is de goudvoorraad oftewel –opslag. De goudreserves in ontwikkelingslanden telt voor 9% van de wereldvoorraad, tegen 73% in het Westen, 2% in Arabische landen en 2% overigen. De conclusie is bikkeldhard: het Westen importeert goud in tonnenkilo's voor eigen opslag. Zelfs de Westerse centrale banken in Europa en Amerika bezitten in 2002 samen 11% van alle goudreserves in de wereld, dat is 2% meer dan alle ontwikkelingslanden bij elkaar. Een mooie buffer.

Nog meer cijfers: van 1996 tot en met 2002 steeg in het Westen de goudvoorraad met 4,5%, tegen 1,8% in ontwikkelingslanden. En van 1995 tot en met 1998 steeg de goudvoorraad in het Westen met 7,3%, tegen 0,2% in ontwikkelingslanden.

Als contrast: in 2000 wonen er 4,7 miljard mensen in ontwikkelingslanden met een jaarlijkse groei van 1,7%. In het Westen zijn in hetzelfde jaar 1,1 miljard mensen te tellen met een jaarlijkse groei van 0,7%. Ontwikkelingslanden hebben minder goud met meer mensen te delen en dat terwijl de bevolkingsaanwas ook nog eens veel sneller toeneemt. In ontwikkelingslanden is voor elke miljard mensen 620 kilo goud opgeslagen. In het Westen is voor elke miljard bijna 25.000 kilo goud opgeslagen. Het lijkt erop dat ontwikkelingslanden worden leeggeplunderd.

Ik verwacht soortgelijke cijfers ten aanzien van diamanten, zilver en olie.

Armoedegrens

Zwitserland 413 keer rijker dan het armste land ter wereld: Ethiopië. De drie rijkste mensen ter wereld bezitten evenveel als de 48 armste landen samen. De rijkste tien landen zijn 216 keer zo rijk als de armste tien landen. In het Westen consumeren we

per hoofd bijna vijftig maal zoveel vlees als in India. De industrielanden consumeren de helft van de wereldvoedselvoorraden, terwijl ze maar een kwart van de wereldbevolking uitmaken. Zo'n 40 miljoen mensen sterven jaarlijks door honger. Visueel komt dit neer op 80 ineengestorte wolkenkrabbers à la WTC in New York, per dag. Zo'n 20 procent van de wereldbevolking leeft onder deze armoedegrens. Dat zijn - uitgaande van 6,7 miljard mensen - bij benadering 1,34 miljard mensen, dat is 84 keer het aantal inwoners van Nederland, ook te vergelijken met alle mensen van China en Amerika samen. Ongeveer de helft van de wereld (3 miljard) moet leven van minder dan \$2,50 per dag en 80% van de mensen leven van minder dan \$10 per dag. De 41 armste landen ter wereld zijn tezamen minder welvarend dan de rijkste 7 landen. Als je alle mondiale consumpties op 100% inschaalt dan hebben in 2005 de 20% rijkste landen ter wereld 76,6% daarvan verbruikt en de 20% armste landen 1,5%.

Mondiale ontwikkelingshulp

Donorlanden hebben in 1970 afgesproken om 0,7% van het BNP aan ODA (Official Development Assistance) te besteden. De deadline voor deze afspraak was midden jaren '70. Dat is 40 jaar geleden. De gemiddelde reële investeringen liggen meer tussen de 0,2-0,4%, circa \$2,74 biljoen. In 2007 betekent dit een cumulatief tekort van \$3,6 biljoen oftewel 57%. Slechts 43% van de afgesproken ODA-hulp is gerealiseerd. De periode van 1999-2008 is zelfs de ergste neergang met een tekort van 63%. De armste landen (Least Developed Countries) ontvangen niet per definitie de meeste ontwikkelingssteun. Sinds 1970 ontvangen zij 24% van alle steun. Absoluut gezien geeft USA de meeste financiële steun. Omgerekend per hoofd van de bevolking spendeert de overheid \$0,13 per maand aan ontwikkelingshulp. \$0,05 per persoon per maand komt uit private investeringen. Voor Noorwegen zijn deze getallen \$1,02 publieke gelden en \$0,24 private gelden. Nederland scoort \$0,57 en \$0,04. Relatief gezien geeft USA weinig ontwikkelingshulp (19^e plaats op de wereldranglijst).

De ontwikkelingseconoom en oud-senior adviseur van de Wereldbank, William Easterly, schreef in zijn boek *The White Man's Burden* dat het Westen in 50 jaar tijd \$2300 miljard heeft uitgegeven aan ontwikkelingssamenwerking maar dat dit in het Zuiden gezorgd heeft voor slechts 0,4% economische groei.

Leningen

Ontwikkelingslanden boeken \$13 af aan terugbetalingen door leningen voor elke \$1 aan ontvangen donatie. De 60 armste landen ter wereld zijn een lening aangegaan van in het totaal \$540 miljard. Zij hebben aan afbetaling en rente \$550 moeten ophoesten terwijl er nog een schuld openstaat van \$523 miljard.

Onderwijs

Minder dan 1% van alle uitgaven aan wapens ter wereld zou genoeg zijn om alle kinderen naar school te sturen en te houden. 121 miljoen kinderen volgen geen onderwijs.

Drinkwater

400 miljoen mensen hebben geen toegang tot veilig drinkwater, 1,8 miljard mensen hebben binnen een straal van 1 kilometer toegang tot drinkwater en zij spenderen

gemiddeld 20 liter per dag per hoofd. De mensen in USA spenderen gemiddeld 600 liter per dag per hoofd.

Gezondheidszorg

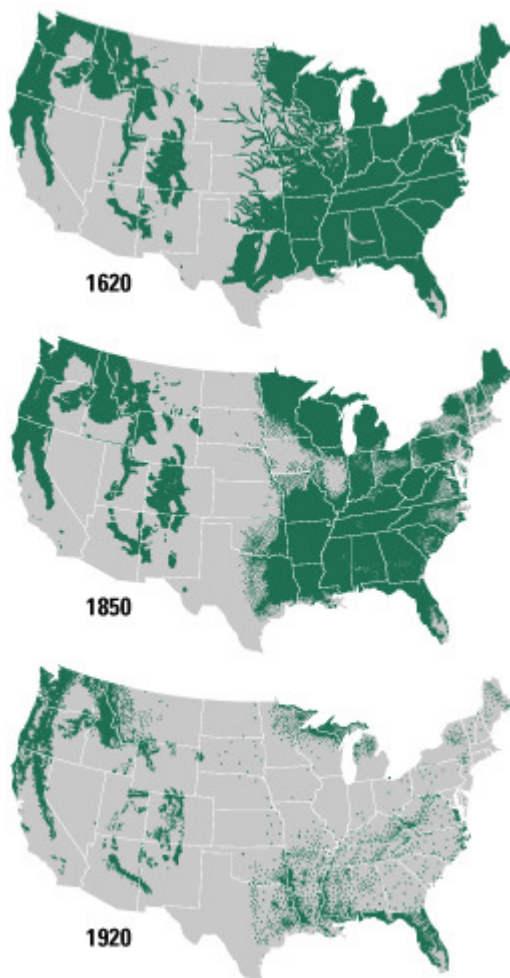
270 miljoen mensen hebben geen toegang tot gezondheidszorg. Zo'n 240.000 mensen sterven per maand aan HIV/AIDS en door deze ziekte worden jaarlijks 15 miljoen kinderen een wees. In ontwikkelingslanden sterven 136.000 mensen per maand aan diaree. Jaarlijks sterven er 1 miljoen mensen aan malaria.

1 miljard kinderen leven in absolute armoede (dit is de helft van alle kinderen ter wereld). 10,6 miljoen kinderen sterven nog voor dat ze 5 jaar oud zijn (circa 29.000 kinderen per dag). Jaarlijks sterven er wereldwijd 11 miljoen kinderen door armoede en staatsschulden. Tussen 2000 en 2007 stierven 70 miljoen kinderen. Elke dag sterven er 25.000 kinderen (dat is 1 kind per 3½ seconden, 17-18 kinderen per minuut). Het kost \$0,12 om medicijnen bij kinderen te krijgen om zodoende de malariasterfte te halveren.

Flora en fauna

Door toedoen van de mens zijn 80% van alle grote zoogdieren uitgestorven en de helft van de dieren. Dat komt overeen met de verdwijning van de dinosaurussen. Het kostte 10 miljoen jaar om het leven in die schakering terug te krijgen. Tussen 1600 en 1900 werd eens in de vier jaar een diersoort uitgeroeid en in de jaren '70 is dit uitgegroeid tot bijna 1000 per jaar. Op dit moment worden 22% van alle zoogdieren en 32% van alle amfibieën met uitsterven bedreigd. Door toedoen van ontbossing, stroperij of de illegale handel in dierlijke producten wordt circa helft van alle 634 primatensoorten met uitsterven bedreigd. In de 20^e eeuw zijn een miljoen walvissen gedood. Ondanks 40 jaar bescherming is slechts 1% van het oorspronkelijke aantal Blauwe Vinvissen nog in leven. Tegen het jaar 2100 zijn alle koraalriffen uit elkaar gevallen en in 2050 is de zee leeggevist van alle levende vissen.

'Holland' ontleent zijn naam van 'holtland' omdat ooit bossen de westelijke provincies sierden. Dat is nu één grote verstedelijking. Na de Tweede Wereldoorlog is circa 50% van alle tropische regenwouden vernietigd. Dit is ca. 12,5 miljoen km², een gebied ter grootte van 300 keer Nederland of één keer USA. Als dit tempo niet ophoudt, zal in 2030 nog 10% daar van over zijn. In 2090 zal alles verdwenen zijn. De tropische regenwouden in West-Afrika zijn sinds 1900 voor 90% gekapt en 88% in Zuid-Azië. Sinds 1950 is in Centraal-Amerika 40% van de regenwouden in rook opgegaan. Van de zogenaamde Braziliaanse Mata Atlântica (Atlantic Forest) staat nog 10% overeind. In Amerika is 90% van alle bossen gekapt (zie kaart).

Kaart:

<http://www.globalchange.umich.edu/globalchange2/current/lectures/deforest/deforest.html>

Circa 10 tot 20% van het hout dat Nederland importeert is afkomstig uit illegale handel, met andere woorden dit is waarschijnlijk illegaal gekapt. Volgens de Wereldbank wordt 70 tot 80 procent van de bossen illegaal gekapt. In Wall Street werd in het jaar 2007, nog voor de economische crisis, voor \$33,2 miljard aan bonussen uitgekeerd. Voor dit bedrag kun je volgens World Land Trust ook 2,36 miljoen vierkante kilometer tropisch regenwoud in Latijns-Amerika kopen. Dat is 42 keer de oppervlakte van Nederland of vijf keer die van Duitsland of twee keer die van Turkije.

Bio-ethanol

Veel gekapte en verbrande vlaktes worden gebruikt voor landbouwgrond. Brazilië is na Amerika de grootste producent van bio-ethanol ter wereld dat voornamelijk uit suikerriet wordt vervaardigd. Een hectare bos, vooral regenwoud, neemt twee tot negen keer meer CO₂ op dan een hectare voor biobrandstof kan besparen. Palmolieplantage zorgen voor 80% van de ontbossing in Maleisië en 87% voor soja en suikerriet in Brazilië. Er lijkt een sterke relatie te zijn tussen biobrandstof en ontbossing.

Populatie

Zo'n 10.000 jaar geleden waren er 4 miljoen mensen op de wereld. Na de uitvinding van de landbouw breidde dit zich snel uit tot een veelfout hiervan. Rond 1825 waren er wereldwijd 1 miljard mensen waar de mensheid twee miljoen jaar over gedaan heeft. Voor het tweede miljard was nog geen 100 jaar nodig, voor het derde circa 35 jaar, voor het vierde circa 15 jaar en het vijfde circa 12 jaar. Momenteel zijn er 6,7 miljard mensen. Als je, ten gunste van het ecosysteem, de bevolkingsdichtheid van Canada of Australië ideaal zou vinden voor de hele Aarde, dan zouden er wereldwijd 387 miljoen mensen leven waarvan 107.000 in Nederland.

Wapenhandel

Van alle wapenverkopen komt meer dan 70 procent terecht in de Derde Wereld, met name in Aziatische landen en landen in het Midden-Oosten. Amerika levert conventionele wapens aan 70 landen. Amerika en Rusland zijn de grootste exporteurs met respectievelijk 30% en 23%. Duitse export steeg tussen 2000-2004 en 2005-2009 met 100% (11% wereldexport). Voor Frankrijk is deze stijging over dezelfde periode 30% (8% wereldexport). UK zag in die periode een daling van 13% (4% wereldexport). Azië en Oceanië zijn samen goed voor 41% van de totale mondiale import aan conventionele wapens. Het Midden-Oosten is goed voor 17%, Latijns-Amerika voor 11% en Afrika voor 7%. Latijns-Amerika kocht tussen 2004-2009 150% meer in vergeleken met de jaren 2000-2004. In diezelfde periode nam de export ook toe naar landen als Indonesië, Singapore en Maleisië, namelijk met respectievelijk 84%, 146% en 722%! Wereldwijd is tussen de genoemde periode voor 22% meer ingekocht. Gevechtsvliegtuigen waren 27% van de totale volume op de wereldmarkt.

Onderzoek

Ik heb alle bovenstaande cijfers, zonder iets erbij te melden, aan 200 jongeren tussen de 15 en 18 jaar van een vmbo/havo/vwo laten lezen onder de titel *Westerse landen geven te weinig ontwikkelingshulp*. Zonder aankondiging kwam ik een week later via een enquête er op terug en heb ik gevraagd welke cijfers zijn blijven hangen.

De geënuquêteerde resultaten:

- 52% herinnerde fragmenten uit de volgende zin: 'In Wall Street werd in het jaar 2007, nog voor de economische crisis, voor \$33,2 miljard aan bonussen uitgekeerd.'
- 48% herinnerde fragmenten uit de volgende zin: '...het Westen in 50 jaar tijd \$2300 miljard heeft uitgegeven aan ontwikkelingssamenwerking maar dat dit in het Zuiden gezorgd heeft voor slechts 0,4% economische groei.'

De rest leek vervlogen tot kleine percentages ver onder de 10% of tot nul gereduceerd. Er waren geen significante verschillen in de antwoorden tussen het vmbo, de havo en het vwo. Ik heb leerlingen gevraagd waarom de genoemde statistiek in hun herinnering is blijven hangen. Over het algemeen was het antwoord dat het 'lekker verdienen' was en dat \$2300 miljard een 'onvoorstelbaar getal' was. In de herinneringen van de 200 kinderen gingen alle getallen door elkaar heen zweven. Leerlingen hadden wel door dat het Westen financieel meer aan ontwikkelingslanden overhield dan dat we aan ontwikkelingshulp weggaven. Ze hadden ook door dat ontwikkelingssamenwerking niet de juiste of voldoende stuwung gaf.

In de enquête stelde ik de open vraag: 'Welke conclusie kun je maken n.a.v. de statistiek?'

63% van de antwoorden kan ik vertalen naar de wens dat leerlingen vinden dat er meer ontwikkelingshulp gegeven zou moeten worden.

In het nagesprek gaf ik in één zin aan dat het wellicht handiger zou zijn om te kiezen om meer effectiviteit uit de huidige ontwikkelingssamenwerking te halen.

Daaropvolgend stelde ik de leerlingen voor een keuze: meer effect of meer hulp. Ze moesten een keuze maken, zonder onthoudingen. De absolute meerderheid vond dat geven belangrijker is dan het succes van hulp. Eén leerling verwoorde het kernachtig:

'Hoezo, het doel is toch om te geven?'

De uitkomst van dit onderzoek lijkt het zaad voor de huidige cultuur van ontwikkelingssamenwerking. Het Westen is onderdeel van een schuldencultuur. Ontwikkelingshulp lijkt daarmee eerder een aflaat dan een precisiedoel. Het is tijd om theoretische kaders aan te dragen ten einde een dergelijk cultuurgoed te doorbreken.

Bronnen

- * <http://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/commodity/gold/>
- * <http://books.sipri.org/files/FS/SIPRIFS1003.pdf>
- * <http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=G48HFJ8G>
- * <http://www.cgdev.org/doc/commentary/tsunami%20media%20advisory.pdf>
- * <http://blogs.cgdev.org/globaldevelopment/2004/12/u-s-aid-global-poverty-and-the-earthquakesunami-death-toll.php>
- * <http://www.globalissues.org/>
- * <http://www.omniglot.com/om/dbt/world-debts-2.html>
- * <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/story/2008/01/29/ST2008012900465.html>
- * <http://www.nyu.edu/fas/institute/dri/Easterly/File/nytreview.pdf>
- * <http://www.iucnredlist.org/>
- * <http://www.visinbedrijf.nl/wm.cgi?id=4650;main=370>
- * <http://www.greenpeace.org/international/campaigns/oceans/whaling>
- * <http://dier-en-natuur.infonu.nl/milieu/4434-ontbossing-bedreiging-van-de-wouden.html>
- * <http://www.hln.be/hln/nl/2656/Global-Warming/article/detail/434017/2008/09/30/Amazone-verdwenen-in-2030.dhtml>
- * <http://dieren.blog.nl/opinie/2010/02/19/primaten-verkeren-wereldwijd-in-zwaar-weer>
- * http://vroegevogels.vara.nl/nieuws-item.131.0.html?&tx_ttnews%5BpS%5D=1248257452&tx_ttnews%5Bpointer%5D=2053&tx_ttnews%5Btt_news%5D=5179&tx_ttnews%5BbackPid%5D=123&cHash=c21f51b440
- * <http://www.worldlandtrust.org/supporting/support-projects.htm>
- * <http://www.scientias.nl/koraalriffen-vallen-mogelijk-uiteen-voor-2100/4861>

Conclusie

Het lijkt een onmogelijke taak om deze cijfers orde te geven en door middel van ontwikkelingssamenwerking hier handjes en voetjes aan te geven. Hulpgevende

organisaties zijn er druk mee bezig en dat is moeilijk genoeg. Toch wil ik naast alle kritische kanttekeningen ook proberen om via theoretische kaders inzichten te verschaffen. Alvorens ik universele kaders zal schetsen wil ik eerst een aanzet geven hoe je een project kwantitatief kunt evalueren. Vervolgens neem ik u mee in meerdere manieren van systeemdenken zoals circulatiesnelheid, de kwadranten en de duivelsdriehoek. Ik zal eindigen met mijn theorie over de afhankelijkheidsrelaties tussen organisaties, het zand in de motor.

3.2 Hoge ambtenaren laten docenten in Tanzania hun kinderen lynchen

Ooit heb ik het Primary Education Programme (PEP) van DANIDA mogen evalueren. Via het Tanzaniaanse Ministry of Education and Culture werd het programma uitgevoerd om de gebouwen, docenten en leermiddelen van basisscholen te verbeteren. De evaluatie had een kwalitatief en kwantitatief onderdeel (statistiek). Ik bezocht 20 basisscholen uit het PEP-programma en als controlegroep 20 nabijgelegen basisscholen die geen hulp via PEP kregen. Uit het kwalitatieve deel kwam het tegendeel uit vergeleken met het kwantitatieve onderzoek. Eigenlijk kon ik stellen dat mensen gepassioneerd spraken over verbeteringen maar toen ik ging kwantificeren zag ik een andere uitkomst. Uiteindelijk werd mijn onderzoek in de doofpot gestopt. Natuurlijk. Er kwam een vervolgevaluatie die wel helemaal kwalitatief was.

Ik zet voor u de kwantitatieve formules uiteen. Daarbij maakte ik onderscheid tussen 'efficient' en 'effective transition rates' van de groepen std. I tot IV. De basisschool in Tanzania duurt van std. I tot en met VII, maar in deze evaluatie is alleen naar de eerste vier leerjaren gekeken. Efficiënt is een meting met tijd, effectief met middelen. 'Transition' betekent 'overgang'.

Efficient transition

De 'efficient transition' is een indicatie van de kinderen die de basisscholen afmaken in verhouding met de tijdsduur die kinderen daar voor nodig hadden. Laten we gemakshalve uitgaan dat 100 kinderen elk 300 dagen per jaar nodig hebben voor std. I tot IV. Samen hebben zij 120.000 dagen nodig. De coëfficiënt wordt dan:

$$\frac{120.000}{120.000} = 1 \text{ (maximale efficiëntie)}$$

Als er elk jaar 100 zittenblijvers zijn, dan wordt de coëfficiënt:

$$\frac{240.000}{120.000} = 2 \text{ (minimale efficiëntie)}$$

De coëfficiënt ligt, voor nu, dus tussen de 1 en 2 in.

Effective transition

De 'effective transition' is een indicatie hoeveel kinderen de basisschool hebben afgemaakt. Als ik dezelfde 100 kinderen en 300 dagen per leerjaar van std. I tot IV in acht neem, hebben zij tezamen 120.000 dagen nodig. Bij nul dropouts (uitvallers) krijg je een coëfficiënt van:

$$\frac{120.000}{120.000} = 1 \text{ (maximale efficiëntie)}$$

Maar als 100 kinderen na de eerste lesdag allemaal uitvallen krijg je de volgende coëfficiënt:

$$\frac{100}{120.000} \approx 1 \text{ (minimale effectiviteit)}$$

Equivalent

Om de 'efficient transition' en de 'effective transition' equivalent aan elkaar te maken is de volgende formule gebruikt:

$$1 - (E_2T - 1)$$

E_2T = efficient transition

Wanneer de 'efficient transition' bijvoorbeeld 1,750 is, dan krijg je als uitkomst:

$$1 - (1,750 - 1) = 0,250$$

Je krijgt dan voor beide waarden (de 'efficient transition' en de 'effective transition') een getal tussen de 0 en de 1, waarmee je correlaties kunt berekenen.

Total transition

Je kunt zelfs een gemiddelde 'transition rate' berekenen, waarbij de optelsom van de 'efficient transition' en de 'effective transition' gewoonweg door 2 gedeeld wordt.

Je krijgt dan:

E_1T = effective transition

E_2T = efficient transition

$$\text{coëfficiënt} = \frac{E_1T + E_2T}{2}$$

We hebben de formule $1 - (E_2T - 1)$ gezien en daarmee kunnen we de formule detailleren.

$$\text{coëfficiënt} = \frac{E_1T + 1 - (E_2T - 1)}{2}$$

Vervolgens gaan we $E_1T + E_2T$ detailleren. Ik maak gebruik van de volgende codes:

- m_1 Minimum aantal dagen dat alle kinderen op school moeten zijn van std. I tot IV
- m_2 Minimum aantal dagen dat alle kinderen op school moeten zijn van std. I tot IV
- r_1 Reële aantal dagen: minimum aantal dagen dat alle kinderen op school moeten zijn van std. I tot IV, minus de dagen van absentie van de dropoutkinderen
- r_2 Reële aantal dagen: minimum aantal dagen dat alle kinderen op school moeten zijn van std. I tot IV, plus de extra dagen van de zittenblijvers.

De berekening van de coëfficiënt ziet er dan als volgt uit:

$$\text{coëfficiënt} = \frac{\frac{r_1}{m_1} + 1 - (\frac{r_2}{m_2} - 1)}{2}$$

Alle onderwijzer op de basisscholen van Tanzania houden zogenaamde 'School Admission Registers' bij. Daaruit kon ik vrij snel data halen. Het leidde tot 39 tabellen en grafieken die talrijk waren aan correlaties. Vervolgens nam ik een enquête af onder 248 onderwijzers verdeeld over dezelfde 40 scholen. De vragen waren zo opgebouwd dat ik er statistiek uit kon halen. Dit leidde tot 9 tabellen. Dergelijke data zijn minder hard dan harde data uit School Admission Registers.

Ranking

De 'efficient transition' is een getal tussen de 0 en de 1, waarbij 0 betekent dat alle leerlingen vier keer zijn blijven zitten. In de praktijk komt dit natuurlijk niet voor. Realistischer is dat een kind één keer blijft zitten. Het minimum coëfficiënt is dan 0,750. Voor een betere spreiding tussen de 0 en 1 kan ik de afname met het getal 4 vermenigvuldigen. Daar had ik niet voor gekozen.

Vervolgens heb ik waarden gekoppeld aan bepaalde scores, de zogenaamde ranking. De laagste coëfficiënt die ik vond voor de 'effective' en de 'efficient transition' betrof 0,800. Derhalve gaf ik de volgende ranking aan scores:

- * 0,800 tot 0,900 zware onvoldoende
- * 0,900 tot 0,990 onvoldoende tot gemiddeld
- * > 0,990 voldoende

Onderwerpen

Tijdens mijn bezoek aan de 40 scholen kwam ik twee keer onaangekondigd. Bij één van die twee moesten de kinderen voordat ze 's ochtends de klas binnen mochten komen, buiten in een rij wachten totdat iedereen aan de beurt was geweest om met een lange riet keihard op de handen geslagen te worden. Kinderen werden als wilde dieren getemd zodat ze zich zouden onderwerpen. Bij de andere van die twee scholen werd tijdens het interview met het schoolhoofd in een vertrek ernaast een kind totaal afgerammeld. Het leek wel op martelen. Het kind schreeuwde het uit. Misschien was dat wel de reden waarom PEP niet hielp. Je kunt docenten opleiden, nieuwe materialen kopen en mooie schoolgebouwen neerzetten, maar als je die cultuur er niet uithaalt, presteert geen enkel kind. Stel u zich voor als uw kind in Nederland op school door docenten bij regelmaat wordt afgerost; dat heeft toch een gigantische traumatische impact? Toen ik een professor, die samenwerkte met het Ministry of Education and Culture (MOEC), daarover vragen stelde, kreeg ik een agressieve aanmaning dat ik mij daar niet mee mocht bemoeien. Het was de cultuur van het land. Ik moest me richten op de inhoud van mijn opdracht. Ik eindigde mijn evaluatierapport met een oproep aan eenieder die het zou lezen om te stoppen met het slaan van kinderen. MOEC was daar niet blij mee. Jammer dan.

Ik wil aan u meegeven dat kwantificeren echt mogelijk is, ondanks weerstand van Nederlandse organisaties. Ik kan u vertellen dat de vervolgevaluatie die na mijn studie werd ondernomen niet alleen kwalitatief van aard was, maar ook dat er aan nul kinderen is gevraagd wat zij nu wilden. Personen met veel publicaties op hun naam, met veel titels, met een enorme reputaties, met ongekennde bekendheid

binnen die wereld en een met dosis CV gevuld met bekende VN-achtige organisaties komen in de vervolgevaluatie aan het woord. Men was positief over PEP en het onderwijs in Tanzania. Wat een theater. Tien jaar later is het onderwijs in Tanzania nog steeds een puinhoop. De docenten lynchen nog steeds hun kinderen. De mensen die in de vervolgevaluatie aan het woord zijn hebben allemaal een nog grotere carrièremove gemaakt. In mijn optiek liften ze over de ruggen van de kinderen naar de top van hun status. Soms denk ik wel eens: ontwikkelingssamenwerking is zo ziek, is er geen hulpprogramma voor ontwikkelingssamenwerking?

3.3 Circulatiesnelheid

Anno 1997: op de Jawaharlal Nehru University in New Delhi wordt mij gevraagd hoe het kan dat een klein land als Nederland zo rijk kan zijn dat ze een groot land als India konden steunen met ontwikkelingsgelden. India is qua oppervlakte 80 keer groter dan Nederland en heeft 73 keer meer inwoners. Inmiddels heeft India de hulprelatie met Nederland verbroken.

Parabel

Ik land met negen anderen als schipbreukeling op een klein eiland. Tom Hanks is erbij. Na enkele dagen kom ik erachter dat niemand geld bij zich heeft totdat ik tussen het aangespoelde puin een rupee vind. Ik ren naar de anderen en roep dat ik de rijkste van het eiland ben. Tom zegt dat dit alleen geldt als we de rupee legitimeren als betaalmiddel op het eiland. Na algemene stemming wordt dit voorstel aangenomen. Ik verstop het muntstuk door het te begraven in het strand. Een week lang ligt het daar. Een week lang ben ik de rijkste man van het eiland. Maar er gebeurt niks, geen handel, geen economie. Het muntstuk heeft een week lang geen waarde.

Na een week graaf ik de rupee weer op en loop naar Tom. 'Tom, wil jij in die boom klimmen, een kokosnoot er uit halen en aan mij geven? Dan krijg jij deze rupee'. En daar gaat Tom. De boom in. Nadat ik de kokosnoot verorberd heb, vraagt Tom aan iemand anders om een gezicht op zijn volleybal te schilderen voor één rupee. Zo gaat de munt van hand tot hand en na negen handen komt het weer bij mij terug. Het is dan tien keer uitgegeven. En elke keer dat het werd uitgegeven was het muntstuk één rupee waard. Wordt het een miljoen keer uitgegeven, dan is het één miljoen rupees waard. Hoe sneller het van hand tot hand gaat op het eiland, hoe meer de munt zijn waarde laat gelden.

Uiteindelijk ben ik met Tom en alle anderen weer terug in de civilisatie gekomen. Tom is terug gegaan naar zijn job als postpakketbezorger en regelmatig klokt hij tot op de seconde de snelheid van een verzending van Amerika naar de andere kant van de wereld.

Economische formule

De snelheid van de circulatie van valuta bepaalt de rijkdom. Circulatiesnelheid van economieën wordt onder andere bepaald door investeringen van banken en overheden. Worden gelden als het ware begraven in het strandzand of terug geïnvesteerd in de handen van mensen?

Economisttechnisch gezien zijn er enkele (zijdelingse) theorieën over dit onderwerp. De eerste betreft de Wet van Bodin die verklaart dat er een verband bestaat tussen prijzen en het hoeveelheid geld dat circuleert. De tweede betreft het Bruto Binnenland Product dat gelijk is aan de snelheid waarmee het geld circuleert, vermenigvuldigd met het geldvolume. Als de snelheid afneemt moet de volume toenemen. Ten derde bestaat er de formule van Fischer. Het aantal keren dat een geldbiljet per jaar van eigenaar wisselt noemt hij 'velocity'. Als een biljet drie keer van eigenaar wisselt dan is de velocity 3. Wanneer een economie een waarde vertegenwoordigt van € 500 miljard terwijl er voor € 100 miljard aan geldvolume in de economie zit, dan is de velocity 5. Elke euro is dan gemiddeld vijf keer van eigenaar verwisseld. Fischer gebruikt de volgende formule:

$$MV = PT$$

M is de geldhoeveelheid; V is de circulatiesnelheid van het geld; ; P is de gemiddelde prijsindex; T is het aantal circulerende waren.

Als de prijzen dalen, heb je minder geldvolume nodig. Er is dan sprake van geldoverschot. Als je dit niet uit de circulatie neemt, dan heeft dat weer een negatief effect op prijzen.

Wat heeft dit met ontwikkelingssamenwerking te maken?

In het geval van Zimbabwe kun je stellen dat er een te veel geldvolume aanwezig is. Voor een dik pak geld koop je een ei op de markt. Banken investeren niet en houden het geld vast. De uitslag van velocity zal niet hoog zijn, wellicht negatief. Ontwikkelingswerk gaat altijd over sanitatie, vluchtelingen, voedsel, kinderarbeid, klimaat, walvissen, fairtrade en andere inkoppers. Wellicht kun je een antwoord op deze problematieken ook in een valutasysteem vinden.

Binnen corrupte overheden is het moeilijk om een gunstig investeringsklimaat te bespreken. Daarin ligt wel één van de oplossingen voor deze problematiek. Maar hoe los je corruptie op? Spreek elke ontwikkelingswerker hierover aan en ze zullen je vertellen 'dit land zal hier nooit uitkomen, ze zullen altijd corrupt blijven'. De corruptie-index van Transparency International geeft indicaties over landen. Misschien is het beter om landen te steunen die beter uit de bus komen in deze index.

Vele ontwikkelingslanden hebben een tweede, derde en vierde generatie valutacirculatie bestaande uit de Euro, Dollar en Pond. Ze zijn volkomen autonoom ten opzichte van de eigen munt en verdringen hun plaats want daar waar bijvoorbeeld de dollar dicteert is geen plaats voor de eigen valuta. Imports substitutie voor valuta lijkt me raadzaam.

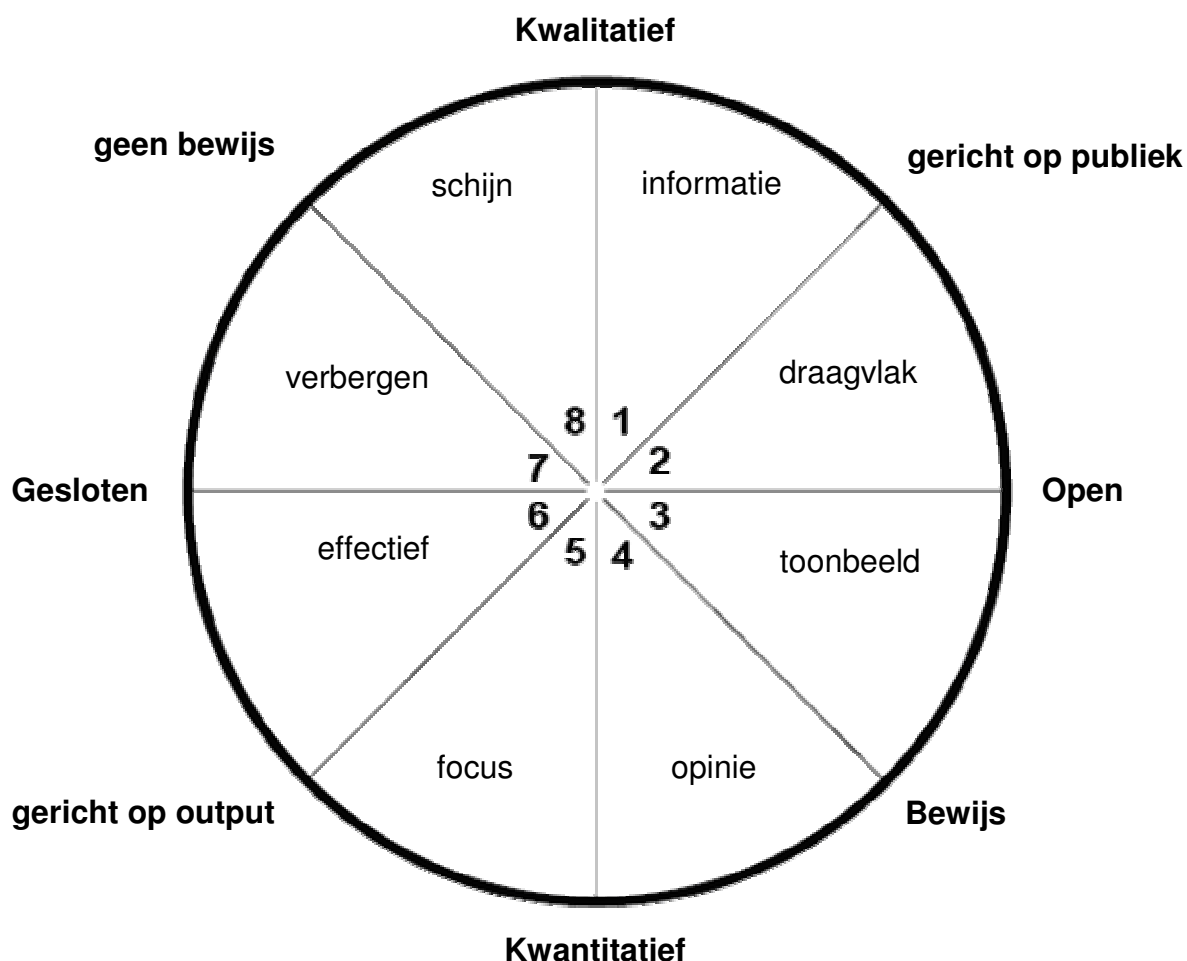
De meest bezwaarlijke argumentatie is dat je met ontwikkelingsgelden valuta in een economie pompt en dus het geldvolume vergroot. Als dit zorgt voor geldoverschot dan heeft dat een negatieve invloed voor een economie. Je kunt je met recht de vraag stellen in hoeverre ontwikkelingssamenwerking dan eerder schadelijk is. Een land als Zimbabwe heeft per definitie een geldoverschot. Ontwikkelingsgeld is hoe dan ook schadelijk. Ook al koop je ter plaatse een toilet voor een dorp. Een interessante stelling.

3.4 Systeendenken in kwadranten

Teneinde ontwikkelingsorganisaties te meten, presenteer ik graag mijn persoonlijke kwadranten.

Kwadranten

De kwadranten worden verdeeld door twee assen. Aan de ene kant staan kwalitatieve en aan de andere kant kwantitatieve rapportages. Kwalitatief vind ik informeren en kwantitatief vind ik vaststellen. Op de andere as staan gesloten en open tegenover elkaar. Met gesloten bedoel ik dat organisaties de burger niet of moeizaam informeert over de voortgang van samenwerking en/of hulp. Met open bedoel ik dat organisaties juist wel de media als transportschip zien om burgers te informeren. Er zijn dan vier kwadranten, te weten kwalitatief-open, open-kwantitatief, kwantitatief-gesloten en gesloten-kwalitatief. Om meer onderscheid in elk kwadrant te maken, heb ik elk kwadrant gehalveerd door sub-assen. De eerste is 'bewijs'- 'geen bewijs'. Bewijsvoering ligt dicht bij 'kwantitatief' en 'open' communicatie. Dan laat je zien wie je bent, wat je doet en wat je presteert. De tweede is 'gericht op publiek'- 'gericht op output'. Sommige organisaties lijken meer als doel te hebben hoe ze overkomen op de publieke massa terwijl andere organisaties zich liever focussen op de daadwerkelijke output. Alle genoemde terminologieën staan vetgedrukt rondom de assen van onderstaande cirkel. De zogenaamde taartpunten wil ik graag verklaren.

1. Informatie:

Organisatie die het publiek wil informeren.

2. Draagvlak:

Organisatie die het belangrijk vindt om draagvlak te creëren.

3. Toonbeeld:

Organisatie die het belangrijk vindt om een voorbeeld voor andere organisaties te zijn.

4. Opinie:

Organisatie die publieke opinie wil masseren met aanleveren van prestatiecijfers.

5. Focus:

Organisatie die aantoonbare output hoog in het vaandel geeft staan.

6. Effectief:

Organisatie die alleen voor zichzelf en de achterban wil bewijzen en zich niet laat leiden tot verantwoordelijkheid over naar buiten toe informeren.

7. Verbergen:

Organisatie die niets aantoont en gesloten is voor publiek.

8. Schijn:

Organisatie die zich anders voordoet dan het in werkelijkheid is. Dat kan op meerdere manieren. De meest voorkomende is dat vele ontwikkelingsorganisaties een boekhoudkundige verklaring als een bewijs van uitvoering zien. Ik zie boekhoudkunde slechts als een administratieve afhandeling.

Persoonlijk vind ik de meeste Nederlandse organisatie zich rechtsboven van de cirkel bevinden. Vele organisatie in het Zuiden zitten in mijn ogen linksboven. Er zijn maar weinig organisaties die links- of rechtsonder zitten. Naar mijn idee moeten organisaties veel meer een ruk naar de onderste regionen van de cirkel maken. Daarvoor heb je systeemdenken nodig waarbij alles op een andere manier in de steigers gezet wordt. Hieronder volgt een poging.

Track & trace

Wat vind ik de grootste knelpunten binnen ontwikkelingssamenwerking?

1. geen controle op track record met NGO's in het Zuiden;
2. geen kwantitatieve bewijslast van ontwikkelingshulp;
3. geen openheid van zaken voor burgers;
4. geen gespecificeerde boekhoudkundige rapportages.

Ik zou graag een Europese openbaar databank willen zien, een zogenaamd 'track & trace'-systeem voor ontwikkelingshulp. Laten we deze databank gemakshalve 'updaid.com' noemen. Als actor in dit fantasierijk introduceer ik geldontvangende NGO 'Wildlife Urgent' uit de Democratische Republiek Congo en geldgevende NGO 'Trust in Care' uit Nederland. De president-directeur van Wildlife Urgent is Mr. Zumba.

Mr. Zumba is op zoek naar een subsidie van € 3 miljoen om stropers te weren die gorilla's doodschieten. De organisatie Wildlife Urgent is in het verleden 124 nationale en internationale rechtszaken ten bate van de gorilla aangegaan, ze hebben 1404 stropers gevangen en overgebracht naar de plaatselijke politie, er zijn 31 transporten met gorillasouvenirs onderschept (zoals asbakken van een gorillahand) en ze hebben 633 gorillawezens in een reservaat grootgebracht en teruggeplaatst in het wild.

Mr. Zumba vraagt voor het eerst in Europa een subsidie aan en volgt de volgende procedure. De eerste stap is dat Wildlife Urgent naar updaid.com een beschrijvende studie stuurt over de organisatie, ook wel de Descriptive Study & Application (DSA1) genoemd. Daarin komen zaken voor als track record (zoals hierboven geschetst), missie, visie, goals, historie, werknemers, strategie, monitoring, evaluatie, impact, onderzoek, SWOT-analyse. Het één en ander is kwalitatief opgetuigd, er staat een acknowledgements in van Mr. Zumba, getuigen en werknemers komen aan het woord en er zijn theoretische onderbouwingen. In een bijlage wordt de eerste subsidieaanvraag, in dit geval € 3 miljoen om stropers te weren, onderbouwd. DSA1 komt binnen bij Trust in Care maar de studie is vanaf dat moment door alle bugers al in te zien bij updaid.com.

De tweede stap is dat er door Trust in Care een controle plaatsvindt op het track record van Wildlife Urgent. Dit moet plaatsvinden omdat het voor Wildlife Urgent de eerste keer is dat ze binnen Europa een subsidie aanvragen. De controle wordt ook wel Track Record Check 1 (TRC1) genoemd. TRC1 is geen herhaling van kwalitatieve bevindingen die door Wildlife Urgent zijn aangeleverd, maar bevat alleen een kwantitatieve uiteenzetting met data en statistiek. De bevindingen komen wederom ongecensureerd op updaid.com, evenals een onderbouwing voor een GO of NO GO.

Bij GO volgt er een derde stap en daarin wordt de subsidie gegeven en ontvangen. Na het project worden de doelen op twee fronten geëvalueerd en via updaid.com wereldkundig gemaakt. Ten eerste volgt een kwantitatieve evaluatie. Ten tweede volgt een gespecificeerde boekhoudkundige rapportage en geen overzichtsbalans met alleen de geijkte kenmerken zoals vaste activa, vlottende activa, eigen vermogen, kosten, opbrengsten, schulden. Elk bonnetje moet vertegenwoordigd zijn.

Het eerste Europese project smaakt naar meer. Wildlife Urgent heeft besloten om meer subsidies in Nederland en andere Europese landen aan te vragen. Dit is de vierde stap. Ze verwijzen geldgevende organisaties naar DSA1 en TRC1 op updaid.com en dientengevolge hoeven ze slechts een verantwoording te schrijven voor de daadwerkelijke subsidieaanvraag. Er hoeft helemaal geen introductie meer plaats te vinden.

Na een periode van circa 4 jaar heeft Wildlife Urgent 12 Europese subsidies binnengehaald. Er volgt nu een vijfde stap. Daarin volgt een herhaling van eerdere stappen. Wildlife Urgent komt tot de productie van DSA2 en een geldgevende organisatie tot een TRC2. De geldgevende organisatie die verantwoordelijk is voor TRC2 is de organisatie waar na een periode van 36 maanden na de publicatie van TRC1 de aanvraag voor een nieuwe subsidie wordt neergelegd.

De voordelen van dit systeem zijn enorm. Er hoeven voor heel Europa door Wildlife Urgent maar één keer een beschrijvende studie over de organisatie ingeleverd te worden (DSA1) voor al zijn 12 subsidieaanvragen. Trust in Care heeft voor alle toekomstige geldgevende organisatie in Europa een TRC1 uitgevoerd. DSA1 en TRC1 worden na 4 jaar herhaald. Alle landen binnen Europa kunnen profiteren van elkaanders informatie. Aanvragen kunnen niet dubbel in verschillende landen worden aangevraagd hetgeen door NGO's in het Zuiden nogal eens wordt gedaan. Geldgevende organisaties kunnen zelf bepalen in hoeverre gebreken zich laten gelden voor het verlenen van hulp, zoals een NO GO bij de tweede stap. Wanneer 15 GO's tegenover 1 NO GO staan, kun je beredeneren om een volgende aanvraag toch te honoreren. Op updaid.com kunnen allerlei verscheidene audits, die naar behoefte worden uitgevoerd, worden gepubliceerd. Tevens kunnen op de website aanvragen afgehandeld worden door ministeries, ambassades en de EU. Updaid.com is ook bedoeld voor programma's en noodhulp. Een databank en weblog mogen niet ontbreken. Op die manier creëer je, net als bij eBay en Zoover, kwalitatieve beoordelingen van burgers, betrokkenen en journalisten. Updaid.com is tevens een bron van nieuws voor media. Goed nieuws, slecht nieuws: het komt allemaal bij elkaar. Het enige punt van kritiek zou kunnen zijn dat gevoelige en persoonlijke informatie in een open databestand terechtkomen. Graag wil ik dit standpunt verwerpen, om de doodeenvoudige reden dat je het spel dan maar niet mee moet spelen. Ik bekijk het heel droog: wanneer ik met stichting Updaid € 3 miljoen aan subsidie binnen zou halen, dan teken ik er voor dat alle belastingbetalers die dit geld hebben opgebracht mogen weten of ik functioneer. Dat houdt mij en de organisatie op scherp. Dat is ontwikkeling. Dat is samenwerking. Dat is ontwikkelingssamenwerking.

Categorie 1

Leest u ook de Voetbal International? In 2010 las ik een interessant artikel (45^e jaargang, Nr. 19, bladzijde 98-101): SCHOKKEND RAPPORT HEKELT VOETBALBESTUUDERS: 'GA WEG UIT DE IVOREN TORENS'. Voormalige minister Willem Vermeend beoordeelde op verzoek van de KNVB de financiële problemen in het voetbal. Ik citeer een passage:

"De laatste jaren zijn de clubs gesubsidieerd terwijl de lonen stegen. 'Ook dat is straks afgelopen', zegt Vermeend, die een openbare zwarte lijst wil met de clubs in categorie 1. 'Straks kan iedere wethouder of supporter op de eerste maandag van de maand zien in welke categorie zijn club zit'. De moderne schandpaal dus. 'Niks is sterker dan transparantie. Straks komen fans die zeggen: *Jullie staan onder curatele, maar maken wel tachtig procent van het budget op aan salaris*. Transparantie is het beste wat het voetbal kan overkomen. Je wilt echt niet in categorie 1 zitten. Clubs moeten dit rapport wel gaan zien als een uitdaging. De bestuurders moeten afgerekend kunnen worden."

De passage zou ik graag willen kopiëren naar de sector OS. Binnen ontwikkelingssamenwerking komen dergelijke salarisproblemen weliswaar niet voor, maar de uitgaven binnen ontwikkelingssamenwerking is een tien- tot twaalfvoudige vergeleken met de voetballerij én het betreffen pure belastinguitgaven. Voetbal

daarentegen is commercieel. Het is vreemd dat in een branche, die zijn eigen broek moet ophouden, strengere regels gelden dan in een branche die 'ons geld' gratis mag weggeven. De transparantie en het ter verantwoording kunnen roepen van directieleden binnen ontwikkelingssamenwerking wordt in mijn ogen weggeduwd. Eveneens de discussie hierover. Maken we ons wel voldoende zorgen? Is er voldoende platform voor kritiek? Is er sprake van ambtelijke kenniscorruptie en indoctrinatie? Ik hoop dat er een moment komt dat massamedia minder een speeltje is van ontwikkelingssamenwerking en meer van transparantie. De volgende wens lijkt mij gezond voor de sector:

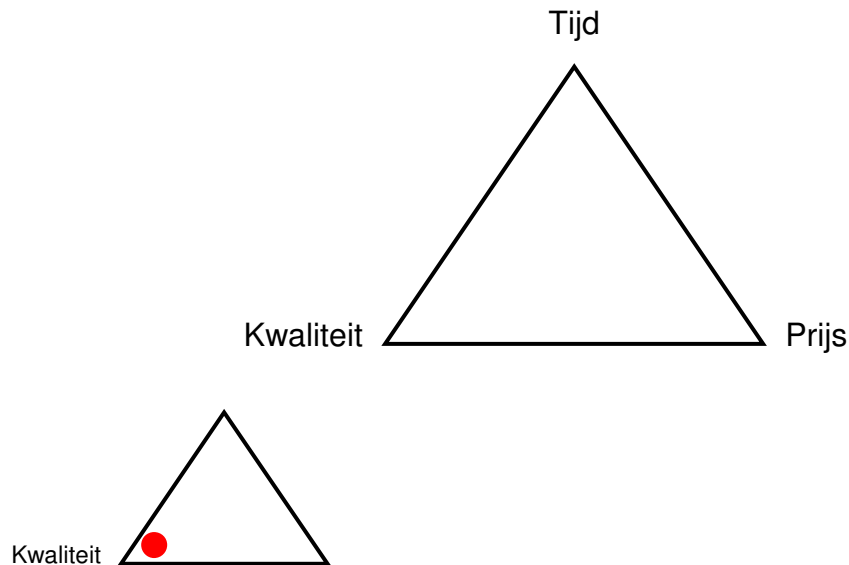
“De laatste jaren zijn de NGO's gesubsidieerd terwijl er geen openheid van bestedingen zijn. 'Ook dat is straks afgelopen', zegt Sluijter, die een openbare zwarte lijst wil met de NGO's in categorie 1. 'Straks kan iedere wethouder of burger op de eerste maandag van de maand zien in welke categorie een NGO zit'. De moderne schandpaal dus. 'Niks is sterker dan transparantie. Straks komen burgers die zeggen: *Jullie besteden onze miljarden, maar jullie verantwoorden niet hoe het besteed is.* Transparantie is het beste wat ontwikkelingssamenwerking kan overkomen. Je wilt echt niet in categorie 1 zitten. NGO's moeten dit rapport wel gaan zien als een uitdaging. De bestuurders moeten afgerekend kunnen worden.”

Resumerend

De kwadranten geven een nieuwe kijk op systeemdenken binnen ontwikkelingsorganisaties. Organisaties zouden mijns inziens meer gericht moeten zijn op EFFECTIEF, FOCUS, OPINIE en TOONBEELD. Bij voorkeur de laatste twee, omdat je op die manier ook het publiek informeert en mee laat denken. Organisaties zoals Artsen Zonder Grenzen en het Wereld Natuur Fonds plaatsen geregeld artikelen op hun site. Het doel kan geplaatst worden in de kwadranten INFORMATIE en DRAAGVLAK. Ik kan niet ontdekken dat er enig bewijsdoel ligt in dergelijke artikelen. Een ander voorbeeld betreft het Rode Kruis met non-informatie. Er staat werkelijk waar helemaal niets op hun site. Zelfs als je de organisatie benadert, krijg je een wirwar van bureaucratie die je moet ontwortelen hetgeen leidt tot karige informatie. Het niet informeren van belastingbetalers is in mijn ogen een vorm van mismanagement en verdonkeremanen. Je ontnemt de burger het recht tot kennis. Nog voor de boekdrukkunst werd in de middeleeuwen de burger op die manier ook voor 'dom' gehouden. Ontwikkelingsorganisaties moeten beseffen dat het publiek niet misleid kan worden. De EU, Minbuza, MFO's en grote hulpgevendende organisaties hebben nog een grote inhaalslag te maken. Met name de EU en Minbuza acht ik ingedeeld in de kwadranten linksboven.

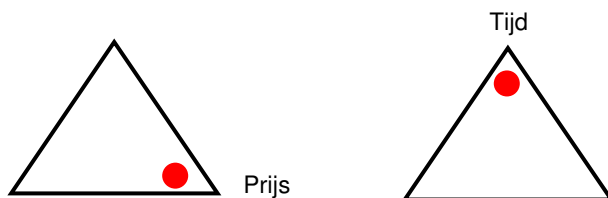
3.5 Duivelsdriehoek

In de jaren dat ik in het bedrijfsleven werkte nam ik tijdens een zakengesprek regelmatig de duivelsdriehoek bij de hand. Het is een handige managementtool om inzicht te verschaffen in wat de klant nu daadwerkelijk wil. Tijdens een gesprek teken je onderstaande driehoek op een flip-over met de steekhouders *Tijd*, *Kwaliteit* en *Prijs*.

Daarbij stel aan de klant de vraag wat hij/zij het belangrijkste vindt. Het meest gegeven antwoord dat ik tegenkwam was *Kwaliteit*. Het verhaal gaat dan als volgt: als je kiest voor *Kwaliteit*, boet je in op *Tijd* en *Prijs*. Het project is dan dus duurder en het duurt langer tot het project is verwezenlijkt. Daarom heet het ook een *duivelsdriehoek*: kies je voor een bepaalde steekhouder, dan gaat dat ten koste van de andere steekhouders.

Maar gelang het project vorderde werd het belang door mijn klanten meestal meer in de richting van *Prijs* of *Tijd* verplaatst. Het moest goedkoper en/of binnen een strakkere deadline.

Tijdens grote projecten kun je tijdens de klantgesprekken over de duivelsdriehoek blijven filosoferen. Je kunt de dot, afhankelijk van de strategie, op alle plaatsen binnen de driehoek plaatsen, gecentreerd, link gecentreerd, midden tussen twee hoeken, et cetera. Kies je voor een uiterste hoek, dan vallen de andere steekhouders hoger uit. Precies in het midden lijkt een mooie balans, maar dan heb je én geen topprijs, én geen topkwaliteit, én geen topdeadline. Het is maar wat je wilt. Er zijn varianten op de duivelsdriehoek denkbaar in de vorm van een duivelsvierkant of -ruit. Als vierde steekhouder kun je bijvoorbeeld kiezen voor *Focus*, *Logistiek* of *Risico*.

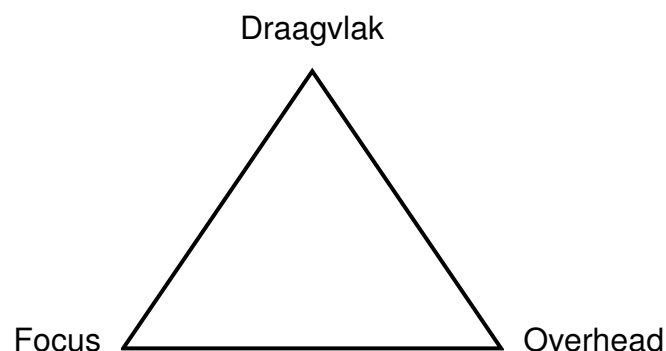
Ik word regelmatig aangesproken op de kosten van het meten van effectiviteit. Ontwikkelingssamenwerking heeft de zogenaamde overheadkosten, meestal geraamd op 9% van een subsidie. Om deze overhead niet op te jagen vindt men het al snel prima als de boekhouding sluitend is. Maar heb je daarmee een goedkoop project? Wat is een goedkoop project?

Ik meen dat bij een project sprake is van een duur project als er geen doelen bereikt worden, omdat je dan geen waar voor je geld hebt. In mijn ogen is een project niet per definitie duur als je veel overhead hebt. De ontwikkelingswerkers die ik sprak vonden dat je niet boven de 9%-15% moet gaan zitten met overheadkosten omdat het dan te duur is. Ik sluit me niet bij die mening aan. Als je een lage overhead hebt maar je weet niet of doelen worden bereikt, dan heb je een duur project. Als je een lage overhead verkiest laat je het risico van niet behaalde doelen in het midden. Natuurlijk check je op boekhouding maar deze administratieve handeling is niet sluitend.

Een goedkoop project is in mijn ogen een project waarbij (je weet dat) de doelen zijn bereikt. Maar ook niet tegen elke prijs. Als je overhead 90% is, overdrijf je. Als de gelden terecht komen, binnen een redelijke overhead, dan heb je een goedkoop project. Een goedkoop project haalt de vooropgestelde doelen die gecontroleerd en bewezen zijn. Wat het kost om dit te bewijzen is keuze. Hoe meer je een project wilt neerzetten die goedkoop is, hoe minder risico op gebreken binnen een project.

Veel ontwikkelingswerkers draaien de begrippen *duur* en *goedkoop* om en dat is in mijn ogen een misopvatting. Je hoeft niet voor alle projecten binnen die 9% te blijven. Je kunt kiezen voor 20%, zelfs 30%. Soms is een hoge overhead heel gezond omdat het een nulmeting betreft, een risicoproject of een project dat gezien kan worden als een prototype. De steekhouder *Tijd* vind ik binnen ontwikkelingssamenwerking minder van belang dan in het bedrijfsleven.

Ik wil graag aan u de duivelsdriehoek voor ontwikkelingssamenwerking aan u voorleggen. Het geeft in mijn ogen een beter inzicht van projectmatig denken en handelen. Je bepaalt ermee je insteek en stuurt ermee bij. De steekhouders sluiten nauw aan bij de kwadranten in de vorige paragraaf.

Met *Focus* bedoel ik dat het uitgesloten wordt dat doelen niet gehaald wordt. Er is controle op de boekhouding, de track record van een hulporganisatie in het Zuiden en middels kwantitatieve studies op de output/outcome. Om voor deze steekhouder te kiezen heb je een budget nodig dat hoger is dan 9%. Het is minder interessant of er draagvlak binnen samenlevingen met het project gecreëerd wordt. De PR staat op een laag pitje.

Wanneer binnen een project gekozen wordt voor lage *Overhead*, dan zal is de focus op doelen niet inzichtelijk worden. Het draagvlak is een stuk lager omdat ook de PR om draagvlak te creëren geld kost.

Wanneer binnen een project gekozen wordt voor een strategie *Draagvlak*, wordt het belang van PR en het creëren van draagvlak binnen een samenleving van belang. Met die samenleving doel ik voornamelijk aan het land van herkomst van de subsidiegever. Een dergelijke PR jaagt je overhead omhoog omdat je investeert in infrastructuur, flyers, mensen, beeldmateriaal. Ik meen dat de meeste hulporganisaties in Nederland dit belang als meest wezenlijk ervaren. Organisaties zoals Artsen Zonder Grenzen, Wereld Natuur Fonds, Unicef en Amnesty International publiceren aan de lopende band artikelen zonder in te gaan op bewezen output van hun gelden. Als je een persbericht leest met cijfers over een bepaalde doelgroep in een bepaald land (bijvoorbeeld malaria in Sierra Leone), dan weet je dat er geen link gemaakt wordt met de effectiviteit van de eigen output. Er wordt gekozen voor draagvlak. Het zijn berichten die een beetje kort door de bocht zijn.

- 'Nog steeds sterven in Afrika jaarlijks x kinderen tijdens de bevalling. Unicef helpt daarbij...'
- Wereld Natuur Fonds is tegen de biobrandstof waardoor afgelopen maand x hectare oerwoud is vernietigd. Elk jaar worden er'
- 'Amnesty is in de pen geklommen met het schrijven van brieven na de terdoodveroordeling van X. Wereldwijd vinden nog steeds x executies plaats zonder proces...'
- Op 3 mei 2010 publiceert Artsen Zonder Grenzen 'Verdeeldheid in Nederlandse samenleving over hulp aan derdewereldlanden'. *Een onderzoek van Artsen zonder Grenzen uitgevoerd door Maurice de Hond geeft aan dat 53 procent van de Nederlanders twijfelt aan het nut van hulp aan derdewereldlanden*, aldus Artsen Zonder Grenzen. Het is totaal niet de taak van AZG om dit uit te zoeken. Zij zouden hun geld in eigen controle moeten steken. Het nut van dit onderzoek is puur gebaseerd om zichzelf in de kijker te spelen.

Als ik dergelijke berichten lees, dan twijfel ik immer aan de impact op microniveau. Veel organisaties die politiek bedrijven zijn hier meester in. Op zich is dat niet verkeerd. Op politiek niveau moeten processen ook uitgevochten worden, maar het gevaar bestaat dat organisaties hier te ver in doorschieten waardoor er wildgroei ontstaat binnen de projecten. Er zijn geen meetstudies met prestatiecijfers. De steekhouder *Draagvlak* zou ook vervangen kunnen worden door *Politiek*.

Tenslotte kan men een eventueel duivelsvierkant of -ruit voltooien met steekhouders zoals *Tijd*, *Duurzaam* of *Urgentie*.

3.6 Afhankelijkheidsrelatie

Hoe komt het dat ontwikkelingssamenwerking en de publieke massa niet goed op elkaar zijn afgestemd? Ik kan vijf oorzaken beredeneren die hier aan ten grondslag liggen.

Ten eerste is de drang van vele organisaties om steekhouder 'draagvlak' (zie kwadranten en duivelsdriehoek) als strategie tot legitimatie van handelen te zien. Daarmee willen zij een goed voorkomen creëren. Een mooi voorbeeld vind ik Artsen Zonder Grenzen die nieuwsberichten uit het veld publiceert om een groots mondiaal

probleem te onderstrepen. Zij publiceren met name nieuwsberichten met de volgende bouwstenen:

1. een groot(s) mondiaal/regionaal probleem (MACRO);
2. één of enkele actie(s)/mening(en) van Artsen Zonder Grenzen op dit gebied (MICRO);
3. de hulporganisatie in een notendop (COMMERCIEEL).

Er wordt voorbij gegaan aan de output, outcome en impact van de gelden die zij in projecten stoppen. Op deze manier slaat Artsen Zonder Grenzen het MESO-niveau over. Er wordt te snel een verbinding gemaakt tussen MACRO en MICRO. In mijn ogen is het niet de verantwoordelijkheid van Artsen Zonder Grenzen om de publieke opinie te vermaken, maar om ze in te lichten wat zij met hun gelden doen en hoe dit gemeten wordt (MESO). De steekhouder 'focus' komt ook in de duivelsdriehoek en de kwadranten voor. Deze vorm van strategie is puur gericht op outputrapportages. Een dergelijke strategie creëert minder afstand met de burger omdat je daarmee bewijst wat je doet. Wat is mis is *echtheid*. Met echtheid laat je de goede en minder goede projecten in prestatiecijfers aan het publiek zien. Met draagvlak wil je iets pretenderen dat je niet aantoonst. Dan verlies je echtheid. De burger is niet voor de gek te houden. Ze verliezen hun interesse in de sector.

Ten tweede vind ik dat de ontwikkelingssector aan geheimschrijverij doet. Veel rapportages zijn niet toegankelijk. Ze worden in titanen archieven bewaard, ze staan niet online, er is geen openbare mediatheek, je wordt doorverwezen naar een samenvattend jaarverslag vol met oneliners en als je evaluaties cq boekhoudkundige rapportages mag inzien, moet je weken wachten op een gescreende versie. Vervolgens zijn de versies universitair geschreven met veel jargon, Engelse passages en vele voetnoten. Ik heb ooit bij 100 vmbo'ers een klein onderzoek afgenomen. Ze mochten € 100 miljoen staatuitgaven verdelen over een twintigtal posten, zoals veiligheid, klimaat, onderwijs, media, cultuur, verkeer, defensie. Maar ook ontwikkelingssamenwerking stond daarbij. Deze sector kreeg van de 100 scholieren meer dan 60% toebedeeld. Er is voldoende interesse vanuit de burgers. Wat ontbreekt is een vertaalprogramma tussen de geheimschrijverij en deze mensen.

Ten derde vind ik dat de media te weinig interesse toont voor ontwikkelingssamenwerking. Met een dergelijke uitgavenpatroon (elk jaar het 12-voudige van de waarde van alle eredivisieclubs bij elkaar), mag je meer interesse verwachten. Ik begrijp dat de media en de lezer de standaardberichten uit ontwikkelingslanden moe zijn. Je pakt bericht X, je gumt alle getallen, namen en sectoren weg, vervangt ze door andere getallen, namen en sectoren en je hebt een nieuwe bericht voor de volgende dag. De media moet de berichtgeving anders inrichten. Een open dialoog, een openbaar platform en met mensen van de straat. Dus juist niet de directrice van MFO 'zus' en professor van universiteit 'zo'. Een scholier van het vmbo beschreef deze types als 'professor doctoranders Moeilijk Moeilijk'. En juist dat verwoordt in de kern het probleem van deze materie: een te grote afstand.

Ten vierde vind ik dat er te weinig kritisch wordt geschreven. De sector hangt als afhankelijke mieren aan elkaar vast. Weinigen die echt roldoorbrekend durven te schrijven. En wanneer dat gebeurt, dan zit er een opbouwende motivatie achter. Waarschijnlijk is men te bang voor persoonlijke schade. De eigen naam ligt behoorlijk

gevoelig binnen OS, meer dan bij andere sectoren. De hoofdrede is dat de sector met elkaar gebonden is door subsidies. Afbreuk doen aan organisatie X, gaat als lopend vuurtje naar bevriende organisatie Y. Als organisatie Y jouw organisatie subsidie verleent dan komt deze onder druk te staan. Je creëert onnatuurlijke relaties, onechte communicatie en politieke stellingname. De afhankelijkheidsrelatie is funest en killing voor sector. Deze dubbele agenda is voelbaar voor de burger. Het is niet zo dat ik vind dat er meer kritiek op ontwikkelingssamenwerking moet komen. Ik pleit wel voor 'recht voor zijn raap', zonder te vergoelijken. Ik lees te vaak kritische stukken waarbij ik op het einde het gevoel heb dat de schrijver het bed deelt met de aangeklaagde(n). Het is dan wel (licht) kritisch geschreven, maar men roept niemand ter verantwoording. Men noemt geen namen. Het magazine Vice Versa vind ik daar een mooi voorbeeld van. Leuk geprobeerd maar je ruikt de afhankelijkheid. Tijdens het schrijven lijkt het dat ze rekening houden met 'hoe anderen het vinden'. Ik word al jaren geadviseerd door een achterban van ontwikkelingswerkers die me moed inspreken en van advies voorzien. Ze stimuleren om vooral door te gaan met mijn opinies omdat de sector dit nodig heeft. Maar geen van allen durven zelf uit de kast te komen. Er is teveel politiek. Teveel druk. Als een geloofsgemeenschap. De sector ontwikkelingssamenwerking is kampioen in krokodillentrappen en men houdt teveel rekening met die gekunstelde druk. Auteurs hoeven echt geen terughoudendheid te tonen. Een kritisch stuk is een kritisch stuk. Dan hoeft je echt niet opbouwend te schrijven. De sector krijgt al teveel cadeautjes toebedeeld. Zeg wat je bedoelt en schrijf dan een punt. Het schrijven met een dubbele agenda gevoed door de afhankelijkheidsrelatie pruimt de burger niet. Men ruikt dat de auteur niet *vrij* is.

Ten vijfde vind ik dat veel hulporganisaties alleen 'goed weer'-berichten. Als er kritiek op een project of organisatie komt, is dat vaak door iemand van buiten de organisatie. Men is te bang om 'negatief' over zichzelf te schrijven. De burger krijgt het gevoel dat de hulporganisaties iets verstoppen en niet open zijn. Ik moet de eerste hulporganisatie nog tegenkomen die alles open gooit. Dat zou pas winst zijn. Hivos wilde dit jaar naar mij toe zelfreflectie tonen. Er werd gewezen op een fraudezaak binnen een eigen project. Het jaarverslag stond er zelfs bij stil. Maar het ging om € 5000,--. That's it. Bij eenderde van alle projecten worden de doelen niet gehaald, met of zonder fraude. Maar Hivos komt niet verder dan € 5000,--. Hiermee betuttel je de burger en kom je totaal onvolwassen over. Je ziet de burger als een kind die je kunt onderwerpen aan de left-overs die als kruimels van de tafels vallen. Je zegt er eigenlijk mee dat de burger het grote denken in de top van ontwikkelingssamenwerking toch niet zal begrijpen en stopt ze een snoepje toe. Het is denigrerend. Wanneer hulporganisaties miljoenen tot miljarden in een decennia mogen uitgeven en de berichtgeving is bijna 100% hosanna, dan weet je dat men een werkelijkheid verzint. Paternalisme tolereert de burger niet.

Maar hoe zouden we dit probleem kunnen tekkelen? Hoe kunnen we voor een zogenaamde vertaalprogramma zorgen? Persoonlijk denk ik ook dat de beslissers binnen ontwikkelingssamenwerking deze afstand een veilige baken vinden. Je merkt in de politieke programma's van de huidige politieke partijen dat ontwikkelingssamenwerking onder druk staat. De politiek twijfelt aan het nut. Dat is jammer want ik ben vóór OS. Het zegt ook voldoende over hoe ontwikkelingssamenwerking met de eigen sector is omgegaan. Ze hebben niet gezorgd voor een verbinding met de burger. Het heeft decennialang al een 'hoge toren'-gehalte. Voorts vind ik dat het entertainmentgedeelte eveneens een 'goed-

nieuws'-show. Mijn hoop was gevestigd in omroep Llink, maar ik zie alleen toeristische trips met bekende Nederlanders.

De afhankelijkheidsrelatie moet doorbroken worden. Ten tijde dat ik kritisch was op Oxfam NOVIB, hebben ze alles in het werk gezet om uit te zoeken waar ik werkte en waar ik een afhankelijke relatie mee had. Ze belde zelfs mijn oude studie op. Ik heb van alle contacten begrepen dat er druk uitgeoefend werd. Op de website van Updaid heeft enige tijd het logo van mijn studie gestaan. Die is onder behoorlijk onfatsoenlijke druk van instanties eraf gehaald. Omdat mijn oude studie afhankelijk is van Oxfam NOVIB en Minbuza, heb ik meegewerkt. Eén of meerdere leerstoelen op mijn oude studie wordt door Oxfam NOVIB betaald. U snapt de afhankelijkheidsrelatie in deze illustratie. Via politieke druk werd de wil als een vierkant stukje hout in een rond gaatje gewurmd. Door dergelijke patronen en relaties is niemand echt vrij binnen OS. Het is net een mierenkolonie.

De mensen moeten ontwikkelingssamenwerking weer 'leuk' gaan vinden. Dat kan alleen als iedereen eerlijk en open is. In het kader van Wet Openbaarheid van Bestuur, ben ik voorstander van een openbare digitale mediatheek waarbij alle dossiers vanaf projectaanvraag in te zien zijn. Op die manier kan de burger de voortgang van elke aanvraag volgen. Slecht gerapporteerde verslagen, negatief nieuws, boekhoudkundige stukken, evaluaties, audits: ze moeten allemaal zonder screening getoond worden. In een manifest zou de betreffende MFO moeten schrijven dat geen enkele dubbele agenda getolereerd word, zelfs geen politieke druk van een minister. Het manifest moet de NGO's in het Zuiden duidelijk maken dat als ze het spelletje willen meespelen dat geen enkele communicatie in de openbare digitale mediatheek gecodeerd wordt of incognito wordt getoond.

Epiloog

We hebben van Al Gore kunnen vernemen wat het betekent als je miljoenen jaren oude fossiele CO₂ in 50 jaar in de lucht blaast. Er zijn ook zo ontzettend veel mensen op onze planeet met ieder zijn behoeftes. De mensen maken onderling ruzie en ze misbruiken elkaar. De armoede van de één is juist de welvaart van de ander. Ik maak me zorgen om de toestand van de Aarde door de toename van de wereldbevolking. Het is als een schitterend eiland met duizenden schitterende schapen die er eeuwen in vrede leven. Totdat er een schip met een tiental wolven zich afmeert aan het eiland. De wolven jagen op de schapen en eten er lustig op los. Er komt een moment dat er evenveel wolven als schapen zijn. Dan beginnen de schapen in ondertal te geraken en de wolven een hoogtepunt. Maar bij voedselschaarste gaat ook de populatie van de wolven achteruit. En bij de dood van de laatste schaap zal ook spoedig de dood van de laatste wolf zijn intreden doen. Misschien gaan we zo met de mensheid en de aarde om.

Ik maak me daarom zorgen om het excuus dat ontwikkelingsorganisaties gebruiken dat er boekhoudkundige controles zijn om output te bewijzen. Keer op keer stuit ik hier op. Ik heb de Samenwerkende Hulporganisaties gevraagd om bewijslast. Ook van hen kreeg ik het antwoord dat alles door onafhankelijke accountants wordt gecheckt. Toen ik dit vernam was ik het zat. Ik benaderde de volgende mensen:

- Pieter Lakeman, Nederlandse onderzoeker en bestrijder van fraude;
- Professor Jan Willem Gunning, professor of development economics and director of the Amsterdam;
- Paul Hurks, manager International Accountancy Education & Development bij het Koninklijk Instituut van Registeraccountants.

De volgende reacties mocht ik van hen ontvangen (om de anonimiteit te waarborgen heb ik de volgorde van de reactie door elkaar gehutseld):

'...in het algemeen hebben slechts juridisch belanghebbenden recht op nadere gedetailleerde informatie die niet in de gepubliceerde jaarstukken voorkomt. Daarmee wordt niet iedere belangstellende bedoeld! Voor een reëel inzicht in de financiële toestand en gang van zaken van een rechtspersoon is een blad papier geheel onvoldoende. (...) Een balans en een winst en verliesrekening moet wel op de juiste wijze de feitelijke toestand beschrijven. Wanneer dat niet het geval is kan sprake zijn van balansvervalsing hetgeen een misdrijf is. Dat hangt vooral af van de mate waarin de fout bestaat en ook van de mate van bewustzijn dus van opzet.'

'U hebt groot gelijk: de boekhouding zegt heel weinig over effectiviteit. Accountantscontroles e.d. zijn zeker nuttig, maar kunnen hoogstens (namelijk als valse bonnetjes worden ontdekt) vaststellen of het geld werkelijk is uitgegeven aan de opgevoerde posten. Dat is mooi, maar zegt niets over effectiviteit. Wat de burger (belastingbetaler of donateur) wil weten is, wat er door de hulp is veranderd. Bijvoorbeeld: zijn er kindertjes naar school

gegaan die anders thuis zouden zijn gebleven? Die lastige vraag staat centraal in impactevaluaties. Je kunt makkelijk vaststellen of er meer kinderen naar school zijn gegaan (veel consultants verdienen met rapporten daarover veel geld), maar of dat door de hulp komt (het “attributieprobleem”) blijft meestal buiten beeld.’

‘Je doorziet het prima. Slechte praktijken kunnen helaas langdurig standhouden. Verantwoordingen (financieel of niet-financieel) in ontwikkelingslanden zijn al heel lang onbetrouwbaar (geweest). Ethiek is soms ver te zoeken.’

Ik maak me zorgen om de oneerlijke verdeling van welvaart. De één zijn uitbuiting is de ander zijn prosperiteit. Om dit uit te leggen maak ik even een zijsprong. Welke kenmerken heeft het fascisme en nationaalsocialisme?

- politieke dictatuur;
- extreem nationalistisch;
- opheffing van alle bestaande klassen- en belangentegenstellingen;
- omverwerping van de bestaande maatschappelijke orde;
- antiparlementair;
- racistisch;
- vereren van machtsvertoon, hiërarchie, discipline, geweld, leiderschap, militarisme en imperialisme.

In Nederland verwerpen velen de opkomst van Wilders, ik ook. Geen idee wat die man wil. Hebben wij lang geleden kerk en staat gescheiden; brengt hij religie er weer in terug. Tezamen met haat. Is hij fascistisch of nationaalsocialistisch? Er zijn voldoende staten die zeker de genoemde kenmerken bezitten. De Koninklijke familie in Saoedi-Arabië, bijvoorbeeld. Zij beheren de olie en hebben de staat naar hun hand ingericht met de gehele bevolking als gehorige slaven. Wat dacht u van de maffiose structuren rondom olie- en gasconcerns die politiek-Rusland in de greep houden? Of van de schurkenstaten in Afrika? Of van het denigrerende en mensonterende kastesysteem in India? Of van theocratische staatsvormen zoals Iran, Libië, Jordanië, Syrië? Of van drugskartels in Colombia die met corruptie als octopusarmen een land onderwerpen. Of van de éénpartijstaat met absolute macht in China. Om nog maar te zwijgen over de politieke systemen in Noord-Korea, Vietnam, Zimbabwe, Cuba, Sudan en Myanmar. In mijn ogen voldoen al die landen aan de kenmerken van het fascisme en nationaalsocialisme. Als ik al de inwoners van deze landen bij elkaar optel, dan kom ik uit op bijna 3 miljard mensen!

Nederland doet zaken met al deze landen, net als de rest van de wereld. Dus met staten die in ruil voor macht en geld, ruim 3 miljard mensen onderwerpen aan hun systeem. Dat gegeven an sich is al schrikken. Toch voelen deze landen niet als Hitler-Duitsland of Mussolini-Italië. Dat komt omdat de huidige fascistische en nationaalsocialistische staten zijn erkend. Een duidelijke demarcatie tussen een land dat wel of niet fascistisch of nationaalsocialistisch is, is moeilijk te beredeneren. Hoe meer kinderen de dupe worden van of sterven door conflicten, hoe beter een demarcatie in mijn ogen wél zichtbaar wordt. De wereld zou meer rondom het kind-zijn ingericht moeten worden.

Ik maak me zorgen rondom de manier waarop ontwikkelingshulp wordt gegeven. Het blijft mensenwerk en daar bedoel ik mee dat het verdomd lastig is om fatsoenlijk met macht om te gaan. Ik heb veel mensen, systemen, bedrijven en zelfs scholen naar de verdoemenis zien gaan omdat mensen niet met macht konden omgaan. Illustratief vind ik het schrijnende verhaal van Mandela. Mensen geloven wat ze niet zien. Onder het oog van duizenden getuigen zijn zeeën opengegaan, heeft iemand op water gelopen, hebben we bezoek van aliëns en ufo's, kunnen we spreken met de doden, heeft één kogel van Lee Harvey Oswald bij twee personen (Kennedy en Conally) voor vier wonden gezorgd en een route afgelegd als een spinnenweb, is Maria Mosterd de eerste Nederlander met een 'verzonnen autobiografie', geloven we met zijn allen heilig dat Joran van der Sloot schuldig is en zou Adolf Hitler op 30 april 1945 zelfmoord hebben gepleegd. Er is nimmer een bewijs geleverd voor de dood van Hitler. De Russen zouden een verbrand lichaam hebben meegenomen en tot 1970 bewaard. Daarna is het door de KGB vernietigd tot as. Er bleef slechts een kaak en een schedel over. Uit een DNA-onderzoek van Amerikaanse wetenschappers in 2009 bleek echter dat de schedel van een jonge vrouw te zijn. Wat rest is een kaak. In 1944 zijn de gebitsgegevens van alle belangrijke Nazi-leiders op bevel van de secretaris van Hitler vernietigd. Het is dus onmogelijk te controleren van wie de kaak is. De kernvragen blijven: waarom is het lijk van Hitler nimmer openbaard, waarom is het lichaam in 1970 vernietigd, waarom is er maar één wazige foto en één wazig filmpje van het dode lichaam bekend, volgens velen een hoax? Ik geloof dingen pas als ze zijn bewezen. Het verhaal over de dood van Hitler is slechts een verhaal. Geen feit. Hitler was in 1945 dus gewoon springlevend totdat het tegendeel is bewezen.

De Sokal-affaire vind ik een mooi voorbeeld van hoe een hoax werkt. Alan Sokal, professor in de fysica aan de universiteit van New York, stuurde bewust een fakeartikel naar magazine Social Text. Het artikel bevatte, verpakt in jargon, valse wetenschappelijke redeneringen en holle logica. Zijn doel was om te onderzoeken of hij de redactie en lezers kon misleiden. In 1996 werd zijn artikel 'Transgressing the Boundaries: Towards a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity' gepubliceerd. Op dezelfde dag publiceerde Sokal in magazine Lingua Franca dat het bewuste artikel een hoax betrof, bestaande uit een hoogdravende woordenbrij met totale nonsens. De hele affaire leidde uiteindelijk tot zijn boek 'Intellectueel bedrog. Postmodernisme, wetenschap en antiwetenschap'.

Tot op de dag van vandaag heb ik als onderzoeksjournalist de geheimschrijverij van Nederlandse organisaties, inclusief Giro 555 (Samenwerkende Hulporganisaties) niet kunnen ontcijferen. Ontwikkelingssamenwerking heeft pas effect als het keihard is bewezen. Ik geloof niemand op zijn woord. Het is een grote fout te theoretiseren voordat het bewezen is. Voor je het weet gaan we feiten verdraaien om theorieën te onderbouwen. Juist door deze insteek scoort de sector ontwikkelingssamenwerking in mijn ogen een grote onvoldoende. We hebben in de opening van hoofdstuk 3 gezien dat ontwikkelingssamenwerking genoeg te doen heeft. Het laatste dat zij nodig heeft is bewuste nalatigheid omtrent waarheden.

Zien is weten. Horen is wat je wilt zien. Ik kies voor het eerste.

*Drs. Hans R.J. Sluiter
voorzitter Updaid
oktober 2010*